

ΑΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΥΡΩ, ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

ΓΑΓΑΝΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ
ΜΑΜΑΓΚΑΚΗ ΕΛΕΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Ιστορική ανασκόπηση του νομίσματος στην Ελλάδα	
1.1 Η ιστορία του χαρτονομίσματος	5-6
1.2 Η πρώτη εμφάνιση της δραχμής	6
1.3 Ιωάννης Καποδίστριας ο πρώτος Κυβερνήτης	6
1.4 Η Γέννηση του Φοίνικα.....	7
1.5 Ο Όθωνας και η δραχμή.....	8
1.6 Η Γέννηση της δραχμής.....	8
1.7 Η Εθνική Τράπεζα.....	9-11
1.8 Λατινική Νομισματική Ένωση ‘100 χρόνια πριν το ECU’	11
1.9 ‘1863’: Γεώργιος ο Α’.....	11-12
1.10 Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας.....	12-13
1.11 «1892».....	13
1.12 Στα 1900.....	14
1.13 ‘1917’: Κερματικά Γραμμάτια.....	15
1.14 Η Ελλάδα στα 1919-1922.....	16
1.15 Τράπεζα της Ελλάδος 1928-1940.....	16-17
1.16 Το Διεθνές Κραχ 1929.....	17-18
1.17 «1940-1944».....	18-20
1.18 Από το Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο στο ECU.....	20-22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Ευρώ-Μία νέα σελίδα για την Ευρωπαϊκή Ένωση	
2.1 Πορεία Σύγκλισης	23-24
2.2 Ιστορικό της ONE.....	24-27
2.3 Συνθήκη του Μάαστριχτ.....	27-29
2.4 Ολοκλήρωση της ONE.....	29-32
2.5 Νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	32-33
2.6 Ευρώ: Το κοινό Ευρωπαϊκό Νόμισμα.....	33-34
2.7 Ευρώ: Το ενιαίο νόμισμα.....	34-37
2.8 Υπολογίζοντας σε Ευρώ.....	37-38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
Θετικές επιπτώσεις του ευρώ στην ελληνική οικονομία	

3.1 Γενικά	39-40
3.2 Πλεονεκτήματα.....	40-46
Α. Μικροοικονομικά Πλεονεκτήματα	
Β. Μακροοικονομικά Πλεονεκτήματα	
Γ. Εμπορικές Συναλλαγές	
Δ. Γεωπολιτικά Πλεονεκτήματα	
3.3 Θετικές επιπτώσεις στα νοικοκυριά και την απασχόληση....	46-47
3.4 Υψηλές προδιαγραφές για την ποιότητα και ασφάλεια των αγαθών.....	48-49
3.5 Τα μέτρα εκσυγχρονισμού.....	49
3.6 Η αντιμετώπιση των προκλήσεων μέσα στη ζώνη του ευρώ	50-54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
Οι αρνητικές επιπτώσεις του ευρώ στην ελληνική οικονομία	
4.1 Αύξηση πληθωρισμού-κόστους ζωής	55-56
4.2 Μισθοί	56-57
4.3 Απόκλιση με τα εισοδήματα στην ευρωζώνη	57-59
4.4 Μείωση του ρυθμού χορηγήσεων στις επιχειρήσεις.....	59-61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
Θετικές και Αρνητικές επιπτώσεις του ευρώ στην ελληνική οικογένεια	
5.1 Μεγάλη άνοδος του κόστους ζωής	62-63
5.2 Μεγαλώνει το χάσμα πλουσίων και φτωχών.....	64-65
5.3 Κύμα αυξήσεων.....	65-66
5.4 Κύμα πτωχεύσεων το 2004	67
5.5 Ανεργία.....	67-69
Συμπεράσματα.....	70

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα σύγχρονα εθνικά κράτη το νόμισμα, μαζί ίσως με τη σημαία και τον εθνικό ύμνο, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εθνικά σύμβολα.

Ωστόσο, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα εθνικά σύμβολα, το νόμισμα, εκτός από το συμβολικό του χαρακτήρα, αποτελεί και έναν από σημαντικότερους κοινωνικούς και οικονομικούς θεσμούς. Ενισχύει τις συναλλαγές, την οικονομική δραστηριότητα, τις αποταμιεύσεις και τις επενδύσεις και με τον τρόπο αυτό συνεισφέρει στην οικονομική και κοινωνική ευημερία.

Η αξία του νομίσματος ως συμβόλου επαυξάνεται και από το ότι ένα ισχυρό και σταθερό νόμισμα συμβαδίζει συνήθως με μία ισχυρή και σταθερή οικονομία. Η σχέση μεταξύ νομισματικής και οικονομικής ισχύος και σταθερότητας είναι βεβαίως αμφίδρομη. Μία ισχυρή και σταθερή οικονομία διευκολύνει τη διατήρηση νομισματικής σταθερότητας, αλλά και η νομισματική σταθερότητα με τη σειρά της συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία των αγορών και των συναλλαγών και προωθεί τις αποταμιεύσεις, τις επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη.

Το Φεβρουάριο του 1992 δώδεκα ευρωπαϊκές χώρες αποδέχτηκαν, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, να εκχωρήσουν το κυρίαρχο δικαίωμα του εκδοτικού προνομίου και την αυτονομία στην άσκηση εθνικής νομισματικής πολιτικής προς όφελος ενός κοινού νομίσματος, του ευρώ, που θα επιτελεί τις τρεις βασικές λειτουργίες του χρήματος (μέσο πληρωμών, μονάδα μέτρησης αξιών και μέσο αποθεματοποίησης πλούτου). Από την 1^η Ιανουαρίου 2002 αποτελεί νόμιμο χρήμα (legal tender) στις χώρες της ζώνης του ευρώ.

Στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που έγινε στη Σάντα Μαρία ωτα Φείρα της Πορτογαλίας τον Ιούνιο του 2000 ελήφθη η απόφαση της πλήρους ένταξης της δραχμής στην οικονομία της ζώνης του ευρώ από την 1^η Ιανουαρίου 2001. το Μάρτιο του 2002 η δραχμή αποτελεί πλέον παρελθόν, όπως άλλωστε και τ' άλλα εθνικά νομίσματα των χωρών-μελών. Η 28^η Φεβρουαρίου 2002 θα είναι η τελευταία ημέρα κυκλοφορίας της δραχμής σε φυσική μορφή. Μία ιστορία 169 χρόνων οδεύει προς το τέλος της. Τι συνέπειες θα έχει για την Ελλάδα η υιοθέτηση του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος; Ποιες προκλήσεις καλείται να αντιμετωπίσει η ελληνική οικονομία στην εντός ΟΝΕ εποχή;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

Με την δημιουργία των πρώτων οργανωμένων κοινωνιών, οι άνθρωποι άρχισαν για πρώτη φορά να ανταλλάσσουν μεταξύ τους τα προϊόντα τους ανάλογα με τις ανάγκες τους. Είναι η αρχή της γεωργικής οργάνωσης όταν ο άνθρωπος θα εγκαταλείψει τον νομαδικό τρόπο ζωής και θα εγκατασταθεί σε συγκεκριμένο τόπο, οργανώνοντας τους πρώτους μόνιμους οικισμούς. Σύντομα θα υπάρξει ανάγκη για την ύπαρξη ενός προϊόντος που θα έχει γνωστή αξία σε σχέση με τα λιγοστά προϊόντα της εποχής. Έτσι θα δημιουργηθεί η ιδέα της 'πληρωμής' και όχι μόνο της ανταλλαγής, δημιουργώντας παράλληλα την έννοια της 'αξίας'.

Στην αρχή της τρίτης χιλιετίας π.Χ. στην Μεσοποταμία και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου τα μέταλλα και κυρίως το ασήμι θα χρησιμοποιηθούν σαν τέτοιο μέσο ανταλλαγής. Πινακίδες σφηνοειδούς γραφής της περιόδου αυτής πιστοποιούν ότι το ασήμι σαν μέτρο βάρους χρησιμοποιείτο τότε σαν είδος αναγώγιμης αξίας αποτελώντας έτσι τον πρόδρομο του νομίσματος. Μία θεωρία υποστηρίζει ότι τα τηγανόμορφα κεραμικά σκεύη χαρακτηριστικά του Κυκλαδικού πολιτισμού την 4-3η χιλιετία π.Χ. χρησιμοποιούντο για την παραγωγή αλατιού με την εξάτμιση θαλασσινού νερού: το αλάτι αυτό χρησιμοποιείτο σαν ανταλλάξιμο είδος.

Την ίδια εποχή φαίνεται πως στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και του Αιγαίου, άλλα αντικείμενα που θεωρούνται πολύτιμα όπως φτερά, χάντρες ή όστρακα χρησιμοποιούνται επίσης σαν μέσο συναλλαγής. Παράλληλα με την κτηνοτροφία να αποτελεί κύριο τμήμα της οικονομίας της περιόδου αυτής τα εκτρεφόμενα ζώα αποτελούν κι' αυτά ανταλλάξιμο γενικότερα παραδεκτό είδος. Στην Ομηρική Ελλάδα κοινό μέτρο αξίας είναι τα βόδια, και με πολλαπλάσια τους εκφράζονται άλλες αξίες και προϊόντα. Το μέσο αυτό συναλλαγής που προέρχεται από τις κτηνοτροφικές ασχολίες των λαών διασώζεται και στην γλώσσα των λαών της Μεσογείου.

Η παράλληλη χρήση τόσο των μετάλλων όσο και ζώων ως αξιών, φαίνεται και από το σχήμα που θα δοθεί σε μέταλλα που θα χρησιμοποιηθούν σαν είδος νομίσματος και θα είναι έντονα επηρεασμένα από την κτηνοτροφία: Τα αρχαία χάλκινα τάλαντα έχουν το σχήμα δέρματος, ενώ οι μεταλλικοί 'οβελοί' που θα χρησιμοποιηθούν σαν είδος νομίσματος δίνουν σχηματικά όσο και γλωσσικά την έννοια της σούβλας. Τα πρώτα όμως πραγματικά νομίσματα από μέταλλο με την γνωστή σε μας σημερινή τους μορφή φτιάχτηκαν στις ακτές της Ελληνικής Ιωνίας στη Μικρά Ασία, στην Λυδία τον 7ο αιώνα π.Χ.

Την ίδια σχεδόν εποχή στην Ελλάδα, στην Αίγινα θα εμφανισθούν τα πρώτα νομίσματα στον Ελλαδικό χώρο. Από εκεί η χρήση τους θα εξαπλωθεί σ' όλη την Ελλάδα αλλά και σ' όλο τον τότε πολιτισμένο κόσμο αποτελώντας για αιώνες το μόνο μέσο εμπορικής συναλλαγής. Θα περάσουν είκοσι σχεδόν αιώνες μέχρι που ένας Ιταλός ταξιδιώτης από τη Βενετία, ο Μάρκο Πόλο, επιστρέφοντας από ένα θαυμαστό ταξίδι στην μακρινή Κίνα, αναφέρει ένα άλλο είδος χρήματος που χρησιμοποιείται εκεί: Είναι χάρτινο, έχει πάνω του ζωγραφισμένα τα μεταλλικά νομίσματα στα οποία αντιστοιχεί και λόγω του χαμηλού βάρους του οι Κινέζοι το αποκαλούν "ιπτάμενο

χρήμα". Το χάρτινο αυτό νόμισμα είναι φυσικό να εμφανιστεί πρώτα στην Κίνα που γνωρίζει από παλιά την χρήση του χαρτιού τουλάχιστον στον δέκατο αιώνα μετά Χριστό, αρκετούς αιώνες πριν από την Ευρώπη.

Στην Ευρώπη η χρήση κάποιου είδους χάρτινου χρήματος συνδέεται κυρίως με έκτακτες ανάγκες και πολεμικά γεγονότα αποτελώντας αρχικά κάποιο είδος δανεισμού. Η ουσιαστική όμως ανάγκη για κυκλοφορία χάρτινου χρήματος στην Ευρώπη θα φανεί όταν με την Αναγέννηση και την αύξηση των εμπορικών συναλλαγών θα παραστεί η ανάγκη για κάποιο νέο είδος χρήματος που θα είναι πολύ πιο ελαφρύ, θα μεταφέρεται πολύ πιο εύκολα και κυρίως πιο ακίνδυνα.

1.2 Η ΠΡΩΤΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ

Τη δραχμή ως λέξη, νόμισμα και αξία θα πρέπει να αναζητήσουμε στην αρχαιότητα. Όταν τον 5^ο αιώνα π.Χ. ένα νόμισμα με την ονομασία **αθηναϊκή δραχμή** κόβεται και κυκλοφορεί με την απεικόνιση της κεφαλής της θεάς Αθηνάς στην μία όψη και στην άλλη το ιερό πτηνό γλαύκα. Επί ενάμιση αιώνα τα αθηναϊκά τετράδραχμα, με την αισθητική και τεχνική αρτιότητα τους, έγιναν η πιο διαδεδομένη νομισματική και εμπορική μονάδα της εποχής.

Από τον 4^ο αιώνα π.Χ. έως το 1821 η αθηναϊκή δραχμή έδωσε την σκυτάλη σε εκατοντάδες άλλες νομισματικές μονάδες, που εισήγαγαν οι κατά καιρούς αυτοκράτορες, βασιλιάδες, κατακτητές, ή κλπ. Κατά τις περιόδους του Βυζαντίου, του Μεσαίωνα, των Σταυροφοριών, της Αναγέννησης, οι Έλληνες συναλλάσσονταν με διάφορα ξενόφερτα νομίσματα ή και με προϊόντα. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, στη χώρα μας οι συναλλαγές γίνονταν με τουρκικά.

1.3 "ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ" Ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ

Στις 3 Απριλίου του 1827 θα εκλεχθεί από την Γ' Εθνική Συνέλευση ο Ιωάννης Καποδίστριας σαν προσωρινός Κυβερνήτης του νέου Ελληνικού Κράτους. Με την άφιξή του στην Ελλάδα τον Ιανουάριο του 1828, ο Καποδίστριας προσπάθησε να δημιουργήσει κράτος αλλά και να συνεχίσει τον αγώνα, αφού η Οθωμανική Αυτοκρατορία εξακολουθούσε τις πολεμικές επιχειρήσεις μέσα σε εδάφη που, σύμφωνα με τις συνθήκες, ανήκαν πια στην Ελλάδα.

Δύο από τις προτεραιότητες του Καποδίστρια ήταν η οικονομική οργάνωση, και η κοπή εθνικού νομίσματος, εργασία που ανέθεσε στο "Πανελλήνιον", δηλαδή την τότε Βουλή. Για να αντιμετωπισθούν οι επείγουσες οικονομικές ανάγκες, εξετάστηκε η περίπτωση εσωτερικού δανεισμού με έκδοση νέων ομολόγων. Η ψήφιση του σχετικού νόμου έγινε στις 4 Μαρτίου του 1828, αλλά φαίνεται πως η αποτυχία της παλαιότερης έκδοσης ομολόγων του 1822 ακολούθησε και τις ομολογίες αυτές.

1.4 Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΦΟΙΝΙΚΑ

Στη Δ' Εθνική Συνέλευση στο Άργος, τον Ιούλιο του 1829 ο Καποδίστριας, θέλοντας να ενισχύσει την εικόνα του οργανωμένου κράτους, κατέθεσε σχέδιο για το πρώτο νόμισμα της νέας ελληνικής πολιτείας, τον αργυρό "φοίνικα", που θα υποδιαιρείται σε εκατό λεπτά. Η ονομασία του νομίσματος προήλθε από το πουλί φοίνικα που αναγεννιέται μέσα από τις στάχτες του και απεικονίζετο στη πρόσθια όψη του νομίσματος. Με απόφαση της κυβέρνησης καθορίστηκε η σχέση του φοίνικα με τα ευρωπαϊκά νομίσματα μέσω του ισπανικού κολονάτου, αλλά και με τα τουρκικά γρόσια και παράδες με τα οποία συνέχιζαν ακόμα να διενεργούνται συναλλαγές στην Ελλάδα.

Οι πρώτοι αργυροί φοίνικες και οι υποδιαιρέσεις τους σε χάλκινα κέρματα του ενός, πέντε και δέκα λεπτών κόπηκαν τον Ιούλιο του 1829, στην Αίγινα, στο σπίτι του κυβερνήτη Καποδίστρια όπου στήθηκε ένα πρόχειρο νομισματοκοκείο. Τη χάραξη για τις πρώτες μήτρες των νομισμάτων έκανε ένας Αρμένιος κιβδηλοποιός, ο Χατζή-Γρηγόρης Πυροβολιστής και σαν μέταλλα για την κοπή τους χρησιμοποιήθηκαν ασήμι από τα λάφυρα του ελληνικού στόλου και για τα κέρματα των "λεπτών" χαλκός από άχρηστα πυροβόλα.

Αν όμως ο πρώτος φοίνικας σαν κέρμα κυκλοφόρησε στην Ελλάδα το 1829, το πρώτο ελληνικό χαρτονόμισμα θα κυκλοφορήσει δύο χρόνια αργότερα. Τον Ιούνιο του 1831 λόγω εκτάκτων αναγκών, χωρίς να υπάρχει το αντίστοιχο ασήμι σαν κάλυμμα για την κοπή φοινίκων, η κυβέρνηση Καποδίστρια αποφάσισε με το ψήφισμα 3851/KZ να κυκλοφορήσει για πρώτη φορά τους φοίνικες σε χαρτονόμισμα. Η εκτύπωση των χαρτονομισμάτων αυτών ανατέθηκε στην Εθνική Χρηματιστική τράπεζα, που ο Καποδίστριας είχε ήδη συστήσει από το 1828.

Οι ονομαστικές αξίες των χαρτονομισμάτων ορίστηκαν να είναι πέντε, δέκα, πενήντα και εκατό φοίνικες και το συνολικό ποσό έκδοσης ήταν 3.000.000 φοίνικες. Επειδή ήταν αναμενόμενο ότι το κοινό θα αντιδρούσε στη ιδέα του χάρτινου φοίνικα ως μέσου συναλλαγής – αφού θα αντιμετώπιζε για πρώτη φορά νόμισμα σε χαρτί – με νόμο ορίστηκε να γίνονται οι συναλλαγές υποχρεωτικά κατά τα δύο τρίτα σε μεταλλικά νομίσματα και κατά το ένα τρίτο σε χαρτονομίσματα.

Τον Ιανουάριο του 1832 η Εθνική Συνέλευση του Ναυπλίου επικύρωσε το ψήφισμα του Κυβερνήτη για την πρώτη αυτή έκδοση χαρτονομίσματος, μείωσε όμως το ποσό της έκδοσης τελικά σε 500.000 φοίνικες. Μάλιστα απαγορεύθηκε η κυκλοφορία του στις καθημερινές συναλλαγές μεταξύ πολιτών, επιτρέποντας τη χρήση του μόνο στις συναλλαγές πολιτών με το Δημόσιο.

Η πρώτη αυτή έκδοση χαρτονομίσματος στην Ελλάδα υπήρξε άτυχη και το συνολικό ποσό που τελικά κυκλοφόρησε ήταν μόνο 300.000 φοίνικες. Η κυβέρνηση, θα γνωστοποιήσει ότι από τα χαρτονομίσματα που κυκλοφορούν "έγκυρα" θεωρούνται μόνον εκείνα που έχουν αριθμό από 8001 έως 49670, θεωρώντας όλα τα υπόλοιπα ως πλαστά.

Μετά την δολοφονία του Καποδίστρια και τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε, οι προστάτιδες Δυνάμεις θα επιλέξουν σαν βασιλιά της Ελλάδας το νεαρό Βαυαρό πρίγκιπα Όθωνα. Τον Ιανουάριο του 1833 ο Όθωνας μαζί με τους Βαυαρούς συμβούλους του φτάνει στην Ελλάδα και από τα πρώτα μέτρα που παίρνει η νέα διοίκηση είναι η αντικατάσταση του φοίνικα με τη δραχμή. Την επόμενη χρονιά θα καταργηθεί και η πρώτη μορφή εκδοτικής ελληνικής τράπεζας, δημιούργημα του Καποδίστρια, η "Εθνική Χρηματιστική".

1.5 Ο ΟΘΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΧΜΗ

Με την άφιξη του Όθωνα και της αντιβασιλείας στο Ναύπλιο τον Ιανουάριο του 1833, η διοίκηση στο βασίλειο πια της Ελλάδας άλλαξε μορφή. Η οργάνωση του κράτους έγινε πιο γραφειοκρατική και δυσκίνητη. Αποτέλεσμα ήταν να εμφανιστούν σοβαρά προβλήματα που οφείλονταν στο ότι το νέο σύστημα δεν είχε καμία σχέση με την ελληνική πραγματικότητα. Η νέα διοίκηση που προσπάθησε να το εφαρμόσει αποτελούνταν κυρίως από νεοφερμένους Βαυαρούς, ξένους με το ελληνικό περιβάλλον.

Ένα από τα πρώτα μέτρα που θα ληφθούν είναι η αντικατάσταση του Φοίνικα με τη Δραχμή, το παλιό νόμισμα της αρχαίας Αθήνας. Παράλληλα η πρωτεύουσα του κράτους μεταφέρθηκε από το Ναύπλιο στην Αθήνα, με σκοπό να τονισθεί η σύνδεση της νέας Ελλάδας με το ένδοξο παρελθόν της κλασσικής αρχαιότητας.

Οι λίγοι φοίνικες που είχαν κυκλοφορήσει σε χαρτονομίσματα αποσύρθηκαν σταδιακά και τέθηκαν εκτός κυκλοφορίας. Επιπλέον, τον Αύγουστο του 1833 θ' απαγορευθεί στη χώρα η κυκλοφορία των τούρκικων γροσιών, τα οποία δεν θα γίνονται πια δεκτά στις συναλλαγές.

1.6 Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ

Η Δραχμή ορίζεται στις 8 Φεβρουάριου του 1833, επίσημα σαν το νέο νόμισμα του ελληνικού κράτους. Το νέο μεταλλικό αυτό νόμισμα είχε βάρος 4,477 γραμμάρια, από τα οποία τα 4,029 ήταν καθαρό ασήμι και τα 0,448 χαλκός. Η υποδιαίρεση της δραχμής ακολούθησε αυτήν του παλαιού φοίνικα, δηλαδή ήταν ίση με 100 λεπτά και η ισοτιμία της με τα ευρωπαϊκά νομίσματα ορίστηκε στα 0,895 του γαλλικού χρυσού φράγκου. Οι πρώτες μεταλλικές δραχμές και οι υποδιαιρέσεις της κόπηκαν στη Βαυαρία, από τις μήτρες που χάραξε στο Μόναχο ο Konrad Lange, ο μετέπειτα διευθυντής του Ελληνικού Βασιλικού Νομισματοκοπείου και τα νομίσματα που το 1833 κυκλοφόρησαν ήταν:

1. Χρυσά των είκοσι δραχμών (με σχέση χρυσού/αργυρού=15,5/1) που ονομάστηκαν και Οθώνεια.
2. Αργυρά των πέντε δραχμών, της μιας δραχμής, της μισής δραχμής και του ενός τετάρτου της δραχμής.
3. Χάλκινα του ενός, δύο, πέντε και δέκα λεπτών.

ΤΙ ΗΤΑΝ Η ΑΡΧΑΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

Η δραχμή υπήρξε στην αρχαιότητα το νόμισμα της Αθήνας. Τη δραχμή την επέβαλε στην αρχαία Ελλάδα ο Φείδων, όταν με αυτή αντικατέστησε τον οβολό. Η ισοτιμία καθορίστηκε 1 δρχ / 6 οβολούς. Ο Φείδων τον 7^ο αιώνα π.Χ. ανέβηκε στο ναό της Ήρας και κατέθεσε δέσμη οβολών, θέλοντας έτσι να δώσει έμφαση στην αντικατάσταση αυτού του νομίσματος.

"Γιατί όμως το ονόμασε δραχμή;"

Η λέξη προέρχεται από το 'δράττω' που σημαίνει μπορώ να πράξω ή όσα μπορεί να περιλάβει το χέρι μας. Και επειδή τότε χωρούσαν στην παλάμη οι έξι οβολοί, οι οποίοι αντικαταστάθηκαν από το νέο νόμισμα, αυτό πήρε την ονομασία δραχμή. Η βασική αυτή νομισματική μονάδα, κατασκευαζόταν από άργυρο και αργότερα, έως το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου, από κράμα χαλκού και νικελίου.

ΚΟΣΤΟΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ 1834	
Ψωμί	0,30 δρχ./οκά
Γάλα	0,25 δρχ./οκά
Αυγά	0,25 δρχ./οκά
Αρνί	0,60 δρχ./οκά
Κοτόπουλο	0,45 δρχ./οκά
Βούτυρο	1,80 δρχ./οκά
Ρύζι	0,65 δρχ./οκά
Μήλα	0,50 δρχ./οκά
Ντομάτες	0,10 δρχ./οκά
Πατάτες	0,20 δρχ./οκά
Χαβιάρι	5,00 δρχ./οκά
Ζάχαρη	1,80 δρχ./οκά
Καφές	2,70 δρχ./οκά

Ø 1 οκά = 1.280 γρ.

1.7 Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Στο νέο ελληνικό κράτος με την άφιξη του Όθωνα η Διοίκηση άρχισε διαπραγματεύσεις με ξένους κεφαλαιούχους για την ίδρυση μιας νέας Τράπεζας. Η

παλαιότερη Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα, δημιούργημα του Καποδίστρια το 1828, είχε συνδεθεί από τον κόσμο – και ίσως όχι άδικα – με το Εθνικό Ταμείο, και γι' αυτό είχε αποτύχει. Με νέο νόμο, που εκδόθηκε στις 25 Ιανουαρίου του 1836, η κυβέρνηση όρισε τα σχετικά με τη σύσταση της νέας "Εθνικής Τραπέζης" για την ανάπτυξη της γεωργίας, της βιομηχανίας, του εμπορίου και της ναυτιλίας και προχώρησε στην υπογραφή συμφωνίας με τον όμιλο του Άγγλου επιχειρηματία Wright. Τελικά η συμφωνία αυτή δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ, αφού οι Άγγλοι κεφαλαιούχοι θα φοβηθούν την άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας.

Οι συζητήσεις αυτές συνεχίστηκαν με τον Ελβετό φιλέλληνα Εϋνάρ, ο οποίος μαζί με τον αντιπρόσωπό του στην Ελλάδα Γεώργιο Σταύρου πέτυχαν – έπειτα από διαπραγματεύσεις – την υπογραφή συμφωνίας με το ελληνικό κράτος το 1841, για την ίδρυση της νέας Τράπεζας. Η νέα "Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος" άρχισε τη λειτουργία της στις 22 Ιανουαρίου του 1842, μετά την κατάθεση του κεφαλαίου της από τους μέτοχους της και ένα σημαντικό προνόμιο που της είχε παραχωρηθεί από το κράτος ήταν το δικαίωμα έκδοσης χαρτονομισμάτων για διάστημα εικοσιπέντε ετών. Από τους πρώτους μετόχους της Εθνικής Τραπέζης, εκτός των βασικών Εϋνάρ και Σταύρου, ήταν ο Κ. Βρανής, το Ελληνικό κράτος με 1000 μετοχές και οι αδελφοί Ρότσιλντ.

Μέσα στους πρώτους εννέα μήνες, από την έναρξη των εργασιών της, η Τράπεζα κυκλοφόρησε τα πρώτα της χαρτονομίσματα των 25, 50, 100 και 500 δραχμών που τυπώθηκαν στη Γαλλία. Σε αντίθεση με τους χάρτινους φοίνικες, οι δραχμές θα τύχουν πολύ καλής υποδοχής από το κοινό και τους εμπόρους. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις το χαρτονόμισμα θα αποκτήσει έως και 3% υψηλότερη αξία από το αντίστοιχο μεταλλικό της ίδιας ονομαστικής αξίας. Η καλή αντιμετώπιση των χαρτονομισμάτων, οδήγησε την Εθνική Τράπεζα στην έκδοση νέας σειράς, που όμως καθυστέρησε να κυκλοφορήσει λόγω των νέων ειδικών προδιαγραφών και των διακοσμήσεων που θα έχουν τα χαρτονομισμάτα της για ν' αποφευχθεί η εύκολη παραχάραξή τους.

Τα χαρτονομίσματα της δεύτερης έκδοσης τυπώθηκαν κι αυτά στη Γαλλία και κυκλοφόρησαν τον Οκτώβριο του 1847. Πρόκειται για 8.000 χαρτονομίσματα των 50 δραχμών και 24.000 των 25. Θα είναι κι αυτά τυπωμένα στη μία μόνο όψη τους, θα έχουν την φορά αυτή το σωστό τίτλο "Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος" αναγράφοντας – όπως και στην πρώτη έκδοση – την αξία τους μόνο ονομαστικά, γεγονός που διευκόλυνε την παραχάραξή τους.

Το 1848 είναι μία σημαδιακή χρονιά για την Ευρώπη, καθώς πνέει σε όλη την ήπειρο ο επαναστατικός άνεμος για φιλελευθεροποίηση. Αποτέλεσμα της αναταραχής αυτής ήταν ο κλονισμός των διεθνών αγορών και η πτώση της ζήτησης της σταφίδας, του βασικότερου ελληνικού εξαγωγίμου προϊόντος. Στην Ελλάδα επικρατεί πανικός. Φήμες ακούγονται ότι μεγάλοι πελάτες της Εθνικής Τραπέζας έχουν χρεοκοπήσει και δεν μπορούν να ξεπληρώσουν τα δάνειά τους. Το κοινό χάνει την εμπιστοσύνη του στο χάρτινο χρήμα και ζητά από την Τράπεζα να του το ανταλλάξει με το γνωστό του μεταλλικό.

Η Εθνική Τράπεζα βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση και αναγκάζεται να σταματήσει τη χορήγηση νέων δανείων. Επίσης, θα γνωστοποιήσει στους παλαιούς της πελάτες ότι έχουν ένα μήνα προθεσμία για να επιστρέψουν τα δάνεια που τους είχαν χορηγηθεί.

Η αναταραχή στην οικονομία ήταν μεγάλη. Οι έμποροι θα ζητήσουν τη συμπάρσταση της κυβέρνησης για την επίλυση της κρίσης αυτής και ένα από τα μέτρα που κρίθηκαν αναγκαία να παρθούν ήταν η απαλλαγή της Τραπέζας από την

υποχρέωση που είχε μέχρι τότε να εξαργυρώνει τα χαρτονομίσματά της με μεταλλικά νομίσματα.

Έτσι, τρεις διαδοχικοί νόμοι ψηφίστηκαν μεταξύ του Απριλίου και του Αυγούστου του 1848, οι οποίοι έθεσαν το χαρτονόμισμα σε αναγκαστική κυκλοφορία, απαλλάσσοντας την Τράπεζα από την υποχρεωτική εξαργύρωση των χαρτονομισμάτων. Όμως, βάσει των νόμων αυτών η Τράπεζα υποχρεώθηκε να πληρώνει τόκο 8% σε όσους κατέθεταν τα χαρτονομίσματά τους σ' αυτήν, για το διάστημα που θα διαρκούσε η αναγκαστική αυτή κυκλοφορία.

Τη χρονιά αυτή το κράτος θα γίνει πρώτη φορά "πελάτης" της Εθνικής Τράπεζας. Έτσι, μπορούσε με ανοιχτό λογαριασμό να δανεισθεί μέχρι 500.000 δραχμές, με το χαμηλό επιτόκιο του 3% το χρόνο. Σαν ενέχυρο το κράτος έδωσε τις 500 από τις 1000 μετοχές της Τράπεζας που είχε σαν μέτοχός της στα θησαυροφυλάκιά του, ενώ παράλληλα επέτρεψε στην Τράπεζα να εκδώσει τραπεζογραμμάτια των 10 δραχμών μέχρι του συνόλου του δανείου.

Η διαχείριση από την Εθνική Τράπεζα της πρώτης μεγάλης αυτής οικονομικής κρίσης υπήρξε ιδιαίτερα επιτυχής. Μέχρι το Δεκέμβριο του 1848 είχε καταφέρει να βελτιώσει την οικονομική της θέση και με δήλωσή της άρχισε πάλι να εξαργυρώνει κανονικά τα χαρτονομίσματά της με μεταλλικές δραχμές σε όσους το επιθυμούσαν.

Το 1861, κράτος και Εθνική Τράπεζα θα συμφωνήσουν στην ανανέωση του προνομίου της έκδοσης χαρτονομισμάτων από την Τράπεζα για άλλα είκοσι πέντε χρόνια, που θα άρχιζαν μετά τη λήξη της αρχικής συμφωνίας, δηλαδή από τον Ιανουάριο του 1867. Το 1862 η Τράπεζα προγραμματίσει να θέσει σε κυκλοφορία νέα χαρτονομίσματα των 10, 25, 100 και 500 δραχμών. Η εκτύπωσή τους γίνεται στην Αμερική, από την εταιρεία American BankNote Company, στη Νέα Υόρκη, η οποία θα εκτυπώνει τα ελληνικά χαρτονομίσματα για πολλά χρόνια αργότερα. Από τα χαρτονομίσματα όμως αυτά, που έφεραν πάνω τους το θυρεό του Όθωνα, δεν θα κυκλοφορήσουν παρά μόνο το δεκάδραχμο. Οι πολιτειακές εξελίξεις ματαίωσαν την κυκλοφορία των υπολοίπων

1.8 ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ "100 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ ΤΟ Ε.Σ.Υ"

Οι επόμενες εκδόσεις είναι σημαντικές καθώς τα χαρτονομίσματα έχουν πια τυπωμένη και την πίσω τους πλευρά και φέρουν τη σήμανση "N" δίπλα στη αριθμητική αναγραφή της ονομαστικής τους αξίας. Πρόκειται για τις 'νέες' δραχμές της Λατινικής Ένωσης. Από το 1867 η Ελλάδα είχε τυπικά προσχωρήσει στο νομισματικό σύστημα της Λατινικής Ένωσης, στην οποία συμμετείχαν η Γαλλία, η Ιταλία, η Ελβετία και το Βέλγιο.

Η Λατινική Νομισματική Ένωση ήταν μία προσπάθεια εκείνης της εποχής για νομισματική ενοποίηση μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών. Βασίστηκε στην αρχή του διμεταλλισμού, δηλαδή την αποδοχή και των δύο πολυτίμων μετάλλων, χρυσού και αργυρού, σαν βάση για τις ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων. Τα ευρωπαϊκά νομίσματα της εποχής που ακολούθησαν, μαζί με τη δραχμή, τη Λατινική Νομισματική Ένωση, είχαν τυπωμένη στην πίσω τους πλευρά την ονομαστική αξία τους σε φράγκα (μία νέα δραχμή = ένα φράγκο).

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα είχε τυπικά προσχωρήσει στη σχετική συμφωνία από το 1868, στην ουσία δεν θα ακολουθήσει την Ένωση πριν το 1873,

αφού την περίοδο αυτή συμβαίνουν γεγονότα με επιπτώσεις στα εθνικά και οικονομικά θέματα της χώρας.

1.9 "1863": ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο Α'

Μετά την εκθρόνιση του Όθωνα τον Οκτώβριο του 1862, οι τρεις προστάτιδες Δυνάμεις - Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία - δέχθηκαν με μακροχρόνιες διαβουλεύσεις την αγγλική πρόταση για την εκλογή του πρίγκιπα Γουλιέλμου-Γεωργίου Γλύξμπουργκ στον ελληνικό θρόνο. Ο νέος βασιλιάς έφτασε στην Ελλάδα στις 30 Οκτωβρίου του 1863 και αναγορεύθηκε "Συνταγματικός βασιλεύς των Ελλήνων" με το όνομα Γεώργιος Α'. Η ενθρόνιση αυτή συνοδεύτηκε με την παραχώρηση από την Αγγλία στην Ελλάδα των Ιονίων Νήσων, που τότε βρίσκονταν υπό την αγγλική προστασία. Η ενσωμάτωση της Επτανήσου αποτέλεσε την πρώτη σημαντική ελληνική εθνική επιτυχία μετά τη σύσταση του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Στα ελληνικά πλέον Επτάνησα δημιουργήθηκε η ανάγκη κυκλοφορίας ελληνικού χρήματος, ανάγκη την οποία κάλυψε η Ιονική Τράπεζα, που λειτουργούσε εκεί σαν αγγλική τράπεζα από το 1840. Το ελληνικό κράτος παραχώρησε στην Ιονική εκδοτικό προνόμιο, όπως έκανε και στην Εθνική, επιτρέποντάς της να κυκλοφορήσει δικό της χαρτονόμισμα σε δραχμές, στα επτάνησα. Η Εθνική Τράπεζα συνέχισε τις εκδόσεις της, τυπώνοντας το 1867 χαρτονομίσματα των 10, 25 και 50 δραχμών, που ήταν και τα τελευταία ελληνικά χαρτονομίσματα με τυπωμένη τη μία μόνο όψη τους. Παράλληλα, στα χαρτονομίσματα αυτά του 1867 διακρίνεται και η αλλαγή στον ελληνικό θρόνο με αντικατάσταση του θυρεού του έκπτωτου Όθωνα με το θυρέο του Γεωργίου Α'.

Στην περίοδο που βασίλευσε ο Όθωνας οι παρεμβάσεις των ευρωπαϊκών προστάτιδων δυνάμεων τόσο στα πολιτικά όσο και τα οικονομικά θέματα της χώρας ήταν συχνές. Αποκορύφωμα των οικονομικών παρεμβάσεων ήταν η εγκατάσταση στην Ελλάδα το 1858 μιας τριμελούς διεθνούς οικονομικής επιτροπής (Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία). Η επιτροπή αυτή, λόγω της καθυστέρησης της αποπληρωμής του δανείου των 60.000.000 δραχμών που είχε πάρει η Ελλάδα το 1832, θα ελέγξει για δύο ολόκληρα χρόνια τα οικονομικά της χώρας, ενώ θα καθορίσει μόνη της τον τρόπο αποπληρωμής του δανείου

Μετά την εκθρόνιση του Όθωνα και μέχρι την άφιξη του νέου βασιλιά Γεωργίου Α' στην Ελλάδα τον Οκτώβριο του 1863, η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα θα είναι ιδιαίτερα ταραγμένη. Οι δύο πολιτικές παρατάξεις, "πεδινοί" και "ορεινοί" (από τις θέσεις που είχαν στη Βουλή) θα φτάσουν σε αιματηρή αναμέτρηση με οδομαχίες μέσα στην Αθήνα, στα γεγονότα που θα ονομαστούν "Ιουλιανά". Το κτίριο της Εθνικής Τραπέζης στην Ομόνοια θα βρεθεί ανάμεσα στα πυρά "ορεινών" και "πεδινών" που θα παλέψουν σκληρά για τον έλεγχό του. Τελικά τα γεγονότα θα λήξουν με τη μεσολάβηση των πρεσβευτών των τριών μεγάλων δυνάμεων, Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας. Ένα άγημα από το συμμαχικό στόλο που βρισκόταν στον Πειραιά, θα αναλάβει τη φύλαξη της Τράπεζας για κάποιο καιρό μέχρι την ομαλοποίηση της έκρυθμης κατάστασης.

Το ελληνικό κράτος οικονομικά ανέτοιμο για τη χρηματοδότηση των απελευθερωτικών αυτών αγώνων, ζήτησε το 1868 νέο δάνειο από την Εθνική Τράπεζα, ύψους 1.000.000 δραχμών. Το κράτος ήδη χρωστούσε στην Εθνική, από παλαιότερα δάνεια, άλλες 6.257.331 δραχμές. Οι ανάγκες του όμως συνεχώς αυξάνονταν και με νέες αιτήσεις του ζητά από την Εθνική Τράπεζα κι άλλα δάνεια.

Τελικά, η κατάσταση αυτή θα οδηγήσει σε σοβαρή σύγκρουση κράτους και Εθνικής, η οποία αντιμετωπίστηκε με τη συμφωνία της 30 Δεκεμβρίου του 1868.

Με αυτήν η Εθνική Τράπεζα δάνεισε στο κράτος 4.000.000 δραχμές σε μεταλλικό νόμισμα και 10.000.000 σε χαρτονόμισμα, ενώ η δεύτερη εκδοτική τράπεζα της χώρας, η Ιονική, δάνεισε 2.000.000 δραχμές σε μεταλλικό και 5.000.000 σε χαρτονόμισμα. Σε αντάλλαγμα το κράτος απάλλαξε τις δύο τράπεζες από την υποχρέωση εξαργύρωσης των χαρτονομισμάτων με μεταλλικά, επιβάλλοντας όπως και το 1848 το καθεστώς της αναγκαστικής κυκλοφορίας. Το καθεστώς αυτό θα παύσει στις 15 Ιουλίου του 1870, όταν η οικονομική κατάσταση ομαλοποιήθηκε και οι τράπεζες άρχισαν πάλι την εξαργύρωση των χαρτονομισμάτων με μεταλλικά.

1.10 ΤΡΑΠΕΖΑ ΗΠΕΙΡΟΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Το 1882, λόγω της ανάγκης για την οικονομική ανάπτυξη των απελευθερωμένων ελληνικών περιοχών και για κυκλοφορία ελληνικού νομίσματος σ' αυτές, ιδρύθηκε μια καινούργια τράπεζα, η Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας. Σαν έδρα της είχε το Βόλο και δημιουργήθηκε από Γάλλους και Έλληνες κεφαλαιούχους με επικεφαλής τον Ανδρέα Συγγρό.

Η τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας ήταν κι αυτή προνομιούχος, δηλαδή είχε από το κράτος -όπως και η Ιονική το 1864- δικαίωμα έκδοσης και κυκλοφορίας χαρτονομίσματος στις "νέες χώρες", όπως τότε ονομάζονταν τα απελευθερωμένα πια ελληνικά εδάφη.

Νέα μεταλλεία και αλλαγές στις τιμές του χρυσού και του αργυρού πίεζαν συνεχώς τα κράτη-μέλη της Λατινικής Ένωσης που προσπαθούσαν να κρατήσουν σταθερή ισοτιμία για τα δύο μέταλλα με αναλογία 15.5 προς 1. Σοβαρά κρούσματα κερδοσκοπίας έκαναν την εμφάνισή τους, καθώς τα χρυσά ή αργυρά νομίσματα λιώνονταν κατά περίπτωση, όταν η μεταλλική αξία των νομισμάτων ήταν ψηλότερη από την ονομαστική τους.

Οι ανάγκες του κράτους για χρήμα, που ήταν αυξημένες, καλύπτονταν με δάνεια σε δραχμές, έκδοση ομολογιών που απευθύνονταν στο αποταμιευτικό κοινό και κυρίως δανεισμό σε συνάλλαγμα από το εξωτερικό. Σαν αποτέλεσμα των σοβαρών αναγκών του κράτους σε χρήμα και των δανείων που είχε λάβει, ήρθε πάλι η επιβολή το 1877 της αναγκαστικής κυκλοφορίας του χαρτονομίσματος, που θα κρατήσει για σαράντα τρία χρόνια, μέχρι το 1928 όταν θα ιδρυθεί η Τράπεζα της Ελλάδος. Με τον τρόπο αυτό το κράτος με την έκδοση ακάλυπτου χρήματος από την Εθνική θα ικανοποιήσει ανορθόδοξα τις ανάγκες του για χρήμα με συνεχή 'άρρωστα' δάνεια.

Την περίοδο εκείνη οι νομισματικές ανάγκες για κυκλοφορία χαρτονομισμάτων μικρότερης αξίας ανάγκασαν την κυβέρνηση να εφαρμόσει ένα πρωτότυπο μέτρο. Επέτρεψε στους συναλλασσόμενους να κόβουν στα δύο τα δεκάδραχμα. Τα δύο μισά κομμάτια τους γίνονταν δεκτά στις συναλλαγές σαν χαρτονομίσματα των πέντε δραχμών. Φαίνεται όμως ότι η συνήθεια αυτή έγινε ευρύτερα αποδεκτή στο κοινό, ώστε το 1900 σε έκδοση νέου δεκάδραχμου, η τράπεζα θα αναγκαστεί να αναφέρει στην όψη του: "Απαγορεύεται να κόπτονται στα δύο".

1.11 "1892"

Η οικονομική κρίση της Ελλάδας κάτω από το βάρος των ψηλών δανείων σε συνάλλαγμα, αλλά και η συναλλαγματική κρίση της Ευρώπης έφεραν τη χώρα σε αδιέξοδο. Η δραχμή θα χάσει την ισχύ της σε τέτοιο βαθμό, ώστε το 1892 να έχει υποτιμηθεί 42% προς το γαλλικό φράγκο.

Ο ελληνο-τουρκικός πόλεμος του 1897 υπήρξε καταστροφικός για την Ελλάδα και την εθνική της αξιοπρέπεια. Θύμα όμως του πολέμου ήταν και η τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας. Με την προσωρινή κατάληψη της Θεσσαλίας από τους Τούρκους η τράπεζα που είχε έδρα το Βόλο, θα υποστεί τεράστιες καταστροφές. Έτσι θα χάσει την αξιοπιστία της και ό,τι απομείνει απ' αυτήν μετά τον θάνατο του ιδρυτή της Ανδρέα Συγγρού τον Φεβρουάριο του 1899, θα συγχωνευθεί με την Εθνική Τράπεζα στις 20 Νοεμβρίου του 1899.

Την ίδια χρονιά μια νέα τράπεζα δημιουργείται. Συγκεκριμένα, μετά την επέμβαση των μεγάλων δυνάμεων στην Κρήτη, κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1897, θα δημιουργηθεί η αυτόνομη "Κρητική Πολιτεία". Στη νέα Κρητική Πολιτεία η Εθνική Τράπεζα μαζί με όμιλο Άγγλων τραπεζιτών θα ιδρύσουν το 1899 την Τράπεζα Κρήτης. Αργότερα, με την ένωση του νησιού με την Ελλάδα και τη λήξη των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-13, η τράπεζα Κρήτης θα αποκτήσει κι αυτή δικαίωμα έκδοσης χαρτονομίσματος για τη δική της περιοχή, όπως η Ιονική στα Ιόνια νησιά το 1864 και η Ηπειροθεσσαλίας το 1882.

1.12 ΣΤΑ 1900...

Η πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα υπήρξε από τις σημαντικότερες για την Ελλάδα αλλά και για τη χερσόνησο της Βαλκανικής. Πρόκειται για μία περίοδο προπαρασκευής για τις δραματικές εξελίξεις που θα ακολουθήσουν και θα συνταράξουν κυριολεκτικά την περιοχή, από το 1912 έως το 1922.

Στην Ελλάδα μετά τη στρατιωτική ήττα από την Τουρκία στον πόλεμο του 1897, η εθνική συνείδηση αφυπνίζεται. Ο ιδιωτικός τομέας κινητοποιήθηκε μόνος του, η οικονομία κάτω από τον αυστηρό έλεγχο της Διεθνούς Οικονομικής Επιτροπής και της απόδοσης των έργων υποδομής του Χαρίλαου Τρικούπη βελτιώθηκε και η ναυτιλία αναπτύχθηκε. Έτσι, γύρω στα 1908 η νομισματική κυκλοφορία και η οικονομική κατάσταση της χώρας είχαν επανέλθει σε ομαλούς ρυθμούς.

Ένα χρόνο αργότερα ξέσπασε στην Ελλάδα στρατιωτικό κίνημα, η επανάσταση στο Γουδί, η οποία με ήπιους τόνους διεκδικούσε τα αιτήματά της: οργάνωση του στρατού, εξυγίανση του δημόσιου βίου, εκσυγχρονισμό της χώρας. Η επανάσταση θα επικρατήσει χωρίς να ανατρέψει το πολιτειακό καθεστώς. Ο Γεώργιος ο Α' και η κυβέρνηση θα δεχθούν τους όρους του στρατιωτικού συνδέσμου και των οργανωτών της επανάστασης. Σε μικρό χρονικό διάστημα θα κάνει την εμφάνισή του στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας ο Ελευθέριος Βενιζέλος, πεπειραμένος πολιτικός από την Κρητική Πολιτεία. Ο Βενιζέλος, έχοντας την υποστήριξη του στρατιωτικού συνδέσμου και του Γεωργίου, σχημάτισε το 1910, μετά από διαδοχικές εκλογικές αναμετρήσεις δική του κυβέρνηση

Η ελληνική ιστορία μπήκε σε μία από τις πιο ένδοξες αλλά και τις πιο δραματικές της περιόδους. Την ίδια χρονιά με την επανάσταση στο Γουδί, ψηφίστηκε από την κυβέρνηση Δραγούμη ένας νόμος που αφορούσε τα οικονομικά και που έγινε σταθμός στην ιστορία της οικονομικής ζωής της χώρας.

Σύμφωνα με το νόμο ΓΧΜΒ, το κράτος επέτρεπε στην Εθνική Τράπεζα ν' αγοράζει για λογαριασμό της συνάλλαγμα και χρυσό από τις ξένες αγορές και να το χρησιμοποιεί σαν 'κάλυμμα' για την έκδοση χαρτονομίσματος. Ύστερα από τη ψήφιση του νόμου αυτού το ελληνικό χαρτονόμισμα που βρισκόταν σε κυκλοφορία

μπορούσε πια να έχει σαν κάλυμμα στα θησαυροφυλάκια της τράπεζας όχι μόνο μεταλλικές δραχμές αλλά και χρυσό ή ξένο συνάλλαγμα.

Ένα γεγονός που επέτρεψε στην μικρή Ελλάδα να αντεπεξέλθει στις οικονομικές υποχρεώσεις των Βαλκανικών πολέμων, ήταν το πλεόνασμα των 90.000.000 δρχ του τακτικού προϋπολογισμού του κράτους. Πλεόνασμα που οφειλόταν στην άσκηση μιας υγιούς δημοσιονομικής πολιτικής μετά το 1909, με τα οικονομικά μέτρα που είχε λάβει η κυβέρνηση του Στέφανου Δραγούμη αλλά ιδιαίτερα λόγω της ενεργητικής επίδρασης των έργων υποδομής του Χαρίλαου Τρικούπη.

Η σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας στη δεκαετία του 1900 είχε αποδώσει καρπούς. Ένας πρόσθετος όμως λόγος αισιοδοξίας ήταν κι οι διαβεβαιώσεις από πλευράς των Συμμάχων ότι οι στρατιωτικές ελληνικές συμμαχικές δαπάνες κατά τη διάρκεια των πολεμικών γεγονότων θα καταβάλλονταν από τους συμμαχούς μετά το τέλος των επιχειρήσεων.

1.13 '1917': ΚΕΡΜΑΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ

Το εκδοτικό δικαίωμα που το κράτος παραχώρησε αρχικά στην Εθνική Τράπεζα για την έκδοση τραπεζογραμματίων αναφερόταν σε χαρτονομίσματα μεγάλων αξιών, δηλαδή 25 δραχμών και πάνω. Αργότερα το κράτος επέτρεψε την έκδοση χαρτονομισμάτων μικρότερης αξίας και το 1848 από την Εθνική εκδόθηκε χαρτονόμισμα των 10 δραχμών και από το 1897 άρχισαν εκδόσεις των πέντε δραχμών.

Οι μικρότερες νομισματικές αξίες κυκλοφορούσαν από το ίδιο το κράτος σε μεταλλικό νόμισμα (κέρματα). Κατ' εξαίρεση κάτω από ειδικές συνθήκες όταν υπήρξε αδυναμία από το κράτος να κυκλοφορήσει μεταλλικά κέρματα (λόγω κόστους του ίδιου του μετάλλου ή αδυναμία εύρεσής του) το ίδιο το κράτος κυκλοφόρησε χαρτονομίσματα μικρών αξιών, αντί για κέρματα. Τα χαρτονομίσματα αυτά ονομάστηκαν κερματικά γραμμάτια και οι εκδόσεις τους αρχίζουν από το 1917 και συνεχίζονται μέχρι το 1953. Ο ουσιαστικός νόμος που καθόριζε την έκδοση των κερματικών γραμματίων του κράτους και που ίσχυε από το 1917 έως το 1953 ήταν ο νόμος 991 του 1917 "περί παροχής αδείας προς κοπή αργυρών κερμάτων και έκδοση κερματικών γραμματίων". Σύμφωνα με το νόμο αυτόν επιτράπηκε στις περιπτώσεις που δεν ήταν δυνατή η έκδοση αργυρών κερμάτων η απ' ευθείας έκδοση από το Υπουργείο Οικονομικών 'χάρτινων' κερματικών γραμματίων της μίας και δύο δραχμών. Ο νόμος αυτός με τις αλλαγές που αργότερα επακολούθησαν αποτέλεσε το νομικό πλαίσιο έκδοσης των κερματικών γραμματίων. Από τότε μέχρι το 1953 κατά καιρούς το ίδιο το κράτος θα εκδίδει όταν υπάρχει ανάγκη, χάρτινα κέρματα μικρών αξιών: τα κερματικά γραμμάτια.

Εκτεταμένη χρήση τέτοιων κερματικών τραπεζογραμματίων θα γίνει στην περίοδο 1918 έως 1953 οπότε πλέον δεν θα ξανακυκλοφορήσουν με την οριστική τους αντικατάσταση από μεταλλικά κέρματα. Στην περίοδο αυτή (1918 έως το 1953) ανάλογα με το πολίτευμα της χώρας θα κυκλοφορήσουν κερματικά τραπεζογραμματία του "Βασιλείου της Ελλάδος" και της "Ελληνικής Πολιτείας" για τη διάρκεια της κατοχής (1941-1944). Από το 1944, μετά την απελευθέρωση, θα κυκλοφορήσουν νέα κερματικά έως το 1953 (Βασίλειον της Ελλάδος). Στην περίοδο αυτή θα εμφανισθούν κερματικά γραμμάτια που με τα σημερινά δεδομένα θεωρούνται μεγάλης ονομαστικής αξίας όπως 100, 500, 1.000 δραχμών. Ο υψηλός

πληθωρισμός της εποχής ήταν η αιτία, αφού το 1953 όταν κυκλοφόρησαν αυτά τα κερματικά οι αξίες τους θεωρούνταν χαμηλές.

1.14 Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΑ 1919-1922

Η Ελλάδα του 1919 αποτελούσε πλέον την κυριότερη δύναμη στα Βαλκάνια. Μέσα στα τελευταία επτά χρόνια κατάφερε να διπλασιάσει την έκτασή της αλλά και τον πληθυσμό της. Αντίθετα, η Οθωμανική Τουρκία βρισκόταν στα πρόθυρα διάλυσής της. Η ελληνική οικονομία εμφανίστηκε δυνατή και η δραχμή κυριάρχησε στην ευρύτερη περιοχή σαν το ισχυρότερο ακόμα και από την αγγλική λίρα.

Η Ελλάδα στις αρχές του 1922 βρίσκεται να μάχεται μόνη της στη Μικρά Ασία. Το οικονομικό κόστος ήταν μεγάλο και οι οφειλόμενες πιστώσεις του Α' Παγκοσμίου Πολέμου από τους Συμμάχους καθυστερούσαν ή και ανακαλούνταν λόγω των πολιτικών εξελίξεων. Διάφορες διεθνείς πολιτικές διαβουλεύσεις για την ειρηνική ελληνική απεμπλοκή δεν θα φέρουν κανένα αποτέλεσμα.

Το 1922 η δραχμή θα κλονιστεί και το κράτος, που αναζητούσε χρήματα για να καλύψει τις τεράστιες ανάγκες του, καταφεύγει σ' έναν πραγματικά πρωτότυπο τρόπο εύρεσης χρήματος, τον αναγκαστικό δανεισμό του 1922, όταν όλα τα χαρτονομίσματα που κυκλοφορούσαν κόπηκαν στη μέση. Το ένα κομμάτι παρέμεινε στον κάτοχο, αντιπροσωπεύοντας τη μισή αναγραφόμενη ονομαστική του αξία. Το δεύτερο δόθηκε στο κράτος μ' αντάλλαγμα ομολογίες του αναγκαστικού δανείου της 25ης Μαρτίου του 1922 που θα εξοφλούνταν από το δημόσιο μέσα στα επόμενα 20 χρόνια με επιτόκιο 6,5%. Με τον τρόπο αυτό στην ουσία το κράτος δανείσθηκε απ' όλους υποχρεωτικά το μισό ποσό των χαρτονομισμάτων τους. Το συνολικό ποσό του δανεισμού αυτού έφτασε το ένα δισεκατομμύριο πεντακόσια εβδομήντα εκατομμύρια δραχμές.

Για το σύνολο του χαρτονομίσματος που κατ' αυτόν τον τρόπο αποσύρθηκε, το κράτος κυκλοφόρησε για τις δικές του ανάγκες, νέο "ολόκληρο" χαρτονομίσμα με την επισήμανση "Νέον", δηλώνοντας μ' αυτόν τον τρόπο ότι η πραγματική του αξία συμφωνούσε με την ονομαστική του. Για τις νέες αυτές δραχμές χρησιμοποιήθηκαν ήδη παλαιότερα τυπωμένα χαρτονομίσματα της Εθνικής, των ετών 1918 έως 1922.

Αμέσως μετά τη μικρασιατική καταστροφή, ξέσπασε η στρατιωτική επανάσταση του 1922. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος και οι κυβερνήσεις του από το 1920 θεωρήθηκαν υπεύθυνοι για την καταστροφή. Ο Κωνσταντίνος αναγκάστηκε ν' εγκαταλείψει τη χώρα, φεύγοντας στη γειτονική Ιταλία όπου και θα πεθάνει στο Παλέρμο ένα χρόνο αργότερα. Η Ελλάδα θα ζήσει την πρώτη της πολιτειακή αλλαγή και με δημοψήφισμα νέο πολίτευμα της χώρας ορίζεται η Προεδρική Δημοκρατία.

1.15 ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1928-1940

Το 1927 το προσφυγικό πρόβλημα και η κακή οικονομική κατάσταση της χώρας ανάγκασαν την ελληνική κυβέρνηση ν' αναζητήσει νέο δάνειο από το εξωτερικό. Η Κοινωνία των Εθνών για να δώσει την εγγύησή της στη σύναψη ενός τέτοιου δανείου όρισε μια επιτροπή εμπειρογνομόνων υπό την προεδρεία του γενικού της γραμματέα, Avenol. Με το πόρισμά της στα τέλη Μαΐου του 1927, η επιτροπή έθεσε για πρώτη φορά το πρόβλημα των δραστηριοτήτων της Εθνικής Τράπεζας: οι δραστηριότητες της Εθνικής Τράπεζας σαν εμπορική τράπεζα βρέθηκαν ασυμβίβαστες με τη λειτουργία της σαν εκδοτική τράπεζα.

Η Εθνική Τράπεζα που από το 1920 είχε μόνη το εκδοτικό προνόμιο, αφού αυτό είχε αφαιρεθεί από την Ιονική και την Τράπεζα Κρήτης, είχε αναπτύξει το μεγαλύτερο εμπορικό δίκτυο στη χώρα. Η διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας αρνήθηκε τις προτάσεις της κοινωνίας των Εθνών για διακοπή των εμπορικών δραστηριοτήτων της και σαν λύση στο αδιέξοδο του προβλήματος προτάθηκε η δημιουργία μιας νέας τράπεζας. Στη νέα αυτή τράπεζα το κράτος θα έδινε το προνόμιο της έκδοσης χαρτονομίσματος αφαιρώντας το από την Εθνική.

Η πρόταση αυτή έγινε δεκτή και στις 15 Σεπτεμβρίου του 1927 με την υπογραφή του πρωτοκόλλου της Γενεύης ορίστηκαν οι όροι κάτω από τους οποίους η κοινωνία των Εθνών θα έδινε την εγγύησή της για τη σύναψη διεθνούς δανείου προς την Ελλάδα ύψους 9.000.000 λιρών Αγγλίας. Το δάνειο αυτό θα χρησιμοποιείτο για τη σταθεροποίηση της δραχμής, την εκκαθάριση παλαιών διεθνών οφειλών της χώρας και την αποκατάσταση των προσφύγων. Ένας από τους όρους του πρωτοκόλλου της Γενεύης ήταν η υποχρέωση από ελληνικής πλευράς για δημιουργία ξεχωριστής εκδοτικής τράπεζας με την επωνυμία "Τράπεζα της Ελλάδος". Η νέα αυτή εκδοτική τράπεζα άρχισε τη λειτουργία της στις 14 Μαΐου του 1928 κάτω από εξαιρετικά καλές συνθήκες.

Με δήλωση της Τράπεζας, η δραχμή συνδέθηκε με την αξία του χρυσού στο επίπεδο 1000 γραμ. χρυσού = 51.212,87 δρχ. Η σύνδεση αυτή, της δραχμής με το χρυσό, δεν έγινε απ' ευθείας αλλά μέσω του ισχυρότατου νομίσματος της εποχής, της αγγλικής λίρας που ακολουθούσε κι αυτή το χρυσό σαν νομισματική βάση. Η ισοτιμία δραχμής και λίρας Αγγλίας ορίστηκε με αυτόν τον τρόπο σε: 1 λίρα Αγγλίας = 375 δραχμές.

Την ίδια χρονιά ο Ελευθέριος Βενιζέλος επανέρχεται στην ενεργό πολιτική σκηνή της χώρας και οι κυβερνήσεις του θα προσπαθήσουν μέχρι το 1932 να ανασυγκροτήσουν την εθνική οικονομία που ακόμα υπέφερε από τα καταστροφικά γεγονότα του 1922. Μία από τις προτεραιότητες του Βενιζέλου ήταν η αναδιαπραγμάτευση των πολεμικών αποζημιώσεων που οφείλοντο στην Ελλάδα από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στον τομέα αυτό πέτυχε νέες ευνοϊκές ρυθμίσεις και η οικονομική βοήθεια που θα λάβαινε η χώρα τα επόμενα 30 χρόνια ήταν σημαντικότερη.

1.16 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΡΑΧ 1929

Η παγκόσμια οικονομία δεν άντεξε τους ρυθμούς ανάπτυξης της περιόδου που ακολούθησε τα χρόνια μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οικονομικοί κολοσσοί καταστράφηκαν, η παραγωγή έπεσε, τα αποθέματα έμεναν απούλητα και οι τιμές κατέρρευσαν. Μαζί τους όμως έπεσε και η διεθνής τιμή της σταφίδας, του κύριου εξαγωγικού ελληνικού προϊόντος.

Η ανεργία έφτασε στα ύψη και το κοινωνικό πρόβλημα έπρεπε να αντιμετωπιστεί άμεσα. Η παγκόσμια αυτή αναταραχή συνεχίστηκε και το 1931 όπου ένα νέο διεθνές γεγονός θα επηρεάσει και πάλι τη χώρα. Το 1931 η Μεγάλη Βρετανία κάτω από το βάρος της κρίσης εγκαταλείπει τη σταθερή ισοτιμία λίρας-χρυσού, αφήνοντας το νόμισμά της να υποτιμηθεί ελεύθερα. Η ελληνική αγορά αντέδρασε με πανικό στις καινούργιες εξελίξεις και φοβούμενη την τύχη της δραχμής πολιόρκησε τις τράπεζες αλλάζοντας τις δραχμές με συνάλλαγμα. Μέσα σε πέντε μέρες η Τράπεζα της Ελλάδος αντάλλαξε δραχμές με συνάλλαγμα ύψους 3.613.961 δολαρίων, ποσό που αντιστοιχούσε σχεδόν στο τότε σύνολο των συναλλαγματικών της αποθεμάτων. Κάτω από αυτές τις συνθήκες η κυβέρνηση αναγκάστηκε να δημοσιεύσει τον πρώτο αναγκαστικό νόμο προστασίας του εθνικού νομίσματος,

βάζοντας για πρώτη φορά περιορισμούς στη μέχρι τότε ελεύθερη διακίνηση συναλλάγματος και χρυσού στη χώρα. Με νομοθετικό διάταγμα το Φεβρουάριο του 1932, η Τράπεζα της Ελλάδος απαλλάχθηκε από της υποχρέωσή της ν' ανταλλάσσει τις ελληνικές δραχμές με συνάλλαγμα. Η αγοραπωλησία συναλλάγματος επιτράπηκε για πραγματικές μόνο εμπορικές ανάγκες.

Λίγους μήνες αργότερα ήταν πια φανερό ότι τα οικονομικά μέτρα σταθεροποίησης της δραχμής είχαν αποτύχει και στις 26 Απριλίου του 1932, με το νόμο 5422, η κυβέρνηση επανήλθε στο παλαιό γνωστό καθεστώς της αναγκαστικής κυκλοφορίας παίρνοντας παράλληλα σκληρότερα μέτρα αστυνόμευσης για το συνάλλαγμα και τη νομισματική κυκλοφορία.

Η αποτυχία της προσπάθειας σταθεροποίησης της δραχμής και η επαναφορά του μέτριου της αναγκαστικής κυκλοφορίας θ' αποτελέσουν αντικείμενο έντονης κριτικής από την αντιπολίτευση του λαϊκού κόμματος προς την κυβέρνηση των φιλελευθέρων του Ελευθέριου Βενιζέλου. Κάτω από το βάρος της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης ο Βενιζέλος θα χάσει τις επόμενες εκλογές. Η νέα κυβέρνηση, που σχηματίστηκε στα τέλη του 1932 από το Λαϊκό κόμμα υπό τον Παναγιώτη Τσαλδάρη, έθεσε ακόμη και θέμα ύπαρξης της Τράπεζας της Ελλάδος.

Το 1933 οι Ηνωμένες Πολιτείες θα εγκαταλείψουν κι' αυτές το χρυσό σαν νομισματική βάση και ένα χρόνο αργότερα θα υποτιμήσουν το νόμισμά τους. Παράλληλα το διεθνές εμπόριο και ο τρόπος συναλλαγών άλλαξαν. Στη δεκαετία του 1930 και κάτω από το βάρος των συναλλαγματικών αλλαγών οι χώρες μετέτρεψαν τις μεταξύ τους εμπορικές συναλλαγές από ελεύθερες σε ελεγχόμενες, μέσω συστημάτων clearing. Η κατάσταση παρέμενε ταραγμένη όταν το 1936 νέες νομισματικές εξελίξεις θα συμβούν στην Ευρώπη. Οι τρεις τελευταίες χώρες που θα ακολουθούσαν τη χρυσή βάση, Γαλλία Ολλανδία και Ελβετία, αναγκάστηκαν να την εγκαταλείψουν. Την ίδια περίοδο υπογράφεται μια διεθνής συμφωνία μεταξύ Αγγλίας, Γαλλίας και Ηνωμένων Πολιτειών η οποία σαν σκοπό της είχε να συγκρατήσει την νέα συναλλαγματική ισορροπία και να μειώσει τις διακυμάνσεις των διεθνών νομισμάτων.

Η ελληνική κυβέρνηση, κάτω από τις νέες εξελίξεις, θα συνδέσει πάλι τη δραχμή με τη λίρα Αγγλίας, και θα μετατρέψει τα αποθέματα της Τράπεζας της Ελλάδος σε χρυσό. Το τέλος της ταραγμένης αυτής δεκαετίας βρήκε τη διεθνή κοινότητα να βγαίνει από την οικονομική κρίση του 1929, ενώ σημαντικά γεγονότα διαδραματίζονταν στον πολιτικό στίβο. Στην Ελλάδα, μετά από ένα αποτυχημένο κίνημα το 1935, ο Ελευθέριος Βενιζέλος θα εγκαταλείψει τη χώρα. Ο μεγάλος αυτός πολιτικός θα πεθάνει στο εξωτερικό την επόμενη χρονιά. Μετά την αποτυχία του βενιζελικού κινήματος, ο νέος ισχυρός πολιτικός άνδρας, Γεώργιος Κονδύλης επανέφερε το 1936 τη βασιλεία και τον Γεώργιο Β' από την εξορία. Την ίδια χρονιά, στις 4 Αυγούστου, ο νέος πρωθυπουργός, Ιωάννης Μεταξάς, ανέστειλε άρθρα του Συντάγματος ανοίγοντας έτσι το δρόμο για την εγκαθίδρυσή του δικτατορικού του καθεστώτος.

1.17 1940-1944

Η έναρξη των πολεμικών γεγονότων στην Ευρώπη το 1939 δημιούργησε ανησυχία στην ελληνική αγορά. Στις 28 Οκτωβρίου του 1940, με την επίθεση της Ιταλίας ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος θα αρχίσει για την Ελλάδα. Μπροστά σε ένα δεύτερο κύμα πανικού και αναλήψεων τραπεζικών καταθέσεων, η Τράπεζα της Ελλάδος αναγκάστηκε αυτή τη φορά να δεσμεύσει προσωρινά τις τραπεζικές

καταθέσεις. Η ελληνική πολεμική κινητοποίηση και οι νίκες στα βουνά της Αλβανίας είχαν όμως και οικονομικό κόστος για τις δυνατότητες της χώρας.

Στην προσπάθεια αυτή, τη λύση έδωσε η Αγγλία που πρόσφερε οικονομική βοήθεια, η οποία, μέχρι τη γερμανική επίθεση εναντίον της Ελλάδας τον Απρίλιο του 1941, έφτασε το ποσό των 45.000.000 λιρών Αγγλίας και 5.000.000 δολαρίων. Τα χρήματα αυτά, σ' αντίθεση με ό,τι συνέβη με τις συμμαχικές πιστώσεις και τη χρηματική βοήθεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, δόθηκαν άμεσα και έτσι η Ελλάδα μπόρεσε ν' αντεπεξέλθει στα έξοδα της πολεμικής κινητοποίησης.

Τον Απρίλιο του 1941, μετά τις συνεχείς ελληνικές επιτυχίες στα βουνά της Αλβανίας εναντίον των Ιταλών, η Γερμανία θα εξαπολύσει τη δικιά της επίθεση μέσω των ελληνοβουλγαρικών συνόρων. Κάτω από τη συντριπτική ισχύ του εχθρού το ελληνικό μέτωπο διασπάσθηκε και η γερμανική προέλαση προς την Αθήνα ήταν ταχύτατη. Μπροστά στην κάθοδο των γερμανικών μηχανοκίνητων μονάδων η κυβέρνηση της χώρας, με το νέο πρωθυπουργό Εμμανουήλ Τσουδερό και το βασιλιά Γεώργιο Β' θα εγκαταλείψουν στις 22 Απριλίου την Αθήνα, φεύγοντας για την Κρήτη. Μαζί με την κυβέρνηση στην Κρήτη θα φτάσει και ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Κυριάκος Βαρβαρέσσος, ο υποδιοικητής της Γεώργιος Μαντζαβίνος και τρεις ανώτεροι υπάλληλοι. Στο διάστημα της γερμανικής κατοχής θα αποτελέσουν την εκπροσώπηση της ελληνικής εκδοτικής Τράπεζας στο πλευρό της κυβέρνησης στην Μ.Ανατολή και την Αγγλία.

Από τον Φεβρουάριο του 1941, πριν ακόμη από την γερμανική επίθεση, ο χρυσός της Τράπεζας της Ελλάδος έχει φυγαδευτεί και αυτός στην Κρήτη. Κατά την περίοδο της κατοχής οι εχθρικές στρατιωτικές δυνάμεις θα προβούν σε μία άνευ προηγουμένου οικονομική εκμετάλλευση της χώρας. Έτσι, στην Τράπεζα της Ελλάδος εγκαταστάθηκε Ιταλός και Γερμανός επίτροπος, ενώ η Τράπεζα ήταν υποχρεωμένη να καταβάλλει σε δραχμές οποιοδήποτε ποσό χρειαζόνταν τα στρατεύματα κατοχής. Παράλληλα, το ελληνικό εξαγωγικό εμπόριο της χώρας που φυσικά γινόταν μόνο με τη Γερμανία, την Ιταλία και τις ελεγχόμενες απ' αυτές χώρες, διεξαγόταν μέσω λογαριασμών clearing. Με το σύστημα αυτό οι αξίες των εμπορευμάτων που πωλούνταν μεταξύ των χωρών δεν πληρώνονταν άμεσα σε συνάλλαγμα, αλλά συμψηφίζονταν λογιστικά.

Χρησιμοποιώντας το σύστημα αυτό των εμπορικών συναλλαγών, οι δυνάμεις κατοχής θα αγοράζουν και θα εξάγουν στις χώρες τους το σύνολο της ελληνικής αγροτικής παραγωγής σε τιμές που αυτές καθόριζαν, παραβλέποντας σχεδόν ολοκληρωτικά τις τοπικές ανάγκες για τρόφιμα. Στην κατεχόμενη Ελλάδα η εξέλιξη της κυκλοφορίας του χρήματος ήταν καταστροφική. Οι τρεις στρατιωτικές διοικήσεις η Γερμανική, Ιταλική και Βουλγαρική θα θέσουν σε κυκλοφορία, η κάθε μια στις ζώνες κατοχής τους, το δικό τους χαρτονόμισμα: οι Γερμανοί τα γερμανικά στρατιωτικά μάρκα, οι Ιταλοί καινούργιες μεσογειακές δραχμές, ενώ οι Βούλγαροι τα μητροπολιτικά βουλγαρικά λέβα που κυκλοφορούσαν στην Βουλγαρία.

Για να ικανοποιηθούν οι αυξημένες ανάγκες σε χρήμα τόσο για τις καταβολές που ζητούσαν οι αρχές κατοχής, όσο και για τις ανάγκες του δημοσίου, η Τράπεζα της Ελλάδος αναγκάστηκε να τυπώνει συνέχεια χαρτονομίσματα. Οι εκδόσεις αυτές, που ονομάζονται σήμερα κατοχικές, θα τυπωθούν για πρώτη φορά σε ελληνικά τυπογραφεία, τόσο όμως η ποιότητά τους όσο και η αισθητική τους είναι υποβαθμισμένη. Λόγω του πληθωρισμού συνεχώς θα μπαίνουν σε κυκλοφορία νέες εκδόσεις, με υψηλότερες ονομαστικές αξίες. Έτσι στις 29 Δεκεμβρίου του 1942 τέθηκε για πρώτη φορά σε κυκλοφορία χαρτονόμισμα των 10.000 δρχ., στις 12 Αυγούστου του 1943 χαρτονόμισμα των 25.000 δρχ. και στις 14 Ιανουαρίου του 1944 των 50.000 δρχ. Αργότερα η κατάσταση έγινε ανεξέλεγκτη: εκδίδονται

χαρτονομίσματα των 100.000, των 500.000 και 1.000.000 δραχμών και ο εκπληκτικός αυτός ρυθμός συνεχίστηκε. Η κορύφωση ήρθε με τα δύο τελευταία 'κατοχικά' χαρτονομίσματα των 10 και 100 δισεκατομμυρίων δραχμών που τυπώθηκαν τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του 1944, λίγες μόνο μέρες μετά την απελευθέρωση.

Μέσα σ' αυτό το νομισματικό χάος στη διάρκεια της κατοχής, το χρήμα έχασε όπως είναι φυσικό την αξία του. Οι περισσότερες συναλλαγές γίνονταν με αντιπραγματισμό, ανταλλάσσοντας δηλαδή προϊόντα με προϊόντα ή με άλλες αξίες εκτός χρήματος. Ο χρυσός θα έρθει και πάλι στην επιφάνεια, αφού όταν υπήρχε αποτελούσε το πιο αποδεκτό μέσο συναλλαγής.

Παρά την συνεχή υποτίμηση και την αναξιοπιστία του νομίσματος, οι ανάγκες για χαρτονόμισμα στην περίοδο της κατοχής ήταν τεράστιες. Ιδιαίτερα το 1944 τα συμβεβλημένα με την Τράπεζα της Ελλάδος τυπογραφεία δούλευαν επί 24ώρου βάσεως για να καλύψουν τις ημερήσιες ανάγκες σε χρήμα του στρατού κατοχής, του δημοσίου και των αναγκών της Τράπεζας. Παράλληλα, για να αντιμετωπιστεί μέρος του προβλήματος είχαν ληφθεί από το 1942 ορισμένα μέτρα, που όμως ήταν αδύνατον να συγκρατήσουν την κατάσταση. Έτσι, από το Δεκέμβριο του 1942 έγινε υποχρεωτική η έκδοση επιταγής για πληρωμές πάνω από 30.000 δραχμές. Λόγω των ειδικών συνθηκών που επικρατούσαν, οι τοπικές αρχές ή οι τραπεζικές διευθύνσεις θα προσπαθήσουν με πρωτότυπους τρόπους να λύσουν την ανάγκη για χαρτονόμισμα.

Τη μεγάλη ποικιλία εκδόσεων της περιόδου του 1941-1944 συμπληρώνουν και χαρτονομίσματα που τυπώθηκαν εκτός Ελλάδας από την εξόριστη ελληνική κυβέρνηση κατά την περίοδο αυτή, αλλά κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα αμέσως μετά την απελευθέρωση. Οι εκδόσεις αυτές, που χαρακτηρίζονται σαν εκδόσεις "Μέσης Ανατολής", έχουν τις υπογραφές του διευθυντή Αριστείδη Λαζαρίδη και του διοικητή Γεωργίου Μαντζαβίνου (που είχαν ακολουθήσει την κυβέρνηση εκτός Ελλάδας το 1941) και έχουν την ιδιαιτερότητα ότι δεν αναφέρουν ημερομηνία έκδοσης. Προφανώς γιατί όταν τυπώνονταν στην Αγγλία ήταν άγνωστο πότε θα κυκλοφορούσαν στην Ελλάδα.

1.18 ΑΠΟ ΤΟ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΣΤΟ ECU

Μετά τη γερμανική υποχώρηση τον Οκτώβριο του 1944 και την άφιξη της ελληνικής κυβέρνησης στην Ελλάδα, η οικονομική κατάσταση θα είναι απελπιστική. Το κράτος δεν έχει καθόλου έσοδα, η γεωργική παραγωγή ήταν ανύπαρκτη και η βιομηχανία ήταν ουσιαστικά κατεστραμμένη. Η νομισματική κατάσταση δήλωνε κι αυτή το μέγεθος της καταστροφής.

Με την βοήθεια της Βρετανικής στρατιωτικής αποστολής παίρνονται τα πρώτα πρακτικά μέτρα τόσο για την οργάνωση του κρατικού μηχανισμού όσο και για την επίλυση των βασικών προβλημάτων διαβίωσης του πληθυσμού που λιμοκτονεί. Ένα από τα μέτρα αυτά είναι και η δημιουργία της 'νέας' δραχμής που αντιστοιχεί με 50 δισεκατομμύρια κατοχικές παλαιές δραχμές. Οι παλαιές κατοχικές δραχμές ανταλλάσσονται με αγγλικές στρατιωτικές λίρες και με χαρτονόμισμα νέων δραχμών που έχει τυπωθεί στην Αγγλία. Χαρακτηριστικό των νέων αυτών χαρτονομισμάτων είναι ότι οι πρώτες εκδόσεις τους δεν αναφέρουν ημερομηνία εκδόσεως. Νέο σταθεροποιητικό πρόγραμμα της νέας δραχμής θα τεθεί σε εφαρμογή κάτω από τις

υποδείξεις του νέου διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Κ. Βαρβαρέσου, αλλά οι συνθήκες είναι ιδιαίτερα δύσκολες.

Στην πενταετία του 1945-1950 η Ελλάδα θα πρέπει όχι μόνο να γιατρέψει τις τρομακτικές πληγές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και ν' αντιμετωπίσει τα νέα δεινά του εμφύλιου σπαραγμού. Το πολιτικό κλίμα είναι ιδιαίτερα ταραγμένο και η εμπιστοσύνη στη δραχμή έχει κλονισθεί. Ο πληθωρισμός συνεχίζει να κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα. Η ανάκαμψη της οικονομίας αργεί αλλά τα πρώτα δύσκολα μεταπολεμικά αυτά χρόνια η ξένη βοήθεια προς την Ελλάδα είναι σημαντικότερη. Η Αγγλία θα χορηγήσει νέο δάνειο ενώ η βοήθεια της UNNRA είναι πολυτιμότερη.

Στα τέλη του 1946 η Αγγλία, κάτω από την πίεση των προβλημάτων που ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος της έχει δημιουργήσει, θα αναγκαστεί να αναδιπλωθεί πολιτικά από την ανατολική Μεσόγειο και την ηγετική της θέση στην περιοχή θα αναλάβουν πια οι Ηνωμένες Πολιτείες. Παρά τις προσπάθειες, η πορεία προς την σταθεροποίηση της οικονομίας θα είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Η Τράπεζα της Ελλάδος θα συνεχίσει την πώληση χρυσών λιρών ενώ παράλληλα με πλέγμα διατάξεων θα προσπαθήσει να αστυνομεύσει την αγορά συναλλάγματος. Αποτέλεσμα είναι η δημιουργία της Νομισματικής Επιτροπής που έχοντας την έδρα της στην Τράπεζα της Ελλάδος, παρακολουθεί και παρεμβαίνει για την τήρηση της νομισματικής πολιτικής

Η δραχμή στο διάστημα αυτό θα υποτιμηθεί έναντι των ξένων νομισμάτων, ουσιαστικά πέντε φορές με έμμεσους ή άμεσους τρόπους. Στα 1952 θα τερματισθεί η βοήθεια του αμερικανικού σχεδίου Marshal. Ήδη από το 1950 η κατάσταση δείχνει κάποια σημεία σταθεροποίησης. Ο εμφύλιος έχει λήξει και η χώρα βρίσκεται τουλάχιστον σε περίοδο ηρεμίας. Τα πρώτα όμως μεταπολεμικά χρόνια θα βρουν στις αρχές της δεκαετίας του 1950 τη δραχμή να διατηρείται από την Τράπεζα της Ελλάδος σε μια πλασματική ισοτιμία με τα άλλα διεθνή νομίσματα.

Έτσι τον Απρίλιο του 1953 θα παρθεί μια επώδυνη αλλά αναγκαία απόφαση από την κυβέρνηση του Αλέξανδρου Παπάγου, με ευθύνη του υπουργού συντονισμού Σπύρου Μαρκεζίνη: Στις 9 Απριλίου το πρωί οι Έλληνες θα μάθουν από το ραδιόφωνό τους την υποτίμηση κατά 50% του εθνικού νομίσματος απέναντι στο δολάριο και κατά συνέπεια στα υπόλοιπα διεθνή νομίσματα. Η υποτίμηση αυτή θα φέρει το δολάριο στις 30 δραχμές. Η ισοτιμία αυτή θα διατηρηθεί για πάρα πολλά χρόνια και ίσως η απόφαση αυτή αποτελεί το βασικότερο παράγοντα για την οικονομική ισορροπία των ετών 1953-1972. Η υποτίμηση θα συνδέσει την ισοτιμία της δραχμής με τα διεθνή νομίσματα σύμφωνα με την παγκόσμια οικονομική συνδιάσκεψη του Bretton Woods. Η διάσκεψη του Bretton Woods είναι το ανεπίσημο όνομα με το οποίο έγινε γνωστή η Νομισματική και Οικονομική Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στην πόλη Bretton Woods στο New Haven των Η.Π.Α τον Ιούλιο του 1944. Με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, 44 χώρες από όλο τον κόσμο με πυρήνα τους νικητές συμμάχους, καθόρισαν το νομισματικό και οικονομικό πλαίσιο στο οποίο θα προχωρούσε η παγκόσμια μεταπολεμική οικονομία. Τα κυριότερα σημεία της διασκέψεως ήταν η χρηματοδότηση των ασθενέστερων οικονομικά χωρών από τις πλουσιότερες και η δημιουργία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Τον Μάιο του 1957 μια πρωτοβουλία έξι Ευρωπαϊκών χωρών που θα υλοποιηθεί στην Ρώμη, θα είναι η αρχή της ευρωπαϊκής οικονομικής κοινότητας, της νέας ευρωπαϊκής προσπάθειας για ανάπτυξη και ειρήνη. Οι έξι χώρες που πρώτες θα υπογράψουν είναι: η Γερμανία, Γαλλία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ιταλία και Ολλανδία.

Η δεκαετία 1955-1965 θα αποτελέσει περίοδο σταθερότητας για την δραχμή και ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία. Στην πολιτική σκηνή κυριαρχεί ο Κωνσταντίνος Καραμανλής με τις κυβερνήσεις του Εθνικού Ριζοσπαστικού Κόμματος. Το τέλος της περιόδου αυτής όμως θα σηματοδοτεί από το πραξικόπημα

της 21ης Απριλίου του 1967 και την επταετή δικτατορία που θα λήξει με την εθνική καταστροφή της Κύπρου τον Αύγουστο του 1974. Στην περίοδο αυτή θα συμβούν γεγονότα σημαντικότερα για την οικονομία της Ευρώπης και το μέλλον της Ελλάδας.

Λίγο αργότερα με το τέλος της δεκαετίας του 1960 το σύστημα διατήρησης ισοτιμιών του Bretton Woods θα υποστεί τους πρώτους κλυδωνισμούς. Το οριστικό του τέλος θα έρθει στα 1975 όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες αφού υποτιμήσουν δύο φορές το δολάριο, εγκαταλείψουν οριστικά τη μετατρεψιμότητά του σε χρυσό. Η παγκόσμια οικονομία θα αντιμετωπίσει νέους κινδύνους σημαντικότερους από τους οποίους θα είναι πετρελαϊκές κρίσεις, οι απότομες αυξήσεις στην τιμή του μαύρου χρυσού που οφείλονται σε τοπικούς πολέμους αλλά και κερδοσκοπικές παρεμβάσεις. Η δραχμή θα διατηρήσει σταθερή ισοτιμία με το αμερικάνικο νόμισμα μέχρι το 1975, μετά θα διακυμανθεί διολισθαίνοντας ελευθέρα ως προς τα άλλα νομίσματα.

Μέσα στο νέο Ευρωπαϊκό καθεστώς γεννιέται και η έννοια του ECU, της ιδεατής νομισματικής ευρωπαϊκής μονάδας που μέσα από αυτήν τα ευρωπαϊκά κράτη μέλη θα προσπαθήσουν να διατηρήσουν σταθερές νομισματικές ισοτιμίες. Στις 13 Μαρτίου του 1979, κάτω από την πίεση των συχνών νομισματικών κρίσεων, η Ε.Ο.Κ. δημιουργεί το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα. Το σύστημα αυτό καθόριζε σε 2,25% το ανώτατο όριο διακύμανσης μεταξύ των ισοτιμιών των ευρωπαϊκών νομισμάτων και καθιέρωσε το E.C.U. σαν λογιστική μονάδα πληρωμών. Το Ε.Ν.Σ. ουσιαστικά θ' αποτύχει μετά το 1993, όταν πολλά από τα κράτη-μέλη θ' αποχωρήσουν απ' αυτό. Το E.C.U. όμως (European Currency Unit) από το 1979 αποτελεί το επίσημο λογιστικό νόμισμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ορισμένο σαν ένα 'καλάθι' νομισμάτων των κρατών-μελών.

Από το τέλος του 1981 και σχεδόν για τα επόμενα 15 χρόνια η χώρα θα κυβερνηθεί από τις σοσιαλιστικές κυβερνήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου που θα πραγματοποιήσει τομές στο οικονομικό και κοινωνικό πρόσωπο της χώρας. Παράλληλα το κράτος θα μεγαλώσει την συμμετοχή του στην οικονομία της χώρας μαζί όμως με τις δαπάνες του.

Τα σοβαρότερα προβλήματα που θα αντιμετωπίσει η Ελλάδα στην δεκαετία του 1980 θα είναι η αύξηση της ανεργίας, του πληθωρισμού και η απόκλιση των οικονομικών της δεικτών από τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Σταθεροποιητικά προγράμματα θα προσπαθήσουν να εντάξουν πάλι την οικονομία σε τροχιά σύγκλισης με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Από το Νοέμβριο του 1993, με την συνθήκη του Maastricht οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν συμφωνήσει στην δημιουργία ενός μόνου νομίσματος για όλες τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το νόμισμα αυτό, το "ΕΥΡΩ" που θα κυκλοφορήσει από το 2001 θα καταργήσει σταδιακά όλα τα άλλα εθνικά χαρτονομίσματα διευκολύνοντας τις συναλλαγές μέσα στην Ένωση. Η συνθήκη του Maastricht έχει ήδη θέσει τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες ένα κράτος μέλος θα γίνει δεκτό στο νέο σύστημα νομίσματος. Η Ελλάδα προσπαθεί την περίοδο αυτή να φέρει την οικονομία της σε τέτοια θέση ώστε να εξασφαλίζει και αυτή τις οικονομικές αυτές προϋποθέσεις. Με την υπογραφή της συνθήκης του Maastricht στην ομώνυμη ολλανδική πόλη το Νοέμβριο του 1993, τα κράτη-μέλη της μέχρι τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας επιβεβαίωσαν τη θέλησή τους για μία ευρύτερη συνεργασία και προσέγγιση σε πολιτικό επίπεδο. Η νέα ονομασία "Ευρωπαϊκή Ένωση" είναι ενδεικτική της προσπάθειας να εξελιχθεί η συνεργασία των κρατών-μελών σε μία ευρωπαϊκή πολιτική ένωση, κάποιας μορφής που θα εξεταστεί αργότερα. Μεταξύ των όρων της συνθήκης του είναι η αντικατάσταση από τον Ιανουάριο του 2002 των εθνικών νομισμάτων των κρατών-μελών της Ένωσης με κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα το ΕΥΡΩ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΥΡΩ-ΜΙΑ ΝΕΑ ΣΕΛΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

2.1 ΠΟΡΕΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Σε ιστορικό περισκόπιο, επιγραμματικά με τους κυριότερους σταθμούς, αφετηρία της ΟΝΕ είναι η Συνθήκη της Ρώμης (1956, επικύρωση: 1958) που ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), με έξι αρχικά Χώρες-Μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία). Αυτή θεωρείται διαδοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης Άνθρακα και Χάλυβα (ΕCSC), που είχε συσταθεί το 1952 για τη στρατηγική διαχείριση των σχετικών κοιτασμάτων, πολεμικών υλικών, για ειρηνικούς σκοπούς. Η ΕΟΚ έθεσε μακροπρόθεσμο στόχο τη δημιουργία μιας πλήρους οικονομικής ένωσης, με ελεύθερη διακίνηση προϊόντων, κεφαλαίων και ανθρώπων, ελεύθερη εγκατάσταση επιχειρήσεων από κατοίκους αυτής και κατάργηση κάθε είδους διάκρισης και διαφορικής μεταχείρισης σε ολόκληρο το χώρο της.

Η ίδρυση της ΕΟΚ είχε σύνθετο πολιτικό-οικονομικό σκοπό, με όραμα να συγκροτηθεί μια ισχυρή διεθνής οικονομική δύναμη στην ευρωπαϊκή Ήπειρο, σαν βάση για διασφάλιση της διεθνούς ειρήνης με πρόοδο, πράγμα που είχαν ήδη επιτύχει οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία. Για το σκοπό αυτό ακολουθήθηκε μια πορεία επιτάχυνσης της ολοκλήρωσης και παράλληλα διεύρυνσή της με εισαγωγή σ' αυτήν μέχρι τώρα άλλων 9, δηλαδή σύνολο 15 Χωρών, και με απώτερη προοπτική τη βαθμιαία δημιουργία ενός ευρύτερου "ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου". Στην πορεία όμως αυτή επικράτησαν τεχνικοοικονομικά κριτήρια και αυτή προηγήθηκε ιστορικά των τάσεων διεθνοποίησης και αύξησης της διεθνούς οικονομικής αλληλεξάρτησης των οικονομιών.

Το 1967 συνήφθη η λεγόμενη "Συνθήκη Συγχώνευσης" ανάμεσα στην ΕΟΚ, την ΕΕΑΧ και την λεγόμενη ΕΥΡΑΤΟΜ, και προέκυψε μια ενιαία ευρωπαϊκή οικονομική κατά βάση δύναμη με το όνομα πλέον "Ευρωπαϊκή Κοινότητα" (European Community).

Με την έκθεση Βέρνερ (1969), είχε προταθεί η ανάγκη για στενότερη νομισματική συνεργασία στο χώρο της Νομισματικής Πολιτικής και είχε επισημανθεί για πρώτη φορά η ανάγκη και ο όρος της δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Αυτή ωστόσο πάγωσε, λόγω της εν τω μεταξύ άρσης της μετατρεψιμότητας του \$ σε χρυσό από τον Αμερικάνο Πρόεδρο Νίξον το 1971.

Ένας ακόμη σταθμός στην πορεία για σύγκλιση της Νομισματικής Πολιτικής στον ευρύτερο χώρο της ΕΕ ήταν η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος το 1979, που θα το αναλύσουμε παρακάτω.

Το 1987 ψηφίστηκε ο ενιαίος ευρωπαϊκός νόμος με τον οποίο στοχοθετήθηκε η άρση κάθε διασυννοριακού ελέγχου και δασμολογικών κλπ εμποδίων, που παρέμεναν από συνήθειες μακρών περιόδων, στη διακίνηση εργασίας και κεφαλαίου μεταξύ των χωρών-μελών.

Το 1989 η Έκθεση Ντελόρ ναι μεν επανέλαβε πολλές από τις προτάσεις της Έκθεσης Βέρνερ (1969), αποτέλεσε εν τούτοις καταλύτη σε επίπεδο εφαρμογής της πολιτικής βούλησης για επίτευξη της πορείας προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ειδικότερα, η έκθεση Ντελόρ παρουσίασε τρία συγκεκριμένα στάδια με σκοπό την υλοποίηση της νομισματικής ένωσης. Έγινε ένθερμα αποδεκτή τόσο από τους θιασωτές της ειρήνης όσο και από όσους υπολογίζουν στα οικονομικά οφέλη από την πλήρη νομισματική ενοποίηση της ευρωπαϊκής ηπείρου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

1952	Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Άνθρακα και Χάλυβα.
1958	Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) των 6 χωρών.
1967	Συνθήκη Συγχώνευσης ΕΟΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ και ΕΕΑΧ.
1969	Έκθεση Βέρνερ.
1971	Μεταρρύθμιση του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος.
1979	Δημιουργία Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος.
1987	Ενιαίος Ευρωπαϊκός Νόμος.
1989	Έκθεση Ντελόρ για δημιουργία οικονομικής και νομισματικής ένωσης, σε τρία στάδια.
1990	Έναρξη πρώτου σταδίου: πλήρης άρση όλων των εναπομενόντων εμποδίων στην ελεύθερη κίνηση ανθρώπων, προϊόντων, υπηρεσιών και κεφαλαίων.
1992	Συνθήκη Μάαστριχτ: Ευρωπαϊκή Ένωση: βαθύτερη και πιο στενή συνεργασία ανάμεσα στην ΕΚ και στο έργο της προετοιμασίας της ΟΝΕ.
1994	Έναρξη δεύτερου σταδίου της ΟΝΕ: δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ινστιτούτου και απόφαση ποιες χώρες θα συμμετάσχουν στην περιοχή του κοινού νομίσματος.
1998	Είσοδος στο τρίτο στάδιο της ολοκλήρωσης της ΟΝΕ σε τρεις φάσεις.
Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	
1958	Έξι ιδρυτικά Μέλη: Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία.
1973	Ένταξη τριών νέων Μελών: Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία.
1981	Ελλάδα.
1986	Ισπανία, Πορτογαλία.
1995	Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία.

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΟΝΕ

Στη διάσκεψη κορυφής της Χάγης του Δεκεμβρίου 1969, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων αποφασίζουν ότι η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) αποτελεί επίσημο στόχο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Μία ομάδα υψηλού επιπέδου, υπό την προεδρία του Pierre Werner, πρωθυπουργού του Λουξεμβούργου, επιφορτίζεται με τη σύνταξη έκθεσης για τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πριν από το 1980.

Η ομάδα Werner υποβάλλει την τελική της έκθεση τον Οκτώβριο του 1970. Στην έκθεση προβλέπεται η καθιέρωση σε δέκα έτη, σύμφωνα με ένα σχέδιο τριών σταδίων, πλήρους Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Τελικός στόχος είναι η πλήρης ελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων και ο αμετάκλητος καθορισμός των ισοτιμιών, ακόμη και η αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων από ένα ενιαίο νόμισμα. Η έκθεση συστήνει εξάλλου να ενισχυθεί ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και να καθοριστούν κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές

Τον Μάρτιο του 1971, παρά τις διαφωνίες τους για ορισμένες βασικές συστάσεις της έκθεσης, οι Έξι συμφώνησαν κατ' αρχήν για τη θέσπιση ΟΝΕ σε τρία στάδια. Η έναρξη του πρώτου σταδίου, η οποία αντιστοιχούσε στη μείωση των περιθωρίων νομισματικής διακύμανσης, επρόκειτο να πραγματοποιηθεί σε πειραματική βάση, χωρίς να συνεπάγεται καμία δέσμευση ως προς τη συνέχεια της πορείας.

Το Μάρτιο του 1972, οι Έξι προσπάθησαν εκ νέου να προωθήσουν τη νομισματική ολοκλήρωση δημιουργώντας το "φίδι μέσα στο τούνελ": πρόκειται για ένα μηχανισμό συντονισμένης διακύμανσης των νομισμάτων (πρόκειται για το λεγόμενο "νομισματικό φίδι") εντός στενών περιθωρίων διακύμανσης σε σχέση με το δολάριο (πρόκειται για το λεγόμενο "τούνελ"). Αποσταθεροποιημένο από τις πετρελαϊκές κρίσεις, την αδυναμία του δολαρίου και τις αποκλίσεις μεταξύ των οικονομικών πολιτικών, το "φίδι" χάνει σε λιγότερο από δύο έτη τα περισσότερα μέλη του για να συρρικνωθεί τελικά σε μία ζώνη "μάρκου" που περιλαμβάνει τη Γερμανία, τη Μπενελούξ και τη Δανία.

Δημιουργία του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος (ΕΝΣ)

Οι προσπάθειες για δημιουργία ζώνης νομισματικής σταθερότητας επαναλαμβάνονται τον Μάρτιο του 1979 με πρωτοβουλία της Γαλλίας και της Γερμανίας, μέσω της θέσπισης του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ), το οποίο βασίζεται στις σταθερές, αλλά προσαρμοσίμες, συναλλαγματικές ισοτιμίες. Στο μηχανισμό συναλλάγματος συμμετέχουν τα νομίσματα όλων των κρατών μελών με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο.

Η αρχή είναι η ακόλουθη: οι συναλλαγματικές ισοτιμίες βασίζονται σε κεντρικές τιμές που καθορίζονται σε συνάρτηση με το ECU, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα η οποία αντιπροσωπεύει τον μέσο σταθμικό των συμμετεχόντων νομισμάτων. Από τις κεντρικές ισοτιμίες σε ECU υπολογίστηκε μία δέσμη διμερών ισοτιμιών και οι διακυμάνσεις μεταξύ των νομισμάτων δεν μπορούν να υπερβούν το περιθώριο του 2,25% (με εξαίρεση την ιταλική λίρα για την οποία ίσχυσε περιθώριο 6%) εκατέρωθεν των διμερών αυτών ισοτιμιών.

Σε δέκα έτη, το ΕΝΣ συνέβαλε στην ουσιαστική μείωση της μεταβλητότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών: η ευελιξία του συστήματος, σε συνδυασμό με την πολιτική βούληση για σύγκλιση των οικονομιών επέτρεψε την επίτευξη μόνιμης σταθερότητας των νομισμάτων.

Με την έγκριση του προγράμματος ενιαίας αγοράς το 1985, καθίσταται ολοένα και περισσότερο σαφές ότι η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η εσωτερική αγορά δεν θα είναι εφικτή εφόσον εξακολουθεί να υφίσταται το σχετικά υψηλό κόστος συναλλαγών που οφείλεται στη μετατροπή των νομισμάτων και εφόσον παραμένουν οι αβεβαιότητες που συνδέονται με τις έστω και μικρές, συναλλαγματικές διακυμάνσεις. Εξάλλου, πολυάριθμοι οικονομολόγοι καταγγέλλουν αυτό το οποίο ονομάζουν "το αδύνατο τρίγωνο": η ελεύθερη κυκλοφορία, η σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών και η άσκηση ανεξάρτητων νομισματικών πολιτικών δεν συμβιβάζονται μακροπρόθεσμα.

Προετοιμασία της ΟΝΕ και διαπραγματεύσεις της συνθήκης

Τον Ιούνιο του 1988, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ανόβερο σύστησε μία επιτροπή για τη μελέτη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, υπό την προεδρία του τότε προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Jacques Delors. Τα άλλα

μέλη της επιτροπής είναι οι διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών, πράγμα το οποίο εξασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή τους στην επεξεργασία των προτάσεων. Στην έκθεση, η οποία υποβλήθηκε τον Απρίλιο του 1989, προτείνεται η υλοποίηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης σε τρία στάδια. Υπογραμμίζεται η τριπλή αναγκαιότητα για μεγαλύτερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, για θέσπιση κανόνων όσον αφορά το μέγεθος και τη χρηματοδότηση των εθνικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η καθιέρωση ενός νέου θεσμικού οργάνου, εντελώς ανεξάρτητου, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, στην οποία θα ανατεθεί η νομισματική πολιτική της Ένωσης (ΕΚΤ).

Με βάση την έκθεση Delors, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης, τον Ιούνιο του 1989, αποφάσισε την εφαρμογή του πρώτου σταδίου της ΟΝΕ: την πλήρη ελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων από 1ης Ιουλίου 1990. Τον Δεκέμβριο του 1989, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Στρασβούργου ζήτησε τη σύγκλιση διακυβερνητικής διάσκεψης προκειμένου να προσδιοριστούν οι τροποποιήσεις που πρέπει να επέλθουν στη συνθήκη, ώστε να είναι δυνατή η υλοποίηση οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Οι εργασίες αυτής της διακυβερνητικής διάσκεψης και της πολιτικής ένωσης (οι οποίες άρχισαν κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ρώμης τον Δεκέμβριο του 1990) κατέληξαν στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία εγκρίθηκε τυπικά από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων κατά το Συμβούλιο Κορυφής του Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991 και υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992.

Η συνθήκη προβλέπει την καθιέρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης πριν από το τέλος του αιώνα σε τρία διαδοχικά στάδια και σύμφωνα με ένα ακριβές χρονοδιάγραμμα:

> το **πρώτο στάδιο** αρχίζει την 1η Ιουλίου 1990. Αναμένεται να παράσχει στο Συμβούλιο τη δυνατότητα να αξιολογήσει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί όσον αφορά την οικονομική και νομισματική σύγκλιση, και στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να συμμορφωθούν με ορισμένες απαγορεύσεις που προβλέπει η συνθήκη (απαγόρευση θέσπισης περιορισμών στις κινήσεις κεφαλαίων, απαγόρευση στις κεντρικές τράπεζες να παρέχουν τη δυνατότητα υπεραναλήψεων εκ μέρους των κρατικών αρχών και επιχειρήσεων, απαγόρευση διατήρησης προνομιακής πρόσβασης στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εκ μέρους των εν λόγω κρατικών αρχών και επιχειρήσεων),

> η μετάβαση στο **δεύτερο στάδιο**, που πραγματοποιήθηκε την 1η Ιανουαρίου 1994, δεν υπόκειται σε καμία τυπική απόφαση. Το στάδιο αυτό αναμένεται να παράσχει στα κράτη-μέλη τη δυνατότητα να επιτύχουν σημαντική πρόοδο προς τη σύγκλιση των οικονομικών τους πολιτικών: θεσπίζονται συγκεκριμένοι αλλά όχι αναγκαστικού χαρακτήρα κανόνες για τη χρηματοδότηση των κρατών, και ένα νέο είδος εποπτείας, που αφορά τα δημόσια οικονομικά, θεσπίζεται και ασκείται από την Επιτροπή. Ο συντονισμός των νομισματικών πολιτικών θεσμοποιείται με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ), το οποίο είναι επιφορτισμένο με την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών κεντρικών τραπεζών και την πραγματοποίηση των απαραίτητων προπαρασκευαστικών εργασιών για την καθιέρωση ενιαίου νομίσματος. Κατά τη διάρκεια αυτού του σταδίου, οι εθνικές κεντρικές τράπεζες ανεξαρτητοποιούνται,

> δεδομένου ότι σημαίνει την έναρξη της ΟΝΕ, η μετάβαση στο **τρίτο στάδιο** εξαρτάται από την επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερής σύγκλισης, η οποία μετράται από ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια που καθορίζονται στη συνθήκη. Κατά τη διάρκεια του σταδίου αυτού, οι προαναφερθέντες δημοσιονομικοί κανόνες καθίστανται υποχρεωτικοί και το κράτος μέλος που δεν συμμορφώνονται ενδέχεται

να υποστεί κυρώσεις. Η νομισματική πολιτική ενοποιείται και ανατίθεται στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), το οποίο απαρτίζεται από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η οποία διαδέχεται το ΕΝΙ. Η συνθήκη προέβλεπε ότι μετάβαση στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ θα πραγματοποιούνταν το 1997, εάν η πλειοψηφία των κρατών-μελών πληρούσε τα κριτήρια σύγκλισης. Εάν, στο τέλος αυτού του έτους, δεν είχε καθοριστεί ακόμη η αρχή του τρίτου σταδίου, στην περίπτωση αυτή το τρίτο στάδιο έπρεπε να αρχίσει την 1η Ιανουαρίου 1999 με τα κράτη μέλη που είχαν επιτύχει τον βαθμό σύγκλισης που προβλέπει η συνθήκη. Η συνθήκη διευκρινίζει ότι όλες οι συναλλαγές μεταξύ των εθνικών νομισμάτων και του ενιαίου νομίσματος καθορίζονται την πρώτη ημέρα του τρίτου σταδίου.

Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση περιορίζεται στο να καθορίσει τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα ως στόχο χωρίς να προσδιορίζει τις σχετικές πρακτικές λεπτομέρειες. Οι διατάξεις αυτές και οι πράξεις για την καθιέρωση των κερμάτων και των χαρτονομισμάτων καθορίζονται από το Συμβούλιο.

Διαδικασία κύρωσης και νομισματική κρίση

Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, το Ηνωμένο Βασίλειο έλαβε ρήτρα απαλλαγής από το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, με τη μορφή πρωτοκόλλου προσαρτημένου στη συνθήκη, το οποίο προβλέπει ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν υποχρεούται να καθιερώσει το ενιαίο νόμισμα, έστω και αν πληροί τα κριτήρια σύγκλισης. Το πρωτόκολλο αυτό ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη συμφωνίας εκ μέρους του Ηνωμένου Βασιλείου όσον αφορά τη συνθήκη. Εναπόκειται στην κρίση της βρετανικής κυβέρνησης να αποφασίσει εάν η χώρα θα εισέλθει ή όχι στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.

Η Δανία απέρριψε τη συνθήκη με το δημοψήφισμα που διενεργήθηκε τον Ιούνιο 1992. Στη συνέχεια, η Δανία έτυχε ρήτρων απαλλαγής σχετικά με αρκετές διατάξεις της συνθήκης, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η μετάβαση στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.

Κατά τη διαδικασία επικύρωσης της συνθήκης, ο θόρυβος που προκλήθηκε από το αρνητικό αποτέλεσμα του πρώτου δανικού δημοψηφίσματος (Ιούνιος 1992) και οι αβεβαιότητες σχετικά με το γαλλικό δημοψήφισμα (Σεπτέμβριος 1992) προκάλεσαν νομισματικές κερδοσκοπικές αναταραχές που υποχρέωσαν τις ιταλικές και βρετανικές αρχές να αποσύρουν τα νομίσματά τους από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Συναλλάγματος. Στη διάρκεια του καλοκαιριού του 1993, το γαλλικό φράγκο υπέστη με τη σειρά του ισχυρή πίεση. Στις 2 Αυγούστου 1993, τα περιθώρια διακύμανσης του μηχανισμού συναλλάγματος διευρύνθηκαν στο 15%: η εφικτότητα της ΟΝΕ αμφισβητήθηκε εκ νέου, τόσο από τους οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς κύκλους όσο και από κοινή γνώμη, η οποία επηρεάστηκε από την απaráδεκτη αύξηση της ανεργίας και δυσχέρειες που προκλήθηκαν λόγω της οικονομικής ύφεσης. Αντίθετα, πολλοί εμπειρογνώμονες πιστεύουν σήμερα ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε να αντισταθεί πολύ καλύτερα στις οικονομικές αναταραχές εάν το ενιαίο νόμισμα είχε ήδη καθιερωθεί από τότε, αποφεύγοντας έτσι τις ασύμμετρες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και τις εμπορικές στρεβλώσεις μεταξύ των κρατών-μελών καθώς και την ανεργία που απορρέει.

2.3 ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ

Στη διάρκεια της τελευταίας 50ετίας σχεδόν από την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, η ΕΟΚ ακολούθησε με βαθμιαία επιταχυνόμενο ρυθμό, μια μακροπρόθεσμη πορεία με σκοπό την κάθετη και οριζόντια ολοκλήρωση: με βαθμιαία διεύρυνση και με επιτάχυνση της πορείας προς την πλήρη οικονομική και νομισματική ενοποίηση. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου (Απρίλιος 1990) αποφασίστηκε η τροποποίηση της Συνθήκης της Ρώμης και μάλιστα πριν από τα τέλη του 1992. Για την προετοιμασία της τροποποίησης αυτής, χρησιμοποιήθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της Νομισματικής Επιτροπής και οι εργασίες δύο διακυβερνητικών διασκέψεων για την πολιτική και νομισματική ένωση, που άρχισαν στη Ρώμη στις 15/12/1990. Στις 10/12/1991 συνάφθηκε σύμφωνο επικύρωσης των εργασιών των δύο διακυβερνητικών διασκέψεων κατά τη Σύνοδο Κορυφής στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας (συμφωνία 9/12/1991, υπογραφή: 7/2/1992 και επικύρωσή της από τα Εθνικά Κοινοβούλια των Χωρών-Μελών: Δεκέμβριος 1992).

Η "Συνθήκη του Μάαστριχτ", με ιστορική αναδρομή στις εκθέσεις Βέρνερ (1969) και Ζαν Ντελόρ (Ιούνιος 1988), έθεσε θεμελιακό πλέον στόχο την επιτάχυνση της πορείας σύγκλισης και δημιουργία Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) μέχρι το τέλος της 10ετίας.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ μετονομάστηκε η ΕΚ σε Ευρωπαϊκή Ένωση (European Union) και ανακατατάχθηκαν οι βασικοί στόχοι της ΕΕ ως εξής:

1. Πλήρης Οικονομική και Νομισματική Ένωση
2. Ελεύθερος Ανταγωνισμός.
3. Κοινωνική Συνοχή.
4. Σύγκλιση Οικονομιών.
5. Πλήρης Πολιτική Ένωση (σε ευθετότερο χρόνο).

Ειδικότερα ο στόχος της δημιουργίας της ΟΝΕ πρόβλεπε:

Α) Την επίτευξη της σύγκλισης των εθνικών οικονομιών των 15 κρατών-μελών βάσει συγκεκριμένων μακροοικονομικών δεικτών, ώστε να προχωρήσει η τελική φάση ολοκλήρωσης προ της εκπνοής του 20ού αιώνα, δηλαδή το αργότερο μέχρι το έτος 1999.

Β) Τη θέσπιση ενός κοινού νομίσματος, προκειμένου να αντικαταστήσει όλα τα εθνικά νομίσματα των Χωρών-Μελών και να αποτελέσει, ανάμεσα στ' άλλα, ισχυρό παράγοντα σταθερότητας των τιμών συναλλάγματος και του διεθνούς νομισματικού συστήματος.

Γ) Την ίδρυση Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (European Central Bank) σαν φορέα άσκησης ενιαίας νομισματικής πολιτικής σε ολόκληρο το χώρο της ΟΝΕ, με σκοπό τη διατήρηση σχετικής νομισματικής σταθερότητας και πιο αποτελεσματικού ελέγχου του πληθωρισμού, για την προστασία των πραγματικών εισοδημάτων των εργαζομένων και τη δημιουργία θετικού περιβάλλοντος στο σχεδιασμό επιχειρηματικών επενδύσεων.

Δ) Τη διαμόρφωση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς, η οποία θα λειτουργεί μέσα σε ανταγωνιστικά πλαίσια, σε τρόπον ώστε να διαμορφώνονται ευρείες δυνατότητες για πιο ασφαλείς και πιο αποδοτικές τοποθετήσεις των αποταμιευτών.

Ε) Την επίτευξη καλύτερου συντονισμού στο χώρο της δημοσιονομικής πολιτικής με σκοπό τη διατήρηση χαμηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων, τη ριζική εξυγίανση της Δημόσιας Διοίκησης και την απελευθέρωση κεφαλαίων για παραγωγικούς επενδυτικούς σκοπούς.

Στ) Τη διεύρυνση στο $\pm 15\%$ των περιθωρίων διακύμανσης των ισοτιμιών των νομισμάτων των Χωρών-Μελών (1993) που είχαν καθοριστεί στο $+ 2,5\%$ (Μάρτιος 1979), στα πλαίσια του Μηχανισμού των Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, στην ευρύτερη περιοχή της ΕΕ.

Ζ) Την πλήρη ισοπολιτεία των Ευρωπαίων Πολιτών με ισότητα οικονομικών και πολιτικών δικαιωμάτων και μεταχείρισης σε ολόκληρο το χώρο της ΟΝΕ και με προοπτική μελλοντικής διαμόρφωσης κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, προκειμένου να διασφαλιστεί η εθνική ακεραιότητα των χωρών-μελών και η ειρήνη στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η) Την ίδρυση (1994) Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ), με σκοπό την προετοιμασία της δημιουργίας Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) για ολόκληρο το χώρο των κρατών-μελών, σε πλαίσια ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ).

Ο στόχος της επιτάχυνσης της σύγκλισης των οικονομιών των χωρών-μελών της Ε.Ε. είχε αρχίσει με πρώτο στάδιο την πλήρη ελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, για το σκοπό αυτό (1/7/1990). Με την είσοδο στο δεύτερο στάδιο ολοκλήρωσης στη διάρκεια της περιόδου 1993-1998, υπήρξε χρονοδιάγραμμα κατ' αρχήν δέσμευσης για την ημερομηνία έναρξης του τρίτου σταδίου της πλήρους νομισματικής και οικονομικής ένωσης, την 1/1/1999.

2.4 ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΟΝΕ

Κατόπιν της διαπίστωσης ότι επιτεύχθηκε η υλοποίηση του στόχου της σύγκλισης των οικονομιών, αποφασίστηκε η επίσπευση της δημιουργίας της ΟΝΕ (Μάιος 1998) και παράλληλα και των εργασιών σύνδεσης με πολλές ακόμη Χώρες της Ευρώπης, περιλαμβανομένης της Κύπρου και της Τουρκίας, στα πλαίσια του μακροπρόθεσμου στόχου της δημιουργίας ενός ευρύτερου Ενιαίου Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου στο απώτερο μέλλον.

Για την ένταξη των Χωρών-Μελών της ΕΕ στην ΟΝΕ εφαρμόστηκαν πέντε κριτήρια σύγκλισης ή κριτήρια Μάαστριχτ όπως ονομάστηκαν (πίνακας 2):

- Το κριτήριο της σταθερότητας τιμών.

Το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών προβλέπει ρυθμό αύξησης του "εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή", όχι υψηλότερο από 1,5 ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο ρυθμό των τριών Χωρών-Μελών με χαμηλότερο πληθωρισμό (που ήταν 2,7% το Μάιο του 1998). Δεν προβλέπεται 'αρνητικός πληθωρισμός'(αντιπληθωρισμός).

- Το κριτήριο του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού.

Το κριτήριο του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού προβλέπει συνολικό έλλειμμα του προϋπολογισμού του κεντρικού κράτους όχι υψηλότερο από το 3% του ΑΕΠ, εκτός εάν το έλλειμμα αυτό είναι πτωτικό και πλησιάζει προς το επίπεδο αυτό.

- Το κριτήριο του δημοσίου χρέους.

Το κριτήριο του δημοσίου χρέους αναφέρεται σε ύψος ακαθάριστου δημοσίου χρέους, που δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ. Είναι, εν τούτοις, επιτρεπτό το δημόσιο χρέος να υπερβαίνει σημαντικά το επίπεδο αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι θα παρουσιάζει πτωτική τάση προς το λόγο αυτό.

- Το κριτήριο των επιτοκίων.

Το κριτήριο των επιτοκίων προβλέπει ονομαστικά επιτόκια των μακροπρόθεσμων ομολογιακών τίτλων του Δημοσίου που δεν θα υπερβαίνουν περισσότερο από 2% το μέσο όρο των τριών Χωρών-Μελών της ΕΕ με τα χαμηλότερα επιτόκια (που ήταν 7,8% το Μάιο του 1998).

- Το κριτήριο της συναλλαγματικής σταθερότητας.

Το κριτήριο της συναλλαγματικής σταθερότητας προϋποθέτει ότι οι υποψήφιες Χώρες θα είναι μέλη του ΕΝΣ και το νόμισμά τους θα κυμαίνεται μέσα στα όρια διακύμανσης του συστήματος αυτού. Με απλά λόγια, οι χώρες που θα συμμετάσχουν θα πρέπει να είχαν υπαχθεί στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) και να έχουν σταθερό νόμισμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΧΩΡΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

(Στοιχεία 1997)

<i>Κριτήρια</i>	<i>Δημόσιο</i>	<i>Δημοσιον.</i>	<i>Πληθωρισμός</i>	<i>Μακροπρόθεσμα</i>
<i>Χώρα-Μέλος</i>	<i>Χρέος</i>	<i>Έλλειμμα</i>		<i>Επιτόκια</i>
	<i>(% ΑΕΠ)</i>	<i>(% ΑΕΠ)</i>	<i>(%)</i>	<i>(%)</i>
Στόχοι Σύγκλισης	60	3,0	3,21	7,72
Αυστρία	66,1	2,5	1,1	5,6
Βέλγιο	122,2	118,1	2,1	1,4
Βρετανία	53,4	1,9	1,8	7,0
Γαλλία	58,0	3,0	1,2	5,5
Γερμανία	61,3	2,7	1,4	5,6
Δανία	65,1	-0,7	1,9	6,2
Ελλάδα	108,7	4,0	5,2	9,8
Ιρλανδία	66,3	-0,9	1,2	6,2
Ισπανία	68,8	2,6	1,8	6,3
Ιταλία	121,6	2,7	1,8	6,7
Λουξεμβούργο	6,7	-1,7	1,4	5,6
Ολλανδία	72,1	1,4	1,8	5,5
Πορτογαλία	62,0	2,5	1,8	6,2
Σουηδία	76,6	0,8	1,9	6,5
Φινλανδία	55,8	1,1	1,3	5,9
Μ.Ο. ΕΕ	72,3	2,5	2,1	5,6

Τα "κριτήρια σύγκλισης" θεωρήθηκαν ως απαραίτητα εχέγγυα, προκειμένου οι Χώρες που θα συμμετάσχουν στην ΟΝΕ να είναι νομισματικά και δημοσιονομικά "υγιείς", σε τρόπον ώστε να είναι εφικτή η εφαρμογή ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Μ' άλλα λόγια, στην ίδρυση της ΟΝΕ επικράτησαν, όπως είπαμε, κριτήρια Νομισματικής Πολιτικής (ΝΠ). Ειδικότερα, εκρίθη ότι αυτή θα ήταν ανέφικτη αν συμπεριλαμβάνονταν χώρες με υψηλό πληθωρισμό, ασταθές νόμισμα, υψηλά επιτόκια, μεγάλα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού και υψηλό δημόσιο χρέος. Στην περίπτωση αυτή θα διακυβευόταν ο στόχος της δημιουργίας ενός ενιαίου πλέγματος επιτοκίων και χρηματοπιστωτικών αγορών με ομαλή λειτουργία, στην οποία θα στηριχθεί η πορεία της ευρωπαϊκής οικονομικής προόδου στο νέο αιώνα. Τα κριτήρια σύγκλισης θεωρήθηκαν κατά συνέπεια από την ηγεσία της ΕΕ σαν ένα 'εύλογο τίμημα' για την εφαρμογή ενιαίας ΝΠ, με βάση ορισμένα οφέλη που αναμένονται από αυτήν.

Με βάση τα κριτήρια σύγκλισης, στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ 2-3η Μαΐου 1998 στις Βρυξέλλες, αποφασίστηκε να προχωρήσει η ίδρυση της ΟΝΕ σε τρεις φάσεις (πίνακας Γ), με την πρώτη μέχρι το τέλος του έτους. Πιο συγκεκριμένα, οι αποφάσεις της Συνόδου αυτής, με την οποία άρχισε η **πρώτη φάση**, συνοψίζονται στα εξής:

1. 11 Χώρες-Μέλη κρίθηκε ότι πληρούν τις προϋποθέσεις μετάβασης στη δεύτερη φάση ολοκλήρωσης της ONE (Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία και Φινλανδία). Από τις υπόλοιπες τέσσερις χώρες-μέλη οι τρεις (η Βρετανία, η Δανία και η Σουηδία) δήλωσαν ότι δεν επιθυμούν την άμεση είσοδό τους στη δεύτερη φάση της ONE, ενώ στην Ελλάδα δόθηκε πίστωση χρόνου, με σκοπό να επισπεύσει την προπαρασκευαστική διαδικασία πλήρους σύγκλισης της οικονομίας της (με δέσμευση ότι η τελική αξιολόγηση την 01/01/2001 θα στηριχθεί στα ίδια ακριβώς κριτήρια).

2. Σταθεροποιήθηκαν οριστικά οι συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων των 15 Χωρών-Μελών της Ένωσης μεταξύ τους, με το λεγόμενο "κλείδωμα" των νομισμάτων αυτών, με συγκεκριμένους συντελεστές στάθμισης το καθένα στη δημιουργία του κοινού νομίσματος, του Ευρώ.

3. Θεσπίστηκε οριστικά πλέον το Ευρώ, ως κοινό επίσημο νόμισμα της ONE (από 01/01/1999). Αποφασίστηκε η εισαγωγή του Ευρώ ως γενικού μέσου συναλλαγών και η πλήρης αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων εντός εξαμήνου, από 01/01/2002.

4. Ιδρύθηκε από 01/07/1998 η ΕΚΤ, με μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων του ΕΝΙ, που είχε ιδρυθεί το 1994.

5. Αποφασίστηκε να γίνουν οι τελικές προσαρμογές των εθνικών νομοθετικών πλαισίων, ώστε να προχωρήσει απρόσκοπτα η εισαγωγή του νέου κοινού νομίσματος.

6. Αποφασίστηκε η δοκιμαστική έκδοση ευρώ-χαρτονομισμάτων και κερμάτων.

Η είσοδος στη **δεύτερη φάση** ολοκλήρωσης και έναρξης της ONE ορίστηκε την 01/01/1999. Αυτή άρχισε με την εισαγωγή του Ευρώ ως επίσημου μέτρου αξιών στις 11 Χώρες που αποτελούν την περιοχή του κοινού νομίσματος. Στη φάση αυτή, το Ευρώ:

α) Δεν έχει ακόμη προχωρήσει σε κυκλοφορία.

β) Μπορεί να χρησιμοποιείται ως λογιστικό μέτρο, στο οποίο εκφράζονται οι λογαριασμοί στις τράπεζες, στα λογιστικά βιβλία των εταιριών, στους ισολογισμούς που συντάσσουν, στην έκδοση τιμολογίων κτλ. Σ' αυτή τη φάση του 'λογιστικού νομίσματος', ισχύει η αρχή της μη υποχρέωσης και της μη απαγόρευσης. Πολλές μεγάλες εταιρίες έχουν ήδη προχωρήσει στη μετατροπή των βιβλίων τους και βαθμιαία προχωρούν και μικρότερες μονάδες.

γ) Οι νέες εκδόσεις ομολογιακών τίτλων από τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών άρχισαν να γίνονται σε Ευρώ.

δ) Οι δοσοληψίες μεταξύ των κρατών-μελών θα αποτιμούνται σε Ευρώ. Από την 01/01/1999 έγινε υπαγωγή των εθνικών ΚΤ στην ΕΚΤ.

Η μετάβαση στην **τρίτη φάση** αφορά στην πλήρη αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων με το κοινό νόμισμα, το Ευρώ. Η έναρξη της φάσης αυτής έχει προβλεφθεί κατ'αρχήν για την 01/01/2002, χωρίς να αποκλείεται και νωρίτερα, δεδομένου ότι η διάρκεια της δεύτερης φάσης έχει οριστεί σε μια τριετία κατά μέγιστο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 ΦΑΣΕΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ONE

Μάιος 1998	ΦΑΣΗ Α' : Προετοιμασία για την ONE μέχρι 01/01/1999 <ul style="list-style-type: none"> ◆ Αξιολόγηση ιδρυτικών Χωρών-Μελών ◆ Αναγγελία διμερών ισοτιμιών μεταξύ εθνικών νομισμάτων ◆ Μετασχηματισμός του ΕΝΙ σε ΕΚΤ ◆ Πρώτη έκδοση χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε Ευρώ
-------------------	--

Ιανουάριος 1999 (Μέγ.διάρκεια 3 χρόνια)	ΦΑΣΗ Β' : Έναρξη λειτουργίας της ΟΝΕ <ul style="list-style-type: none"> ◆ Κλείδωμα ισοτιμιών μεταξύ Ευρώ και εθνικών νομισμάτων ◆ Θέσπιση του Ευρώ σαν επίσημου μέτρου αξιών ◆ Έναρξη εφαρμογής της ΝΠ από την ΕΚΤ ◆ Έναρξη νέων εκδόσεων κρατικών τίτλων σε Ευρώ ◆ Μετατροπή σε Ευρώ των συναλλαγών στις χρηματαγορές, στις αγορές συναλλάγματος και στα συστήματα συμψηφισμού ◆ Μετατροπή βιβλίων επιχειρήσεων και λογαριασμών ατόμων σε Ευρώ, με την αρχή της "μη υποχρέωσης/μη απαγόρευσης"
Ιανουάριος 2002 (Μέγ.Διάρκεια 6 μήνες)	ΦΑΣΗ Γ' : Έναρξη κυκλοφορίας Ευρώ <ul style="list-style-type: none"> ◆ Έναρξη κυκλοφορίας Ευρώ (01/01/2002) ◆ Συγκυκλοφορία Ευρώ και εθνικών νομισμάτων ◆ Παύση αναγνώρισης εθνικών νομισμάτων (01/07/2002)

2.5 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η νομοθεσία για την καθιέρωση του ευρώ, διαμορφώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ το 1997 με την έκδοση δύο κανονισμών, οι οποίοι συμπληρώνουν το θεσμικό πλαίσιο που καθιερώθηκε με τις διατάξεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αναφέρονται στη νομική φύση και χρήση του ευρώ και στη συγκεκριμενοποίηση του χρονοδιαγράμματος για τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα. Στη συνέχεια εκδόθηκαν οι κανονισμοί που ορίζουν την ονομαστική αξία και τις τεχνικές προδιαγραφές των κερμάτων σε ευρώ, καθώς και τις τιμές μετατροπής μεταξύ ευρώ και εθνικών νομισμάτων των κρατών-μελών.

Το νομικό πλαίσιο για την εισαγωγή και την χρήση του ευρώ καθορίζεται από τέσσερις Κανονισμούς του Συμβουλίου:

1. Ο κανονισμός 1103/97 (Ε.Κ.) του Συμβουλίου της 17/7/97 σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του ευρώ καθορίζει:

- Την αντικατάσταση της επίσημης λογιστικής μονάδας ECU από το ευρώ.
- Την αρχή της "Συνέχειας των Συμβάσεων" και των άλλων νομικών πράξεων κατά το χρόνο εισαγωγής του ευρώ.
- Τους κανόνες μετατροπής των χρηματικών ποσών από το εθνικό νόμισμα στο ευρώ και αντιστρόφως, καθώς και τους κανόνες στρογγυλοποίησης των ποσών που προκύπτουν από τη μετατροπή τους.

Σκοπός του κανονισμού είναι η νομική εξασφάλιση και ρύθμιση θεμάτων που συνδέονται με την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος.

2. Ο κανονισμός 974/98 (Ε.Κ.) του Συμβουλίου της 3/5/98 για την εισαγωγή του ευρώ, προβλέπει ορισμένες διατάξεις για την μεταβατική και την τελική περίοδο:

- Από 1/1/1999 το ευρώ αντικαθιστά τα Εθνικά Νομίσματα των συμμετεχόντων Κρατών-Μελών στη ζώνη ευρώ και καθιερώνεται ως επίσημό τους νόμισμα.
- Τα Εθνικά Νομίσματα θα αποτελούν υποδιαίρεσεις του ευρώ και θα εξακολουθούν να έχουν την ιδιότητα του νόμιμου χρήματος, καθόσον το ευρώ δεν θα έχει ακόμα τεθεί σε φυσική κυκλοφορία αλλά θα υφίσταται σε λογιστική μορφή.
- Εφαρμόζεται η αρχή της "μη απαγόρευσης - μη υποχρέωσης" για την χρησιμοποίηση του ευρώ στις συναλλαγές.
- Από 1/1/2002 όλες οι νομικές πράξεις θα εκτελούνται σε ευρώ και κάθε έκφραση σε Εθνικό Νόμισμα θα μετατρέπεται αυτομάτως σε ευρώ βάσει της επίσημης ισοτιμίας.

• Τα χαρτονομίσματα και κέρματα θα τεθούν σε κυκλοφορία την 1/1/2002 σε όλα τα Κράτη-Μέλη της ζώνης του ευρώ και θα αποκτήσουν την ιδιότητα του νομίμου χρήματος. Τα Εθνικά Νομίσματα θα συνεχίσουν να κυκλοφορούν μέχρι και 28 Φεβρουαρίου 2002.

3. Ο κανονισμός 975/98 (Ε.Κ.) του Συμβουλίου της 3/5/1998 για την ονομαστική αξία και τις τεχνικές προδιαγραφές των κερμάτων σε ευρώ, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 423/99 της 22/2/1999, ο οποίος ορίζει τις τεχνικές προδιαγραφές των οκτώ νομισματικών αξιών από 1 λεπτό έως 2 ευρώ (1, 2, 5, 10, 20, 50 λεπτά καθώς 1 και 2 ευρώ).

4. Ο κανονισμός 2866/98 (ΕΚ) του Συμβουλίου της 31/12/1998 για τις τιμές μετατροπής μεταξύ ευρώ και νομισμάτων των κρατών-μελών που εισάγουν το ευρώ, όπου ορίζεται η ισοτιμία προς την οποία το ευρώ θα αντικαταστήσει τα εθνικά νομίσματα και η οποία θα ισχύσει από την 1η Ιανουαρίου 1999.

5. Ο κανονισμός 1478/2000 (ΕΚ) του Συμβουλίου της 19/6/2000 για την αμετάκλητη ισοτιμία Δραχμής - Ευρώ (340,750)

2.6 ΕΥΡΩ: ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Η διαδικασία της τρίτης φάσης ολοκλήρωσης της ONE θα σηματοδοτηθεί με την πρώτη μαζική κυκλοφορία Ευρώ το αργότερο από 01/01/2002. Αρχικά επί ένα εξάμηνο προβλέπεται παράλληλη κυκλοφορία του Ευρώ με τα εθνικά νομίσματα. Κατά τη διάρκειά του εξαμήνου, οι καταναλωτές θα μπορούν να πραγματοποιούν τις συναλλαγές τους είτε σε εγχώριο νόμισμα, είτε σε Ευρώ. Εντός της προθεσμίας αυτής κατ' ανώτατο, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα απορροφήσει βαθμιαία όλα τα εθνικά νομίσματα και το Ευρώ θα καταστεί πλήρες κοινό νόμισμα στις 12 χώρες-μέλη.

Μετά από την αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων με Ευρώ, αυτό θα έχει ακριβώς, πλήρως και απολύτως, τις τρεις συμβατικές ιδιότητες του χρήματος:

- ▶ μονάδα-μέτρο αξιών,
- ▶ μέσο συναλλαγών και
- ▶ μέσο αποθέματος αξιών.

Η ιδιότητα του χρήματος σαν μονάδα-μέτρο λογιστικής αναγωγής αξιών, όπως είπαμε, έχει αρχίσει με τη δεύτερη φάση από 01/01/1999 να χρησιμοποιείται ως επίσημο μέτρο αξιών σε όλες τις συναλλαγές και δοσοληψίες με το Δημόσιο, στην έκδοση ομολογιακών δανείων από τα κράτη-μέλη και προαιρετικά έχουν αρχίσει να ανάγονται και να καταχωρούνται σ' αυτό, ως λογιστικό μέτρο, οι λογαριασμοί σε τράπεζες, στα λογιστικά βιβλία των εταιριών, στους ισολογισμούς που συντάσσουν, στην έκδοση τιμολογίων, κτλ. Με τον τρόπο αυτό γίνεται βαθμιαία εξοικείωση και προσαρμογή των βιβλίων των τραπεζών, εταιριών, κτλ. Πρόκειται για μια χαρακτηριστική περίπτωση, που δείχνει τη ειδική σημασία της ιδιότητας του χρήματος ως μέτρο αξιών.

Σε ότι αφορά στη δεύτερη βασική ιδιότητα του Ευρώ ως χρήματος, δηλαδή μέσου συναλλαγών, το αργότερο από 01/07/2002 αυτό θα έχει αντικαταστήσει εξ ολοκλήρου τα εθνικά νομίσματα και θα έχουν αναχθεί σ' αυτό, βάσει της συμφωνημένης ισοτιμίας, όλες οι τιμές προϊόντων και υπηρεσιών. Κατά τα άλλα δεν θα έχει καμία απολύτως διαφορά από την κυκλοφορία των εθνικών νομισμάτων πριν

Οι Ευρωπαίοι Πολίτες θα έχουν τότε αποδεχτεί ορισμένη παραχώρηση της εθνικής υπερηφάνειας που συνδεόταν με το εθνικό τους νόμισμα, εκτιμώντας την εμπιστοσύνη που προσφέρει ένα κοινό νόμισμα στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο. Στο

μεταξύ, η ΕΚΤ κατέβαλε προσπάθειες να αποφευχθούν οποιαδήποτε εθνικά στοιχεία στην εμφάνιση των χαρτονομισμάτων του Ευρώ (επικράτηση εικόνων που εκφράζουν συμβολικά διάφορες περιόδους του ευρωπαϊκού πολιτισμού).

Τα χαρτονομίσματα του Ευρώ θα είναι επτά: σε 5, 10, 20, 50, 100, 200 και 500 Ευρώ. Τα κέρματα θα είναι οκτώ τον αριθμό: σε 1, 2, 5, 10, 20, 50 σεντς και σε 1 και 2 Ευρώ. Θα έχουν στην μια πλευρά χάρτες της Ευρώπης και 12 αστέρια, ενώ η άλλη επαφίεται στις εθνικές ΚΤ, που έχουν αναλάβει και την έκδοσή τους για τη πραγματοποίηση των συναλλαγών εντός των ορίων της επικράτειάς τους.

Η προετοιμασία της μετατροπής των μετρικών συστημάτων από εθνικά νομίσματα στο κοινό νόμισμα σε όλες τις συναλλαγές, στα βιβλία, τιμολόγια, ΑΤΜ, λογισμικά προγράμματα, δημόσια έγγραφα, δικαστικές διαφορές, εργασιακές και εμπορικές συμβάσεις κλπ., θα συνοδεύεται με σημαντικό κόστος. Ορισμένες εκτιμήσεις αναβιβάζουν το συνολικό κόστος μετάβασης σε σημαντικά ποσά, ώστε οι επικριτές του Ευρώ να διατείνονται ότι θα μπορούσαν άντ' αυτού να αντιμετωπιστούν τα διαρθρωτικά προβλήματα της ανεργίας κτλ. στον ευρύτερο χώρο της ΟΝΕ.

Λόγω πάντως του μεγάλου κόστους που συνεπάγεται η διεξαγωγή συναλλαγών σε διάφορα νομίσματα, οι Χώρες-Μέλη έχουν κίνητρο για συντόμευση της εξαμηνιαίας τρίτης φάσης. Ήδη, η Γαλλία έχει ανακοινώσει ότι προτίθεται να περιορίσει τη φάση αυτή σε έξι εβδομάδες, ενώ άλλες Χώρες-Μέλη μελετούν τις δυνατότητες για ακόμη μεγαλύτερη συντόμευση.

Με την επικράτηση της χρησιμοποίησης του Ευρώ ως χρήματος στις συναλλαγές, θα έχουν πληρωθεί οι δύο βασικές προϋποθέσεις του χρήματος ως μέσου συναλλαγών: α) η γενική αποδοχή του από όλους τους συναλλασσομένους Ευρωπαίους Πολίτες των Χωρών-Μελών της ΟΝΕ και β) η νομιμοποίησή του με πλήρη προσαρμογή ήδη της νομοθεσίας των Χωρών-Μελών.

2.7 ΕΥΡΩ: ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Η ονομασία του νέου νομίσματος είναι ένα σημαντικό στοιχείο της προετοιμασίας της μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα, διότι καθορίζει εν μέρει την αποδοχή από το κοινό της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρεί ότι η ονομασία του ενιαίου νομίσματος πρέπει να είναι η ίδια σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη διαφορετικών αλφαβητών, πρέπει να είναι απλή και να συμβολίζει την Ευρώπη.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (1995) αποφάσισε συνεπώς ότι από την έναρξη του τρίτου σταδίου, η ονομασία που θα χρησιμοποιείται για το ευρωπαϊκό νόμισμα θα είναι η λέξη "ευρώ". Η λέξη αυτή θα αποτελεί την πλήρη ονομασία του νομίσματος και όχι πρόθεμα συνδυαζόμενο με το όνομα του εθνικού νομίσματος.

Η επίσημη συντομογραφία του ευρώ είναι "EUR". Έχει καταχωρηθεί στο Διεθνή Οργανισμό Καταχώρησης (ISO) και χρησιμοποιείται για όλους τους επιχειρηματικούς χρηματοπιστωτικούς και εμπορικούς σκοπούς, με τον ίδιο τρόπο που χρησιμοποιούνται σήμερα οι όροι FRF (Γαλλικό φράγκο), DEM (Γερμανικό μάρκο), GBP (Αγγλική στερλίνα), BEF (Βελγικό φράγκο) και GRD (Ελληνική δραχμή). Το σύμβολο για το ενιαίο νόμισμα είναι το ελληνικό γράμμα έψιλον με ευδιάκριτη διπλή γραμμή. Το γράμμα έψιλον παραπέμπει στο πρώτο γράμμα της λέξης "Ευρώπη", ενώ η διπλή γραμμή υποδηλώνει τη σταθερότητα του ευρώ.

Διαφορές μεταξύ ευρώ και ECU

Το ECU ήταν το 'καλάθι' νομισμάτων που αποτελείτο από το άθροισμα σταθερών ποσών των συμμετεχόντων κρατών-μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αξία του ECU υπολογιζόταν ως ο σταθμικός μέσος όρος της αξίας των νομισμάτων που το συνθέταν. Το ECU ήταν μία λογιστική μονάδα, ενώ το ευρώ είναι νόμισμα.

Το ευρώ είναι πραγματικό νόμισμα που εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η αξία του οποίου δεν εξαρτάται από κανένα άλλο 'συστατικό' νόμισμα, σε αντίθεση με το ECU. Τα μεσάνυχτα της 31ης Δεκεμβρίου 1998 προς την 1η Ιανουαρίου 1999, το ECU μετατράπηκε σε ευρώ σε βάση 1:1. Σε όλα τα νομικά έγγραφα και συμβάσεις, κάθε αναφορά στο ECU αντικαταστάθηκε με το ευρώ.

Χαρτονομίσματα ευρώ

- ? Υπάρχουν 7 χαρτονομίσματα αξίας: 5, 10, 20, 50, 100, 200 και 500 ευρώ.
- ? Και οι δύο όψεις είναι κοινές και για τα 12 κράτη-μέλη της ζώνη ευρώ. Η λέξη γράφεται στα χαρτονομίσματα με τη Λατινική γραφή [EURO] και την Ελληνική [ΕΥΡΩ].
- ? Καθένα από τα χαρτονομίσματα μπορεί εύκολα να αναγνωρισθεί από το κυρίαρχο χρώμα και μέγεθος.
- ? Είναι αναγνωρίσιμα από τυφλούς και άτομα με μειωμένη όραση.
- ? Έχουν ενσωματωμένα προηγμένα χαρακτηριστικά ασφαλείας, όπως ειδικό χαρτί από βαμβακερές φθορίζουσες ίνες καθώς και υδατογράφημα, ταινία ασφαλείας και ειδικά φύλλα.
- ? Επίσης επαληθεύεται η γνησιότητά τους από μηχανές που δέχονται χαρτονομίσματα.
- ? Τα χαρτονομίσματα θα χρησιμοποιούνται σε όλα τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ.

Τα σχέδια των χαρτονομισμάτων συμβολίζουν την αρχιτεκτονική κληρονομιά της Ευρώπης, χωρίς όμως να αναπαριστούν κανένα από τα υπάρχοντα μνημεία. Παράθυρα και πύλες κοσμούν την εμπρόσθια όψη κάθε χαρτονομίσματος ως σύμβολο της ευρύτητας πνεύματος και της συνεργασίας στην ΕΕ. Η άλλη πλευρά κάθε χαρτονομίσματος αναπαριστά μια γέφυρα μιας συγκεκριμένης εποχής, σύμβολο επικοινωνίας μεταξύ των λαών της Ευρώπης και μεταξύ της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου.

Ισοτιμία χαρτονομισμάτων

ΔΡΑΧΜΕΣ	ΕΥΡΩ
100	29 λεπτά
200	59 λεπτά
500	1,47 ευρώ
1.000	2,93 ευρώ
5.000	14,67 ευρώ
10.000	29,35 ευρώ

Κέρματα ευρώ

- ? Υπάρχουν 8 κέρματα αξίας: 1, 2, 5, 10, 20 και 50 λεπτών, 1 και 2 ευρώ.
- ? Τα κέρματα ευρώ, έχουν τη μία όψη κοινή για τα 12 κράτη-μέλη της ζώνης ευρώ και την εθνική όψη διαφορετική για κάθε χώρα.
- ? Στην εθνική όψη υπάρχουν παραστάσεις που σχετίζονται με την ταυτότητα της κάθε χώρας.
- ? Τα κέρματα θα χρησιμοποιούνται σε όλα τα κράτη-μέλη, ανεξάρτητα από την εθνική όψη.

Οι εθνικές όψεις των οκτώ ελληνικών κερμάτων φιλοτεχνήθηκαν από το γλύπτη του Ιδρύματος Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος Γεώργιο Σταθόπουλο. Ειδικότερα:

- Στο κέρμα του 1 λεπτού απεικονίζεται μια τριήρης, που αποτελούσε το κυριότερο πλοίο της Αθηναϊκής Δημοκρατίας των κλασικών χρόνων.
- Στο κέρμα 2 λεπτών απεικονίζεται ο δρόμοντας ή κορβέτα που ήταν ένας από τους τύπους των πλοίων που χρησιμοποιήθηκαν κατά την διάρκεια του Εθνικού Απελευθερωτικού Αγώνα (1821-1827).
- Στο κέρμα 5 λεπτών απεικονίζεται ένα δεξαμενόπλοιο που συμβολίζει το τολμηρό επιχειρηματικό πνεύμα στη σύγχρονη εμπορική ναυτιλία.
- Στο κέρμα 10 λεπτών απεικονίζεται η μορφή του Ρήγα Φεραίου-Βελεστινλή (1757-1798).
- Στο κέρμα 20 λεπτών απεικονίζεται η μορφή του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδος Ιωάννη Καποδίστρια (1771-1831).
- Στο κέρμα των 50 λεπτών απεικονίζεται η μορφή του Ελευθέριου Βενιζέλου (1846-1936).
- Στο κέρμα του 1 ευρώ απεικονίζεται αντίγραφο όψης αθηναϊκού τετράδραχμου του 5ου π.Χ. αιώνα που φέρει παράσταση γλαύκας, συμβόλου της θεάς Αθηνάς.
- Στο κέρμα των 2 ευρώ απεικονίζεται η απαγωγή της Ευρώπης από τον μεταμορφωμένο σε ταύρο Δία, όπως απεικονίζεται σε ψηφιδωτό του 3ου μ.Χ. αιώνα που βρέθηκε στη Σπάρτη.

Ισοτιμία κερμάτων

ΔΡΑΧΜΕΣ	ΕΥΡΩ
1	Δεν υπάρχει αντίστοιχο κέρμα
2	1 λεπτό
5	1 λεπτό
10	3 λεπτά
20	6 λεπτά
50	15 λεπτά
100	29 λεπτά
500	1,47 ευρώ

Απολογισμός των τριών πρώτων ετών

Η εισαγωγή του ευρώ στις νομισματικές αγορές στις αρχές του 1999 διεξήχθη χωρίς προβλήματα. Όλα τα συστήματα χρηματοοικονομικών πράξεων

(χρηματιστήρια, τράπεζες, κλπ.) προετοιμάστηκαν εκ των προτέρων και λειτούργησαν καλώς κατά τη μετάβαση στο ευρώ.

Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, η οποία διήρκεσε μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2002, το ευρώ δεν ήταν παρά μία λογιστική μονάδα, η οποία χρησιμοποιείτο για τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Η Επιτροπή είχε συστήσει μία διπλή αναγραφή των ποσών τόσο στο εθνικό νόμισμα όσο και σε ευρώ για τις τιμές, τα στοιχεία λογαριασμού, κλπ. για να βοηθήσει τους πολίτες να εξοικειωθούν με το νέο νόμισμα. Επιπλέον, η Επιτροπή πραγματοποίησε εκστρατείες πληροφόρησης στα κράτη-μέλη της ευρωζώνης για να προετοιμάσει τους πολίτες στη μετάβαση στο ευρώ.

Μέτρα ελήφθησαν για να διευκολυνθούν οι διασυνοριακές πληρωμές. Οι αναλήψεις χρήματος από τα αυτόματα μηχανήματα διανομής καθώς και τα διασυνοριακά εμβάσματα κατέστησαν λιγότερο ακριβά και ταχύτερα στο σύνολο της ευρωζώνης. Από τον Ιούλιο 2003 τα έξοδα για τα διασυνοριακά εμβάσματα πρέπει να ισοδυναμούν με τα έξοδα ενός εθνικού εμβάσματος. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι πολίτες θα μπορούν να ωφεληθούν πλήρως από την εισαγωγή του ευρώ.

Η εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή

Τον Σεπτέμβριο του 2001, τα πρώτα νομίσματα και χαρτονομίσματα διανεμήθηκαν στις τράπεζες και στις επιχειρήσεις. Για την εξοικειώσή τους με το νέο νόμισμα οι πολίτες μπορούσαν να δουν νομίσματα και χαρτονομίσματα στα υποκαταστήματα των τραπεζών. Εκστρατείες ενημέρωσης εξήγησαν στους πολίτες τα νέα μέτρα ασφαλείας που προστατεύουν το ευρωπαϊκό νόμισμα από την παραχάραξη.

Οι πολίτες είχαν τη δυνατότητα να αγοράσουν, ήδη από τα μέσα Δεκεμβρίου, μικρά φακελάκια με νομίσματα ευρώ για να εξοικειωθούν με το νέο νόμισμα. Την 1η Ιανουαρίου, άρχισαν να πραγματοποιούνται οι πληρωμές με νομίσματα και χαρτονομίσματα ευρώ και το ευρωπαϊκό νόμισμα αντικατέστησε γρήγορα τα παλιά εθνικά νομίσματα στις καθημερινές πληρωμές. Στις 28 Φεβρουαρίου 2002 τα παλιά εθνικά νομίσματα έπαυσαν να αποτελούν το επίσημο νόμισμα στις αντίστοιχες χώρες. Τα παλαιά νομίσματα και χαρτονομίσματα μπορούν να ανταλλαχθούν στις εθνικές τράπεζες σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κάθε κράτους μέλους. Από την 1η Ιανουαρίου του 2002 θα ξεκινήσει η απόσυρση της δραχμής και από 1η Μαρτίου το 2002 η δραχμή δεν θα αποτελεί νόμιμο χρήμα. Επομένως δεν θα μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε για τις πληρωμές και τις υπόλοιπες συναλλαγές μας.

Για τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2002, που θα υπάρχει παράλληλη κυκλοφορία δραχμών και Ευρώ, θα έχουμε τη δυνατότητα να πληρώνουμε σε Ευρώ και σε δραχμές μόνο μετρητά. Οι χρεώσεις στις πιστωτικές κάρτες και η έκδοση επιταγών θα γίνεται μόνο σε ευρώ. Μετά την 1η Μαρτίου 2002 θα μπορούμε να ανταλλάσσουμε τα χαρτονομίσματα δραχμών με ευρώ στην Τράπεζα της Ελλάδος και σε όλα τα καταστήματά της μέχρι 1/3/2012. Τα κέρματα δραχμών μπορούμε να τα ανταλλάσσουμε στην Τράπεζα της Ελλάδος και σε όλες τις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (ΔΟΥ) της χώρας, μέχρι 1/3/2004.

2.8 ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΝΤΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩ

Οι σταθερές ισοτιμίες μετατροπής των νομισματικών μονάδων των κρατών-μελών της ζώνης του ευρώ έναντι του ευρώ είναι οι ακόλουθες:

1 ευρώ=	340,750	Δραχμές Ελλάδας
	6,55957	Φράγκα Γαλλίας
	1,95583	Μάρκα Γερμανίας
	1936,27	Λιρέτες Ιταλίας
	166,386	Πεσέτες Ισπανίας
	5,94573	Μάρκα Φινλανδίας
	40,3399	Φράγκα Βελγίου
	40,3399	Φράγκα Λουξεμβούργου
	0,787564	Λίρες Ιρλανδίας
	2,20371	Φιορίνια Ολλανδίας
	13,7603	Σελίνια Αυστρίας
200,482	Εσκούδα Πορτογαλίας	

Η τιμή μετατροπής θα γίνεται σύμφωνα με την οριστική, προκαθορισμένη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ (1 ευρώ = 340,750 δρχ.) . Για να μετατραπεί ένα ποσό από δραχμές σε ευρώ, θα πρέπει απλά να διαιρείται δια της τιμής μετατροπής $\text{Ευρώ} = \text{Δραχμές}/340,750$. Για να μετατραπεί ένα ποσό από ευρώ σε δραχμές, θα πρέπει να γίνει ο αντίθετος υπολογισμός, να πολλαπλασιαστεί το ευρώ με την τιμή μετατροπής $\text{Δραχμές} = \text{Ευρώ} \times 340,750$. Οι τιμές θα πρέπει να στρογγυλοποιούνται προς τα πάνω ή προς τα κάτω, προς την πλησιέστερη υποδιαίρεση ή ελλείψει υποδιαίρεσης, προς την πλησιέστερη μονάδα. Τι σημαίνει αυτό:

- Εάν το τρίτο δεκαδικό ψηφίο είναι μικρότερο του 5, η τιμή στρογγυλοποιείται προς τα κάτω.
- Εάν το τρίτο δεκαδικό ψηφίο είναι ίσο ή μεγαλύτερο του 5, η τιμή στρογγυλοποιείται προς τα πάνω. Αν το αποτέλεσμα είναι σε δραχμές, δεν έχει νόημα να έχετε δεκαδικά ψηφία, αφού η δραχμή δεν έχει υποδιαίρεσεις.

Έτσι, σύμφωνα με τον κανόνα στρογγυλοποίησης, στρογγυλοποιείται στην πλησιέστερη δραχμή. Αν το αποτέλεσμα είναι σε ευρώ, μπορεί να έχει μέχρι δύο δεκαδικά ψηφία, αφού το ευρώ διαιρείται σε 100 λεπτά.

Παράδειγμα Α':

Ένα πανταλόνι κοστίζει 20.000 δρχ. Άρα, $20.000 \text{ δρχ}/340,750 = 58,694\dots$ ευρώ. Εφαρμόζοντας τον κανόνα στρογγυλοποίησης, το παντελόνι κοστίζει τελικά 58,69 ευρώ. Εάν το αποτέλεσμα ήταν 58,696 το παντελόνι θα κόστιζε 58,7 ευρώ.

Παράδειγμα Β':

Μία τσάντα κοστίζει 45 ευρώ. Άρα $45 \text{ ευρώ} \times 340,75 = 15.333,75$ δρχ. Εφαρμόζοντας τον κανόνα στρογγυλοποίησης, η τσάντα κοστίζει τελικά 15.334 δρχ. Εάν το αποτέλεσμα ήταν 15.333,09 η τσάντα θα κόστιζε 15.333 δρχ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Θετικές επιπτώσεις του ευρώ στην ελληνική οικονομία .

3.1 Γενικά

Από πολλές απόψεις, η ένταξη της Ελλάδας στο ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα αποτελούσε μεγαλύτερη πρόκληση απ' ότι για την πλειονότητα των υπολοίπων κρατών μελών της Ευρωζώνης. Διότι οι μακροοικονομικές ανισοροπίες , οι διαρθρωτικές αγκυλώσεις και οι ακατάλληλες πολιτικές της δεκαετίας του 1980 και των αρχών της δεκαετίας του 1990 , επιβάρυναν σημαντικά τη διαδικασία προσαρμογής της Ελλάδος μέχρι την ένταξη της στο ευρώ, την 1^η Ιανουαρίου του 2001. Τη δεκαετία του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 , η ελληνική οικονομία αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα . Συνεχής και υψηλός πληθωρισμός , χαμηλοί αναπτυξιακοί ρυθμοί , μεγάλα ελλείμματα του προϋπολογισμού και ανισοροπίες στο εξωτερικό ισοζύγιο, ήταν τα αποτελέσματα πολιτικών επιλογών στη διάρκεια αυτής της περιόδου, που κατέληξαν στην εφαρμογή μιας επεκτατικής οικονομικής πολιτικής. Η κεντρική τράπεζα χρηματοδοτούσε άμεσα ή έμμεσα τα μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα, ο εγχώριος τραπεζικός δανεισμός αυξανόταν με ρυθμούς που συχνά ξεπερνούσαν το 20% και τα πραγματικά επιτόκια ήταν αρνητικά κατά το μεγαλύτερο διάστημα αυτής της περιόδου . Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν η εκτόπιση των ιδιωτικών επενδύσεων, η επιβράδυνση της ανάπτυξης και η υστέρηση του επιπέδου ζωής ως προς το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες υποστήριξαν δύο προγράμματα σταθερότητας για την Ελλάδα , το πρώτο την περίοδο 1986-1987 και το δεύτερο την περίοδο 1991-1992. Και τα δύο προγράμματα προσπάθησαν να αντιστρέψουν την πορεία , στοχεύοντας στη δημοσιονομική σταθερότητα , στη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των μισθών και στον περιορισμό της νομισματικής επέκτασης , προκειμένου να ελεγχθεί ο πληθωρισμός. Αρχικώς , και τα δύο προγράμματα είχαν ορισμένα θετικά αποτελέσματα , αλλά στην εξέλιξη τους – και λόγω των διαφορετικών πολιτικών επιλογών της κυβέρνησης η οποία επηρεαζόταν από την έλλειψη ομοφωνίας στο πολιτικό στερέωμα και στην κοινωνία σχετικά με τις γενικές κατευθύνσεις της οικονομικής πολιτικής – δεν κατάφεραν να φέρουν το προσδοκώμενο αποτέλεσμα .

Στην αρχή της δεύτερης φάσης ένταξης στην ΟΝΕ , τον Ιανουάριο του 1994, η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ , δηλαδή σταθερότητα τιμών , συνεπή και διαρκή εφαρμογή κατάλληλης δημοσιονομικής πολιτικής , συναλλαγματική σταθερότητα και σύγκλιση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων . Η βελτίωση των δημόσιων οικονομικών και η επίτευξη της σταθερότητας των τιμών ήταν ιδιαίτερος δύσκολοι στόχοι και απαιτούσαν μία αποφασιστική στροφή για την εφαρμογή μίας μακροοικονομικής πολιτικής με άξονα τη σταθερότητα. Η αλλαγή της μακροοικονομικής πολιτικής ήταν απαραίτητη για να αποτρέψει τη δημιουργία ανεξέλεγκτων δημοσιονομικών ελλειμμάτων, υψηλού δημοσίου χρέους και επιταχυνόμενου πληθωρισμού .

Εξαιτίας των δυσμενών αρχικών συνθηκών, η Ελλάδα έπρεπε να σημειώσει σημαντική πρόοδο σε όλα τα παραπάνω κριτήρια στη διάρκεια της δεύτερης φάσης της ΟΝΕ . Αυτή η προσπάθεια διευκολύνθηκε σε μεγάλο βαθμό από την ευρεία συναίνεση από την κοινωνία , συνεπικουρούμενης από τα περισσότερα πολιτικά

κόμματα , τα συνδικάτα και τις εργοδοτικές οργανώσεις , που τάχθηκαν υπέρ της πλήρους συμμετοχής της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Ως αποτέλεσμα , και στο τέλος αυτής της πορείας προσαρμογής , το Συμβούλιο αποφάσισε το 2000 ότι η Ελλάδα εκπλήρωσε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος από την πρώτη 1^η Ιανουαρίου του 2001. Αυτό αποτελούσε μία μεγάλη επιτυχία εάν λάβει κανείς υπόψη του τη μακρά περίοδο μακροοικονομικών ανισορροπιών και διαρθρωτικών στρεβλώσεων .

Μετά από τρία χρόνια συμμετοχής της Ελλάδας στη νομισματική ένωση , η εμπειρία είναι ενθαρρυντική . Η πραγματική οικονομική ανάπτυξη την περίοδο αυτή βρίσκεται στο 4% ετησίως και αναμένεται να συνεχιστεί σε παρόμοια επίπεδα . Στην παρούσα περίοδο , ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της Ευρωζώνης υπολείπεται κατά πολύ απ' αυτόν της Ελλάδας . Οι επενδύσεις έχουν ανακάμψει , εν πολλοίς λόγω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 , η παραγωγικότητα αυξάνεται με ικανοποιητικό ρυθμό και το επίπεδο ζωής τείνει να συγκλίνει προς το αντίστοιχο της Ευρωζώνης .

Παρ' όλα αυτά , παραμένουν ακόμα σημαντικές προκλήσεις. Το ποσοστό ανεργίας μειώνεται με αργούς ρυθμούς και παραμένει μεταξύ των υψηλότερων της Ένωσης, ο πληθωρισμός διατηρείται πάνω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης, οι διαρθρωτικές αλλαγές προχωρούν σταδιακά αλλά με αργούς ρυθμούς, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μετά την ένταξη στην ΟΝΕ έχει αυξηθεί , και τέλος , αλλά εξίσου σημαντικό το λεγόμενο «διαρθρωτικό» έλλειμμα του προϋπολογισμού αυξάνεται. Όλα τα παραπάνω καταδεικνύουν ότι η ένταξη στη ζώνη του ευρώ δε συνιστά το τέλος μιας διαδικασίας σύγκλισης , αλλά την εκκίνηση μίας νέας φάσης μακροοικονομικής διαχείρισης η οποία απαιτείται για τη βελτίωση της σχετικής θέσης της Ελλάδος και την πραγματική σύγκλιση με το επίπεδο ζωής της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

Η επιτυχής εμπειρία της Ελλάδας στη Ευρωζώνη εξετάζεται με προσοχή από τα προς ένταξη μέλη στην ΕΕ το 2004. Η πορεία σύγκλισης της Ελλάδας προσφέρει μία πολύτιμη εμπειρία σχετικά με την αντιμετώπιση προβλημάτων κατά την προετοιμασία ένταξης στο ευρώ. Σημαντικότερο όλων στην ενταξιακή πορεία της Ελλάδος , η οποία αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση, ήταν η υιοθέτηση και η εφαρμογή κατάλληλων οικονομικών επιλογών για τη μετάβαση της χώρας στο ευρώ.

3.2 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Ενιαίο νόμισμα = κατάργηση των συναλλαγματικών διακυμάνσεων = μείωση του κόστους συναλλαγών = εντατικοποίηση των συναλλαγών = συλλογικός πλουτισμός. Τα δυνητικά πλεονεκτήματα του ευρώ υπερβαίνουν κατά πολύ αυτή την απλή μαθηματική εξίσωση .

Τα πλεονεκτήματα του ευρώ δεν θα μετρηθούν επομένως με τους όρους αύξησης των μισθών ή άμεση πτώση των τιμών ή των φόρων . Η μετάβαση στο ευρώ αποτελεί κατ' αρχάς το αποτέλεσμα, στο οποίο κατέληξαν οι οικονομολόγοι και οι πολιτικοί, της αλληλεξάρτησης των οικονομιών, της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογικής προόδου. Στο μέτρο που η οπισθοδρόμηση είναι εντελώς αδύνατη, πρέπει να παραδεχτούμε ότι οι μέθοδοι διαχείρισης που βασίζονται στο κράτος-έθνος δεν καταφέρνουν πια να διασφαλίσουν την αυτάρκεια ή τον έλεγχο της τύχης της χώρας. Πρόκειται γι' αυτό που οι οικονομολόγοι αποκαλούν εξωτερικό καταναγκασμό, τη δύναμη του οποίου δοκίμασε η πρώτη σοσιαλιστική κυβέρνηση

της 5^{ης} Δημοκρατίας στη Γαλλία από το 1981 έως το 1983. Χώρες όπως η Γαλλία, η Ιταλία ή η Γερμανία και κατά μείζονα λόγο οι μικρότερες χώρες της Ευρώπης δεν είναι πια σε θέση, απομονωμένες, να επηρεάζουν την ίδια την οικονομία τους και ακόμη λιγότερο την οικονομία του υπόλοιπου κόσμου. Μόνο η συμμαχία θα επιτρέψει την επίτευξη κάποιας ελευθερίας διαχείρισης, την άσκηση επιρροής στον υπόλοιπο κόσμο και, ιδίως, θα επιτρέψει τον ανταγωνισμό ή τη συνεργασία με περίπου τα ίδια όπλα με την παγκόσμια υπερδύναμη που είναι σήμερα οι Ηνωμένες Πολιτείες και που, τον 21^ο αιώνα, θα μπορούσαν να είναι η Κίνα ή η Ινδία. Ωστόσο, το νόμισμα είναι μόνο ένα μέσο. Η επίδραση του θα εξαρτηθεί από την ικανότητα των θεσμών και των πολιτικών να το διαχειριστούν σωστά και να το χρησιμοποιήσουν για την προώθηση της γενικής ευημερίας. Η δημιουργία του ευρώ δεν σημαίνει και απαλλαγή από την ανάγκη εφαρμογής συγκεκριμένης πολιτικής. Ακριβώς το αντίθετο.

Μπορούμε να απαριθμήσουμε πάνω από είκοσι δυνητικά πλεονεκτήματα του ευρώ και να τα καταχωρίσουμε σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες :

A. ΜΙΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

1. Μείωση συναλλαγματικού κόστους

Όταν οι ιδιώτες ταξίδευαν, όταν οι επιχειρήσεις έκαναν εισαγωγές ή εξαγωγές, έπρεπε να πληρώσουν έξοδα μετατροπής συναλλάγματος. Η μετατροπή ενός νομίσματος σε άλλο επιβαρυνόταν με προμήθεια 2-5%. Στο εσωτερικό της ζώνης του ευρώ, τα έξοδα μετατροπής συναλλάγματος απλούστατα καταργήθηκαν.

2. Μείωση της δαπάνης για κάλυψη του συναλλαγματικού κινδύνου.

Οι επιχειρήσεις δεν πλήρωναν μόνο έξοδα μετατροπής συναλλάγματος. Υπήρχαν και οι κίνδυνοι μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών, λόγω διακυμάνσεων, στο διάστημα που περνούσε από τη στιγμή της υπογραφής μέχρι τη στιγμή του διακανονισμού, κάτι που μπορεί να διαρκούσε αρκετούς μήνες. Αν το νόμισμα που γινόταν η αγορά είχε υποτιμηθεί, η επιχείρηση θα είχε υποστεί την υποτίμηση. Υπήρχαν οικονομικά μέσα για να προστατευθεί κάποιος απ' αυτούς τους κινδύνους, αλλά δεν ήταν δωρεάν. Αντιπροσώπευαν πρόσθετη δαπάνη 1-2 % επί του τζίρου. Για τις χώρες της ζώνης του ευρώ, αυτή η κάλυψη είναι άχρηστη. Το 70 % των εξαγωγών των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων θα είναι προστατευμένο από τις νομισματικές διακυμάνσεις χάρη στο ευρώ.

3. Μείωση της δαπάνης διασυνοριακών μεταβιβάσεων.

Κάθε διασυνοριακή πληρωμή στοιχίζει, όχι μόνο εξαιτίας των δαπανών μετατροπής συναλλάγματος, αλλά κυρίως λόγω των ανεπαρκών συστημάτων μεταβίβασης χρημάτων. Αρχικά το κόστος αυτό μειώθηκε λόγω της εξάλειψης του συναλλαγματικού κόστους, αλλά ευελπιστούμε ότι οι τράπεζες μπορούν να εφαρμόσουν πιο αποδοτικά και λιγότερο δαπανηρά συστήματα.

4. Μείωση του κόστους των τραπεζικών υπηρεσιών.

Μέχρι πριν λίγα χρόνια, οι τραπεζικές αγορές ήταν πολύ απομονωμένες. Ήταν πολύ δύσκολο για την τράπεζα μιας χώρας να εγκατασταθεί σε μία άλλη χώρα. Τρεις παράγοντες άλλαξαν ριζικά αυτήν τη κατάσταση : η ευρωπαϊκή νομοθεσία

απλουστεύει την εγκατάσταση τραπεζών στα διάφορα εδάφη της Ένωσης, η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου εξασφαλίζει τη διάδοση των παρεχόμενων υπηρεσιών πέρα από τα σύνορα , τέλος το ευρώ διευκολύνει τη σύγκριση παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Στον τομέα των εναέριων μεταφορών, ο ανταγωνισμός έχει επιφέρει αισθητή μείωση των τιμών .

5. Βελτίωση της ποιότητας των τραπεζικών υπηρεσιών

Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, ο ανταγωνισμός διευκολύνει τον καταναλωτή στην επιλογή τράπεζας. Τα τραπεζικά καταστήματα πρέπει να δώσουν μεγάλη προσοχή στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών για να διατηρήσουν την πελατεία τους .

6. Διαφάνεια των τιμών και ανταγωνισμός

Η ύπαρξη κοινού νομίσματος επιτρέπει στις επιχειρήσεις να συγκρίνουν ευκολότερα τις τιμές των προμηθευτών τους αυξάνοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ τους, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα την πτώση των τιμών πώλησης . Ο καταναλωτής μπορεί να αναζητήσει τα προϊόντα εκεί όπου υπάρχουν οι φθηνότερες αγορές .

B. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

7. Κατάργηση των ενδοευρωπαϊκών συναλλαγματικών κρίσεων

Η εξάλειψη των εθνικών νομισμάτων κατέργησε de facto τις συναλλαγματικές κρίσεις και απότρεψε τις υποτιμήσεις και ανατιμήσεις, σημαντικές μερικές φορές, που είχαν γίνει κατά τη διάρκεια ισχύος του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και η κοινή νομισματική πολιτική έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του πληθωρισμού και των δημοσιονομικών ανισορροπιών, διασφαλίζοντας έτσι τη διατήρηση της αγοραστικής αξίας του ευρώ.

8. Καλύτερη διαχείριση συναλλαγματικών αποθεμάτων

Για να μπορέσει να διαχειριστεί την πορεία των τιμών συναλλάγματος, κάθε κεντρική τράπεζα έπρεπε να παγώσει τα αποθέματα για να είναι σε θέση να ρυθμίσει την προσφορά και τη ζήτηση του νομίσματος της στις διεθνείς αγορές. Αυτό είναι πάντοτε απαραίτητο για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, αλλά τα χρήματα που διακυβεύονται , στο σύνολο τους, είναι λιγότερα, απελευθερώνοντας έτσι τα παγωμένα κεφάλαια για άλλες χρήσεις .

9. Μείωση της διαφοράς επιτοκίων

Το δεύτερο μέσο διαχείρισης των συναλλαγματικών ισοτιμιών είναι τα σταθερά επιτόκια. Το μειονέκτημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και της ελλειμματικής δημοσιονομικής πολιτικής ήταν οι διαφορές των επιτοκίων για να αντισταθμίζονται οι διαφορές πληθωρισμού. Έτσι, σε περιόδους έντασης στις αγορές

συναλλάγματος, η διαφορά μεταξύ των επιτοκίων μπορούσε να φτάσει μέχρι και τις 10 μονάδες. Ενώ ένας Γερμανός χρεωνόταν με 7 % , ένας Γάλλος ή ένας Ιταλός μπορούσε να πληρώσει μέχρι και 17 %. Με την ενιαία συναλλαγματική και νομισματική πολιτική, οι διαφορές μεταξύ των επιτοκίων εξαφανίστηκαν στις χώρες της ζώνης του ευρώ .

10. Μείωση του ύψους των επιτοκίων

Όσο μεγαλύτερος είναι ο πληθωρισμός τόσο μεγαλύτερα είναι τα δημοσιονομικά ελλείμματα και τόσο υψηλότερα είναι τα επιτόκια. Όσο μικρότερη είναι μια χώρα τόσο περισσότερο τα επιτόκια της εξαρτώνται από αυτά του υπόλοιπου κόσμου και αυξάνονται ή μειώνονται ανάλογα με τα επιτόκια της χώρας από την οποία εξαρτώνται περισσότερο. Και εδώ η αντιπληθωριστική διαχείριση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας και ο έλεγχος των ελλειμμάτων συμβάλει στη μείωση του ύψους των επιτοκίων .

11. Περιορισμός της ρευστότητας των επιτοκίων

Η οικονομική, νομισματική και δημοσιονομική διάσταση της ζώνης του ευρώ επιτρέπει στην Ευρώπη να έχει μεγαλύτερη αυτονομία και βαρύτητα σε σχέση με τις υπόλοιπες οικονομίες του κόσμου. Χάρη σ' αυτό τα επιτόκια της μπορούν να ελέγχονται καλύτερα.

12. Πτώση των πραγματικών επιτοκίων

Επειδή, σε παγκόσμιο επίπεδο, τα κεφάλαια δεν επαρκούν, όσο μεγαλύτερη ανάγκη κεφαλαίων έχει μια χώρα τόσο πιο υψηλά πραγματικά επιτόκια έπρεπε να πληρώσει (το πραγματικό επιτόκιο είναι η διαφορά ανάμεσα στο αναγραφόμενο ή ονομαστικό επιτόκιο και το ποσοστό του πληθωρισμού) . Ο περιορισμός των ελλειμμάτων μειώνει τις ανάγκες των κρατών για κεφάλαια που θα τα χρηματοδοτήσουν, επομένως και τη ζήτηση κεφαλαίων, συνεπώς την τιμή, δηλαδή το επιτόκιο. Επιπλέον, η ζώνη του ευρώ αυξάνει τη δυνητική ζήτηση κεφαλαίων στο εσωτερικό της μειώνοντας ταυτόχρονα την απόσταση ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση, ωθώντας έτσι στην πτώση των τιμών .

13. Καλύτερος έλεγχος των δημοσίων δαπανών και εσόδων

Ευνοώντας την δημοσιονομική ισορροπία, η Οικονομική και Νομισματική Ένωση επιτρέπει τη μείωση του δημόσιου χρέους και επομένως, του κόστους του στον προϋπολογισμό .

Σε μερικές χώρες τα τοκοχρεολύσια αντιπροσωπεύουν μέχρι και το 10 % του ΑΕΠ. Τα ποσά αυτά επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό επιβάλλοντας νέους φόρους ή μείωση των δαπανών. Τελικά, η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους δίνει ένα περιθώριο ελιγμών στα κράτη, είτε για να μειώσουν τους φόρους είτε για να αυξήσουν τις δαπάνες. Ομοίως, η καλύτερη διαχείριση της οικονομίας και ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός ευνοούν την ανάπτυξη, η οποία με τη σειρά της ευνοεί την απασχόληση. Μεγαλύτερη ανάπτυξη και περισσότερες θέσεις

εργασίας οδηγούν αυτομάτως σε μεγαλύτερα φορολογικά έσοδα και μικρότερες κοινωνικές δαπάνες .

14. Περιορισμός των κερδοσκοπικών επιθέσεων

Το εύρος των χρηματοπιστωτικών αγορών σε ευρώ και η οικονομική βαρύτητα της Ευρώπης της επιτρέπουν να παίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών αγορών και τη διαχείρισή τους . Αν η πολιτική βαρύτητα της Ευρώπης εξελιχθεί με τον ίδιο τρόπο, αυτό μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στο σύνολο των διεθνών χρηματοπιστωτικών αγορών.

15. Μείωση του κινδύνου στις μακροπρόθεσμες επενδύσεις

Μία επιχείρηση γενικώς επενδύει για πολλά χρόνια (10 έως 20 χρόνια μερικές φορές). Όσο μεγαλύτεροι είναι οι κίνδυνοι που θα έχει να αντιμετωπίσει, τόσο μεγαλύτερη θα πρέπει να είναι και η απόδοση της επένδυσης. Στην αντίθετη περίπτωση, η εταιρεία μπορεί να χρεοκοπήσει ή να προτιμήσει να χρησιμοποιήσει τα κεφάλαια της σε χρηματοοικονομικές αγορές αντί να τα επενδύσει στην παραγωγή . Η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου θα καταργήσει ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα για τις διασυννοριακές επενδύσεις στην Ευρώπη. Η υγιής διαχείριση του προϋπολογισμού των κρατών και η αντιπληθωριστική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας θα περιορίσουν δύο ακόμη κινδύνους : τις δημοσιονομικές ανισορροπίες και την άνοδο των τιμών. Αυτό συμβάλει στη μείωση του κόστους των επενδύσεων και , επομένως, στην πτώση του κόστους των επενδύσεων και, επομένως, στην πτώση του κόστους απόσβεσης, με αποτέλεσμα την αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων, κάτι που είναι θετικό για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

16. Συνέπειες για τις επενδύσεις, την κατανάλωση, την απασχόληση

Απορρέουν από όσα προαναφέρθηκαν .

Γ. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

17. Εισοδήματα από εκδοτικό προνόμιο

Εισοδήματα από εκδοτικό προνόμιο ονομάζουμε τα εισοδήματα που προέρχονται από τη δυνατότητα έκδοσης χρήματος η ονομαστική αξία του οποίου είναι χαμηλότερη από το κόστος παραγωγής . Σε διεθνές επίπεδο, αυτό σημαίνει ότι, αν μία χώρα μπορεί να εκδώσει ένα νόμισμα διεθνώς αποδεκτό, επιτυγχάνει ένα πλεονέκτημα . Έτσι θα είναι πιο εύκολο για μία ευρωπαϊκή επιχείρηση να κάνει εισαγωγές ή εξαγωγές σε ευρώ , πράγμα που τη διασφαλίζει από τον συναλλαγματικό κίνδυνο και διευκολύνει τη χρηματοδότηση της . Επίσης, όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα ήταν θεωρητικώς δυνατό να πληρώσει τα χρέη της εκδίδοντας νόμισμα, αντί να δανειστεί από τον υπόλοιπο κόσμο. Πλεονέκτημα που χρησιμοποιούν εδώ και καιρό οι Ηνωμένες Πολιτείες, με το δολάριο.

18. Σταθεροποίηση των τιμών των εισαγωγών

Πολλά από τα προϊόντα που εισάγουν οι χώρες της Ένωσης προέρχονται από χώρες με τις οποίες η Ευρώπη έχει ειδικούς δεσμούς και μερικές φορές και σύμφωνα συνεργασίας : χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης, χώρες της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής, της Καραϊβικής, του Ειρηνικού. Πολλές απ' αυτές χρησιμοποιούν το δολάριο ως νόμισμα πληρωμής ή πωλούν πρώτες ύλες, όπως το πετρέλαιο, που αποτιμώνται σε δολάρια. Αυτό σημαίνει ότι οι τιμές των προϊόντων τους κυμαίνονται ανάλογα με την τιμή του δολαρίου, κάτι που δημιουργεί προβλήματα στους εισαγωγείς . Όλοι μας έχουμε δει, για παράδειγμα στην τιμή βενζίνης, τις συνέπειες που μπορούν να έχουν τέτοιες διακυμάνσεις . Η μετατροπή του ευρώ σε διεθνές νόμισμα μπορεί να οδηγήσει τις χώρες που κάνουν εξαγωγές να μεταπηδήσουν από το δολάριο στο ευρώ , εξαλείφοντας έτσι τις συναλλαγματικές διακυμάνσεις για τους Ευρωπαίους .

19. Σταθεροποίηση των εσόδων των τρίτων χωρών

Αντιστρόφως, οι χώρες που συνδέονται με την Ευρώπη και εξάγουν σε ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιούν τα έσοδα τους για να εισάγουν με τη σειρά τους εμπορεύματα που προέρχονται από την Ευρώπη . Τα εμπορεύματα αποτιμώνται σε ευρωπαϊκά νομίσματα. Αν τα έσοδα αυτών των χωρών είναι σε δολάρια, η αγοραστική αξία τους κυμαίνεται ανάλογα με τις ισοτιμίες του δολαρίου με τα ευρωπαϊκά νομίσματα. Η μετάβαση στο ευρώ συμβάλει στη σταθεροποίηση των εσόδων τους και, επομένως, της αγοραστικής δύναμης τους .

20. Το ευρωπαϊκό πλεονέκτημα

Το συνολικό αποτέλεσμα που θα επιτευχθεί τόσο στις χρηματοπιστωτικές αγορές όσο και στη νομισματική αγορά, με θετικές επιπτώσεις για τους βασικούς πελάτες και προμηθευτές της Ευρώπης, μπορεί να έχει θετικές συνέπειες για όλους . Αυτή η συμπληρωματικότητα των θετικών συνεπειών μπορεί να πολλαπλασιάσει τα πλεονεκτήματα .

Δ. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Αυτά συνήθως αποσιωπούνται, ενώ, τελικά, είναι ίσως τα πιο σημαντικά . Ωστόσο, τα πλεονεκτήματα αυτά εξαρτώνται από την ικανότητα της Ευρώπης να προσπεράσει την οικονομική και νομισματική ένωση και να προχωρήσει σε μια μορφή πολιτικής ένωσης που θα της δώσει διεθνή διαπραγματευτικά όργανα και όργανα δράσης και η οποία θα στηρίζεται σε μία ισχυρή οικονομία και ένα ισχυρό νόμισμα.

21. Αυτονομία των ευρωπαϊκών οικονομικών πολιτικών

Το κύριο πλεονέκτημα που αναμένεται από το ενιαίο νόμισμα είναι η χαλάρωση του εξωτερικού καταναγκασμού, που θα επιτρέψει στην Ευρώπη να ακολουθήσει μια οικονομική πολιτική πιο ανεξάρτητη από άλλες χώρες. Για να γίνει αυτό , είναι απαραίτητο να υπάρχει μια μορφή οικονομικής διοίκησης που θα μπορεί να παίρνει τις κατάλληλες αποφάσεις σε επίπεδο ζώνης ευρώ . Για παράδειγμα, θα

μπορεί να αποφασίζει την εφαρμογή μιας συναλλαγματικής πολιτικής με σταθερούς στόχους ή μίας πολιτικής ανάκαμψης της οικονομίας, σε περίπτωση κρίσης, με επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές κλπ.

22. Καλύτερη διαχείριση του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος

Ενισχύοντας το οικονομικό και νομισματικό βάρος της Ευρώπης, το ευρώ αλλάζει εντελώς τα διεθνή οικονομικά και νομισματικά δεδομένα. Το δολάριο και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν πια να αντιμετωπίσουν μεγάλο αριθμό ανταγωνιστών με ανομοιογενή οικονομική βαρύτητα, αλλά δύο ανταγωνιστές ίδιου περίπου μεγέθους με το δικό τους. Αυτή η τριπολική μορφολογία ανοίγει σημαντικές προοπτικές στη διαπραγμάτευση μιας πιο ισορροπημένης τάξης πραγμάτων στον κόσμο. Και σ' αυτό το σημείο, η δυνατότητα να παίζει καθοριστικό στις παγκόσμιες υποθέσεις προσδίδει στην Ευρώπη πολιτικό βάρος ανάλογο με τη νέα οικονομική και χρηματοπιστωτική ισχύ της. Έτσι κι αλλιώς, το μέγεθος των χρηματοπιστωτικών αγορών του ευρώ οδήγησε στην αλλαγή της συνολικής λειτουργίας της οικονομίας και αναμφίβολα περιορίζει κατά πολύ το περιθώριο ελιγμών των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας, υποχρεώνοντας στις δύο αυτές χώρες να υπολογίζουν στις κινήσεις τους και στην Ευρώπη.

23. Η αυξημένη βαρύτητα της Ευρώπης στις διεθνείς διαπραγματεύσεις

Η οικονομική και νομισματική ενοποίηση Ευρώπης της προσδίδει εντελώς διαφορετικό βάρος στις διεθνείς διαπραγματεύσεις, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των εμπορικών συμφωνιών. Το μέγεθος της επιρροής εξαρτάται από την πολιτική δεινότητα των Ευρωπαίων και την αποφασιστικότητά τους.

Το ευρώ είναι επομένως, φορέας πολυάριθμων θετικών αποτελεσμάτων. Πολύ λίγα από αυτά, όμως, είναι άμεσα και ακόμη λιγότερα γίνονται αντιληπτά στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Τα χειροπιαστά βραχυπρόθεσμα πλεονεκτήματα του ευρώ είναι ελάχιστα. Η εξήγησή τους είναι πολύ τεχνική. Τα υπόλοιπα θα φανούν μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα. Ορισμένα απ' αυτά πολύ πιθανώς θα γίνουν πραγματικότητα, ενώ κάποια άλλα εξαρτώνται από την πολιτική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με λίγα λόγια, η μάχη του ευρώ δεν σταματά με την εφαρμογή του.

Πέρα απ' αυτά τα οικονομικά και χρηματοπιστωτικά πλεονεκτήματα, επαναλαμβάνουμε ότι το ευρώ αποτελεί επίσης τη συνέχιση της ευρωπαϊκής ενοποίησης, που, όσο προχωρεί, τόσο απομακρύνει το φάσμα του πολέμου. Και ευνοεί την προσέγγιση, σε κοινές πολιτιστικές βάσεις, λαών οι οποίοι έχουν δεσμούς εδώ και πολλούς αιώνες, λόγω της παρουσίας τους στο ίδιο έδαφος και της αμοιβαίας, επιστημονικής, τεχνικής, καλλιτεχνικής αλληλεξάρτησης τους.

3.3 ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Το διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού εξαρτάται, μεταξύ των άλλων, από τον αριθμό των απασχολούμενων μελών του. Από την άλλη η ανεργία αποτελεί σήμερα το σημαντικότερο πρόβλημα της Ελλάδας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

γενικότερα. Οι διατάξεις του « Τίτλου περί απασχόλησης» της συνθήκης του Άμστερντάμ, καθώς και τα σχετικά ψηφίσματα για τις κατευθυντήριες γραμμές της απασχόλησης στοχεύουν στην αύξηση της απασχόλησης, και έτσι, στη βελτίωση των εισοδημάτων των νοικοκυριών .

Οι τέσσερις πυλώνες για την απασχόληση που αναφέρονται στην βελτίωση της ικανότητας επαγγελματικής ένταξης, της ανάπτυξης του επιχειρηματικού πνεύματος, της ενθάρρυνσης της ικανότητας προσαρμογής των επιχειρήσεων και των εργαζομένων τους και τέλος στην ενίσχυση των πολιτικών για ίσες ευκαιρίες, προσθέτουν πλέον νέες προϋποθέσεις για την καταπολέμηση της ανεργίας . Έτσι τα κράτη μέλη, στην πορεία εγκαθίδρυσης του ευρώ θα έχουν στη διάθεση τους πιο αποτελεσματικά μέσα για την προώθηση των πολιτικών για την αύξηση της απασχόλησης και των διαθέσιμων εισοδημάτων των νοικοκυριών . Το ευρώ επομένως αποτελεί, από την άποψη αυτή μια εξαιρετική ευκαιρία για την εξάλειψη του φαύλου κύκλου 'έλλειμμα- ανεργία' και την αντικατάσταση του με τη δυναμική 'σταθερότητα- απασχόληση' με φανερά οφέλη για τα εισοδήματα και το βιοτικό επίπεδο των νοικοκυριών .

Ήδη, όμως, το ευρωπαϊκό πλαίσιο παρέχει σημαντικές ευκαιρίες για τους πολίτες που αναζητούν απασχόληση . Οι πολίτες ενός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν το δικαίωμα να μεταβούν σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να εργαστούν ως μισθωτοί ή ανεξάρτητοι επαγγελματίες, αναζητώντας απασχόληση ή συνταξιοδότηση . Η αντιμετώπιση τους στη περίπτωση αυτή είναι η ίδια με αυτή των υπηκόων της χώρας . Ορισμένα από τα δικαιώματα που παρέχονται στον κοινοτικό εργαζόμενο επεκτείνονται και στον / στην σύζυγο, καθώς και στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας του νοικοκυριού .

Όσον αφορά την πρόσληψη σε εργασία σε άλλη χώρα, δεν υπάρχει καμία απαραίτητη προϋπόθεση εκτός από αυτές που επιβάλλονται και στους υπηκόους του κράτους μέλους στο οποίο αναζητείται απασχόληση. Έχουν δε το δικαίωμα να θέσουν υποψηφιότητα για κάθε θέση που προκηρύσσεται σε όλες τις χώρες της Ένωσης, ακόμη και στις θέσεις του δημοσίου . Ωστόσο, ορισμένες θέσεις είναι δυνατόν να προορίζονται μόνον για τους υπηκόους των χωρών τους, όπως οι θέσεις που συνεπάγονται συμμετοχή στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας και στις λειτουργίες για τη διαφύλαξη των γενικών συμφερόντων του κράτους (ένοπλες δυνάμεις, αστυνομία, δικαστικό σώμα, διπλωματικό σώμα, φορολογικές υπηρεσίες).

Όσον αφορά την κοινωνική ασφάλιση, οι νομοθετικές ρυθμίσεις αποβλέπουν κυρίως στο να διασφαλίσουν την εγγραφή των πολιτών σε ένα καθεστώς κοινωνικής προστασίας και στη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους (ιδιαίτερα σε θέματα συνταξιοδότησης) ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο αποφασίζουν να εργαστούν. Έτσι κατ' αρχάς, οι πολίτες είναι ασφαλισμένοι στη χώρα όπου εργάζονται . Σε ορισμένες περιπτώσεις, η οικογένεια των πολιτών δικαιούται τις ίδιες παροχές κοινωνικής ασφάλισης με τους υπηκόους της χώρας όπου τα μέλη της οικογένειας εργάζονται. Τα δικαιώματα αυτά αφορούν τις ιατρο-φαρμακευτικές παροχές και τις παροχές μητρότητας (περίθαλψη και αποζημιώσεις), αναπηρία, γήρατος και επιβίωσης, εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών, θανάτου, ανεργίας, καθώς και τις γενικότερες οικογενειακές παροχές .

3.4 ΥΨΗΛΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Η ιδιότητα του πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνει δικαιώματα και ευκαιρίες που δεν είναι πάντοτε γνωστά . Για παράδειγμα . τα νοικοκυριά μπορούν να αγοράζουν αγαθά σε οποιαδήποτε χώρα της Ένωσης , χωρίς να πληρώνουν δασμούς όταν τα μεταφέρουν στη χώρα (της Ένωσης) που διαμένουν. Επίσης , όποια κι αν είναι η χώρα της Ένωσης στην οποία τα νοικοκυριά προμηθεύονται αγαθά και υπηρεσίες , διατηρούν τα δικαιώματα έναντι των καταχρηστικών ρητρών που μπορεί να περιλαμβάνονται στις συμβάσεις που συνάπτουν ως καταναλωτές . Για τις δυνατότητες που προσφέρει η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και τα συνακόλουθα δικαιώματα , η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει σειρά ενημερωτικών οδηγιών που δίνουν μια γενική εικόνα των δικαιωμάτων , των όρων εφαρμογής τους και των τρόπων διεκδίκησης τους . Η έκταση και η ποικιλία αυτών των δικαιωμάτων είναι τόσο μεγάλες , ώστε μία συνοπτική παρουσίαση δε θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να περιγράψει όλες τις καταστάσεις που μπορεί να ενδιαφέρουν τον πολίτη / καταναλωτή / χρήστη της Ένωσης .

Για την προστασία της υγείας και την ασφάλεια των νοικοκυριών ιδιαίτερα , η κοινοτική νομοθεσία προβλέπει ότι οι παραγωγοί είναι υποχρεωμένοι να διαθέτουν μόνον ασφαλή προϊόντα . Με άλλα λόγια , κάθε προϊόν που προσφέρεται στους καταναλωτές δεν πρέπει να παρουσιάζει κανένα απολύτως κίνδυνο ή , τον λιγότερο δυνατό κίνδυνο που συμβιβάζεται με τη χρήση του προϊόντος υπό τις συνθήκες ή ευλόγως προβλεπτές συνθήκες . Για την υγεία και ασφάλεια . οι παραγωγοί υποχρεώνονται να λαμβάνουν ιδίως υπόψη τις επιδράσεις που έχει αυτό το προϊόν σε άλλα προϊόντα , στην περίπτωση που λογικά μπορεί να προβλεφθεί η από κοινού χρήση τους, την παρουσίαση του προϊόντος , την επισήμανση του , τις τυχόν οδηγίες χρήσης του και τον τρόπο διάθεσης του και τέλος τις κατηγορίες καταναλωτών που διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο λόγω της χρησιμοποίησης του προϊόντος , και ιδίως τα παιδιά.

Εκτός από αυτή τη γενική νομοθεσία , έχουν θεσπιστεί και ειδικές διατάξεις κατά τομέα ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο πιο ευαίσθητος χαρακτήρας ορισμένων προϊόντων . Στα προϊόντα αυτά περιλαμβάνονται τα τρόφιμα τα οποία ειδικοί κανόνες εναρμονίζουν τις ουσιαστικές απαιτήσεις ιδίως σχετικά με την επισήμανση , τα χημικά πρόσθετα , την επιθεώρηση και τον έλεγχο της υγιεινής .

Εξάλλου, οι κοινοτικοί κανόνες προβλέπουν τον καταλογισμό ευθυνών λόγω ελαττωματικών προϊόντων. Με άλλα λόγια , οι παραγωγοί , οι προμηθευτές , είναι υπεύθυνοι για τη βλάβη που προκλήθηκε εξαιτίας προϊόντος που δεν παρέχει την δικαίως αναμενόμενη ασφάλεια.

Θεωρητικά, όλα τα προϊόντα που κυκλοφορούν στην Ενιαία Αγορά πρέπει να είναι ασφαλή , καθώς καλύπτονται τόσο από εθνικά όσο και από ευρωπαϊκά πρότυπα εγγύησης . Πριν τη δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς , οι σχετικές άδειες χορηγούνταν βάσει προτύπων που ίσχυαν τόσο στις εθνικές όσο και στις ευρωπαϊκές αγορές , όμως η διάκριση αυτή στη συνέχεια εξαφανίστηκε , εκτός τις περιπτώσεις των πολύ μικρών παραγωγών που πωλούν τα προϊόντα τους μόνο στις τοπικές αγορές . Με τη θέσπιση κοινών προδιαγραφών σχετικά με τη συσκευασία , τη σήμανση και την ασφάλεια , οι καταναλωτές σε ολόκληρη την κοινότητα μπορούν να είναι σίγουροι για την υψηλή ποιότητα των προϊόντων .

Το κοινοτικό 'σήμα ΕΚ' είναι μια μέθοδος που εξασφαλίζει ότι ένα προϊόν καλύπτει αυτά τα κοινά πρότυπα . Ωστόσο , οι εθνικές κυβερνήσεις μπορούν να

απαγορεύσουν την πώληση οπουδήποτε προϊόντος θεωρούν μη ασφαλές , ακόμη κι αν φέρει αυτό το σήμα ΕΚ. Στη συνέχεια θα πρέπει να ενημερώσουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τους λόγους για τους οποίους προέβησαν στην πράξη αυτή .Εάν, μετά από διαβουλεύσεις με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη , η επιτροπή θεωρήσει ότι η ενέργεια αυτή είναι δικαιολογημένη , τότε θα ενημερώσει όλες τις άλλες κοινοτικές χώρες .Εάν , από την άλλη μεριά , η ενέργεια αυτή θεωρηθεί ότι αντιβαίνει προς τους κανόνες της Κοινότητας που αφορούν τις ελεύθερες συναλλαγές , η υπόθεση θα μεταφερθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο .

3.5 ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ

Υπό το πρίσμα των παραπάνω σημαντικών αλλαγών, η ελληνική κεφαλαιαγορά θα αντιμετωπίσει έντονα προβλήματα ανταγωνισμού από ξένες οργανωμένες αγορές τουλάχιστον για εκδόσεις μεγάλων ποσών . Απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση των θετικών προοπτικών της ελληνικής κεφαλαιαγοράς, είναι η ανάληψη πρωτοβουλιών για εκσυγχρονισμό της λειτουργίας των εγχώριων αγορών κεφαλαίου και χρήματος και την ανάδειξη υφισταμένων συγκριτικών πλεονεκτημάτων . Πιο συγκεκριμένα, είναι αναγκαίες, μεταξύ άλλων:

- Η επανεξέταση του ισχύοντος φορολογικού καθεστώτος σχετικά με τις προσόδους από κινητές αξίες και τις φορολογικές επιβαρύνσεις δανείων και ομολογιακών εκδόσεων , που δημιουργεί σοβαρές στρεβλώσεις και ανταγωνιστικά μειονεκτήματα στα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα .
- Η επιτάχυνση των προσπαθειών για δημιουργία αποτελεσματικών θεσμών , σύγχρονων υποδομών και διαδικασιών που θα εντείνουν τον ανταγωνισμό , θα διευρύνουν την αποτελεσματικότητα των αγορών και θα μειώσουν το μέσο κόστος συναλλαγών .
- Η εδραίωση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού και αποταμιευτικού κοινού στις οργανωμένες αγορές κεφαλαίου που λειτουργούν στην Ελλάδα , ως μέσων κατανομής δανειακών κεφαλαίων και μοχλών ανάπτυξης της οικονομίας .
- Η βελτίωση και ανάπτυξη της αγοράς των εταιρικών ομολόγων και εμπορικών γραμματίων ως εναλλακτικής μορφής χρηματοδότησης των μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων .
- Η δημιουργία και ανάπτυξη ισχυρών χρηματιστηριακών και επενδυτικών εταιρειών με εμβέλεια και ισχυρή κεφαλαιακή βάση .
- Η απελευθέρωση , με προϋποθέσεις , της διαχείρισης των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων, και
- Η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων και η ανάληψη πρωτοβουλιών ώστε να καταστεί η Αθήνα περιφερειακή αγορά και να προσελκύσει ξένους εκδότες και αποταμιευτές .

3.6 Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Ίσως μία από τις σημαντικότερες παρακαταθήκες για το μέλλον είναι ότι τα κριτήρια σύγκλισης της Συνθήκης δεν επετεύχθησαν σε βάρος της ανάπτυξης, όπως έγινε σε πολλές άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντίθετα, τόσο ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, όσο και ο ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας ξεπερνούν τους αντίστοιχους μέσους ρυθμούς των χωρών-μελών της ζώνης του ευρώ, με αποτέλεσμα να υπάρχει προσέγγιση των επιπέδων ευημερίας. Πράγματι, το 1993, το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα της χώρας αντιστοιχούσε στο 66% περίπου του αντίστοιχου μέσου εισοδήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ στο τέλος του 2002 αντιστοιχούσε περίπου το 72%. Δηλαδή μέσα σε εννέα χρόνια καλύφθηκαν έξι εκατοστιαίες μονάδες που χωρίζουν το επίπεδο ευημερίας Ελλάδας και ΕΕ.

Οι βασικοί στόχοι της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής μέσα στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση είναι ποιοτικά οι ίδιοι με αυτούς της προηγούμενης δεκαετίας : Σταθερότητα – Ανάπτυξη – Κοινωνική Δικαιοσύνη. Διαφέρουν όμως οι προτεραιότητες μεταξύ των στόχων, η ποσοτική τους εξειδίκευση, τα περιθώρια χειρισμών και τα μέσα για την επίτευξη τους. Με άλλα λόγια, οι προκλήσεις της οικονομικής πολιτικής μέσα στην ΟΝΕ διαφέρουν από τις προκλήσεις της προηγούμενης δεκαετίας .

Οι κύριοι στόχοι της οικονομικής πολιτικής είναι η πραγματική σύγκλιση (δηλαδή η προσέγγιση του κατά κεφαλήν εισοδήματος σε ευρώ), η μείωση της ανεργίας, η κοινωνική συνοχή , η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η ποιότητα ζωής . Αν, στην περίοδο προ της ένταξης στη ζώνη του ευρώ, η προτεραιότητα ήταν η ονομαστική σύγκλιση (χωρίς να αγνοείται η πραγματική σύγκλιση), στη μετά την ένταξη περίοδο η προτεραιότητα είναι η πραγματική σύγκλιση, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η πλήρης απασχόληση (χωρίς να παραβλέπεται η διατήρηση της ονομαστικής σύγκλισης, που έχει ήδη επιτευχθεί) . Η πλήρης απασχόληση αποτελεί, πέραν από οικονομικό, και τον πρώτιστο κοινωνικό στόχο.

Την προηγούμενη περίοδο έπρεπε να καλυφθούν περίπου δώδεκα εκατοστιαίες μονάδες που χώριζαν Ελλάδα και ΕΕ από την ονομαστική σύγκλιση με αναφορά στα δύο βασικότερα κριτήρια σύγκλισης, δηλαδή τον πληθωρισμό και το έλλειμμα του δημόσιου τομέα . Την ίδια περίοδο καλύφθηκαν έξι περίπου εκατοστιαίες μονάδες που χωρίζουν Ελλάδα και ΕΕ από την πραγματική σύγκλιση, δηλαδή τη σύγκλιση των επιπέδων ευημερίας . Για την περίοδο μέσα στην ΟΝΕ η μεγαλύτερη πρόκληση για την Ελλάδα είναι να καλυφθεί σχετικά σύντομα όλη η εναπομένουσα διαφορά, η οποία είναι περίπου 28 εκατοστιαίες μονάδες, και να διατηρηθούν ή και να βελτιωθούν οι ήδη ικανοποιητικές επιδόσεις στον τομέα της ονομαστικής σύγκλισης .

Όσον αφορά τα μέσα πολιτικής, η δημοσιονομική πολιτική συνεχίζει να έχει την ίδια σημασία όπως και πριν , με την επίτευξη υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων στους λογαριασμούς της Γενικής Κυβέρνησης, μέχρις ότου επιτευχθεί η μείωση του δημόσιου χρέους στο 60% του ΑΕΠ .

Στο πλαίσιο της δημοσιονομικής εξυγίανσης της Γενικής Κυβέρνησης προτεραιότητες είναι η οριστική αντιμετώπιση του ασφαλιστικού προβλήματος με βάση τις αρχές της βιωσιμότητας του συστήματος και της κοινωνικής ισότητας μεταξύ των ασφαλισμένων, η ορθολογικοποίηση των οικονομικών των Δήμων και Κοινοτήτων, καθώς και η σταδιακή αποκλιμάκωση των αμυντικών δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Η μέχρι τώρα προσπάθεια αντιμετώπισης του ασφαλιστικού προβλήματος εστιάστηκε στο ΙΚΑ . Απομένει η αντιμετώπιση του αντίστοιχου προβλήματος και των υπόλοιπων Ταμείων , η αντιμετώπιση των ποικίλων εξαιρέσεων από τους γενικούς κανόνες και η θέσπιση «Τρίτου Πυλώνα», δηλαδή η εισαγωγή συμπληρωματικού κεφαλαιοποιητικού συστήματος .

Σχετικά με τις αμυντικές δαπάνες, η Ελλάδα συνεχίζει να δαπανά, ως ποσοστό του ΑΕΠ , υπερδιπλάσια ποσά σε σχέση με τους εταίρους της στην ΕΕ, λόγω του γνωστού γεωπολιτικού προβλήματος, και εκτιμάται ότι υπάρχουν περιθώρια εξοικονόμησης , ανάλογα και με την πορεία του προβλήματος που αναφέρθηκε .

Η απώλεια των μέσων της νομισματικής πολιτικής (η οποία ασκείται πλέον από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) επιβάλλει την ενδυνάμωση των διαρθρωτικών πολιτικών που αποβλέπουν στη μεγαλύτερη δυνατή ευελιξία και αποδοτικότητα των αγορών . Οι πολιτικές αυτές είναι : Πρώτον, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, με την κατάργηση των γραφειοκρατικών εμποδίων εισόδου και εξόδου νέων επιχειρήσεων στις αγορές και την ταυτόχρονη ενίσχυση των αρχών εποπτείας και ανταγωνισμού . Δεύτερον, η πλήρης απελευθέρωση όλων των αγορών με τέτοιο τρόπο που να τονώνει, όσο περισσότερο γίνεται, την ανταγωνιστική διαδικασία και να μεγιστοποιεί τη συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων, εγχωρίων και μη, στην οικονομική δραστηριότητα. Τρίτον, η περαιτέρω αύξηση της συμμετοχής ιδιωτικών κεφαλαίων στις τράπεζες και στις επιχειρήσεις του ευρύτερου δημοσίου τομέα, η ανεξαρτητοποίηση των διοικήσεων τους και η αναζήτηση στρατηγικών εταίρων για τη μεταφορά τεχνογνωσίας . Τέταρτον, η ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης με προσωπικό υψηλού επιπέδου και αναλόγων αποδοχών που να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες ενός σύγχρονου κράτους, τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και υλοποίησης πολιτικών . Πέμπτον , η ενίσχυση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού και της ευελιξίας στην αγορά εργασίας με παράλληλη υιοθέτηση κατάλληλων αντισταθμιστικών κοινωνικών πολιτικών, και κυρίως με την υιοθέτηση κατάλληλων πολιτικών εκπαίδευσης, ώστε να ανανεώνονται οι δεξιότητες του εργατικού δυναμικού σύμφωνα με τις ανάγκες της οικονομίας .

Η πολιτική καθοδήγηση ,συνέχεια , αποφασιστικότητα ,συνέπεια και επιμονή που έδειξε η κυβέρνηση στην περίοδο προ της ένταξης στη ζώνη του ευρώ, όσον αφορά τη δημοσιονομική εξυγίανση και σταθεροποίηση της οικονομίας, είναι απαραίτητη και για την προώθηση των πολιτικών που προαναφέρθηκαν προηγουμένως. Οι πολιτικές αυτές έχουν ως κύριο στόχο τη στήριξη, από την πλευρά της συνολικής προσφοράς, υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, πάνω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να επιτευχθούν η πραγματική σύγκλιση και η μείωση της ανεργίας , σε εύλογο χρονικό διάστημα και περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού .

Πόσο εφικτός είναι ο στόχος της πραγματικής σύγκλισης (δηλαδή της σύγκλισης του επιπέδου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ) και πόσο γρήγορα μπορεί να επιτευχθεί ;

Κατ' αρχάς , πρέπει να λεχθεί ότι οι οικονομικές προοπτικές μέσα στη ζώνη του ευρώ είναι πολύ πιο ευνοϊκές απ' ότι ήταν την προηγούμενη περίοδο. Δύο στοιχεία που επηρέασαν αρνητικά την οικονομία στο παρελθόν, η νομισματική και η συναλλαγματική αβεβαιότητα , έχουν τώρα εξαλειφθεί . Επίσης δεν υπάρχει ο περιορισμός του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών , τουλάχιστον με τη μορφή που υπήρχε μέχρι σήμερα, ο οποίος ασκούσε συχνά ανασταλτική επίδραση στην ανάπτυξη . Αυτό δίνει πολύ μεγαλύτερα περιθώρια χειρισμών και διευκολύνει σημαντικά την ανάπτυξη και την πραγματική σύγκλιση, αν συνεκτιμηθεί επίσης και το γεγονός ότι όλα τα επιτόκια κινούνται πλέον σε ευρωπαϊκά επίπεδα . Δεύτερον το

Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης εξασφαλίζει σημαντικούς κοινοτικούς πόρους για ανάπτυξη . Οι συνολικές επενδύσεις ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) προβλέπεται να αυξηθούν περισσότερο από 5 εκατοστιαίες μονάδες τα αμέσως επόμενα χρόνια, φθάνοντας στο 27%, που αποτελεί το υψηλότερο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση . Τρίτον η οικονομία εισήλθε σε μία περίοδο που ξεκίνησε με την απελευθέρωση σημαντικών κλάδων , όπως οι τηλεπικοινωνίες, η ενέργεια, οι θαλάσσιες μεταφορές, ενώ προχωρούν με ταχύ ρυθμό και οι υπόλοιπες διαρθρωτικές αλλαγές . Τα πέντε χρόνια (1998-2003) τα έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις , ως ποσοστό του ΑΕΠ , είναι από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση , γεγονός που τοποθετεί την Ελλάδα στις πρώτες θέσεις των ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά την ταχεία προώθηση των αποκρατικοποιήσεων .

Οι τρεις αυτοί ευνοϊκοί παράγοντες, πιο ευνοϊκοί για την Ελλάδα σε σχέση με τους εταίρους της, επιτρέπουν μεγαλύτερη φιλοδοξία και για έναν πρόσθετο λόγο : Διότι πρέπει να μειωθεί το ποσοστό ανεργίας , το οποίο στο εκτιμώμενο επίπεδο του 9,0 % περίπου για το 2003 , ξεπερνά οριακά το μέσο επίπεδο ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση , παρά τη σημαντική μείωση των τριών περίπου εκατοστιαίων μονάδων που καταγράφεται μετά το 1999 .

Ποιος πρέπει να είναι ο βαθμός φιλοδοξίας της Ελλάδας ; Αυτό εξαρτάται και από τις φιλοδοξίες των εταίρων της . Επειδή για την πραγματική σύγκλιση μετρά η διαφορά στους κατά κεφαλήν αναπτυξιακούς ρυθμούς, αν τεθεί ως χρονικό διάστημα πραγματικής σύγκλισης μια δεκαπενταετία , θα πρέπει να επιτευχθεί μια μέση ετήσια διαφορά της τάξης του 2,5%. Πάντως ,με τα σημερινά δεδομένα ,οπού η διαφορά των εκτιμώμενων αναπτυξιακών ρυθμών Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι σημαντικά μεγαλύτερη λόγω κυρίως των συνθηκών στασιμότητας στην Ευρωπαϊκή Ενοποίηση , η χρονική απόσταση της πραγματικής σύγκλισης μικραίνει ακόμα περισσότερο, γίνεται δέκα χρόνια περίπου .

Πολλοί ίσως θεωρήσουν υπερβολικά υψηλό το στόχο αυτό. Είναι όμως μέσα στις δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας . Πρώτον, η μεταβολή του πληθωρισμού τα επόμενα χρόνια προβλέπεται να είναι πολύ μικρή . Ήδη ο εγχώριος πληθυσμός και το εργατικό δυναμικό έχουν εμπλουτιστεί με ένα σημαντικό αριθμό νέων μεταναστών που δεν προβλέπεται να διαφοροποιηθεί σημαντικά . Δεύτερον , το τρέχον ποσοστό ανεργίας δίνει τη δυνατότητα σημαντικής αύξησης της απασχόλησης . Τρίτον, ο ήδη υψηλός ρυθμός μεταβολής της παραγωγικότητας της εργασίας μπορεί να διατηρηθεί τα επόμενα χρόνια λόγω των σημαντικών επενδύσεων, ιδιαίτερα αυτών του Τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, των διαρθρωτικών αλλαγών , της απελευθέρωσης σημαντικών κλάδων της οικονομίας , της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών και της οικονομίας της γνώσης και του διαδικτύου , καθώς και της επιτάχυνσης του ρυθμού εκπαίδευσης και επανακατάρτισης του εργατικού δυναμικού.

Ακόμα και αν κάποιος θελήσει να υιοθετήσει μια πολύ πιο συντηρητική προσέγγιση και να υποθέσει ότι η διαφορά της μέσης μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ τα επόμενα χρόνια θα είναι η ίδια με τη διαφορά της μέσης μεταβολής της παραγωγικότητας της περιόδου 1995-2001 (δηλαδή 1,8%) , τότε η σύγκλιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ θα γίνει σε περίπου 20 χρόνια και όχι σε 15 χρόνια . Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι οι υπολογισμοί αυτοί δεν έχουν λάβει υπόψη τους το σχετικό μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα και την ΕΕ.

Κινδυνεύει η ελληνική οικονομία από αναζωπύρωση του πληθωρισμού ή από απώλεια ανταγωνιστικότητας εάν επιτευχθεί ρυθμός ανάπτυξης σημαντικά υψηλότερος των εταίρων της στην Ευρωπαϊκή Ένωση ;

Εάν πληρούνται τέσσερις βασικές προϋποθέσεις, εξασφαλίζεται, σε μεγάλο βαθμό, ο ρυθμός πληθωρισμού κοντά σε αυτόν της ΕΕ και επαρκής

ανταγωνιστικότητα , ακόμα και σε περιβάλλον σχετικά υψηλής ανάπτυξης .Πρώτη προϋπόθεση είναι ότι από την πλευρά της ζήτησης η ανάπτυξη στηρίζεται κυρίως σε επενδύσεις και ιδιαίτερα επενδύσεις υποδομής που βελτιώνουν μόνιμα το επίπεδο παραγωγικότητας και τις συνθήκες προσφοράς προϊόντος .Δεύτερη, ότι ο προϋπολογισμός του κρατικού τομέα είναι ισοσκελισμένος ή και πλεονασματικός. Τρίτη, ότι οι πραγματικοί μισθοί αυξάνονται με ρυθμό συνεπή με την αύξηση της παραγωγικότητας . Τέταρτη, ότι προχωρά με ταχύ ρυθμό η απελευθέρωση βασικών κλάδων της οικονομίας, η απόσυρση του δημόσιου τομέα από επιχειρηματικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να ενισχύεται ο ανταγωνισμός και να συμπιέζονται τα αποτελέσματα να ενισχύεται ο ανταγωνισμός και να συμπιέζονται τα ποσοστά κέρδους , καθώς και η διευκόλυνση εισόδου και εξόδου επιχειρήσεων.

Πάντως, η εμπειρία έχει δείξει ότι χώρες ή περιοχές με σχετικά υψηλότερη ανάπτυξη διακρίνονται, και είναι λογικό να διακρίνονται, από σχετικά υψηλότερο πληθωρισμό. Κλασικό παράδειγμα οι διαφορετικές πολιτείες των ΗΠΑ , που μπορεί να θεωρηθούν ως διαφορετικές περιοχές μιας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης .Το ζητούμενο είναι η διαφορά αυτή να παραμείνει εντός συγκεκριμένων ορίων , έστω μικρότερη από μία εκατοστιαία μονάδα, για να μην επηρεάζεται αρνητικά η ανταγωνιστικότητα.

Οι τέσσερις προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν δεν είναι δύσκολο να υλοποιηθούν. Οι τελευταίες διευθετήσεις συμφωνίες ΓΣΕΕ-ΣΕΒ και το καλό κλίμα στις εργασιακές σχέσεις υποδηλώνουν την υπεύθυνη στάση των κοινωνικών εταίρων στο κρίσιμο θέμα του πληθωρισμού . Η δημιουργία αποτελεσματικότερων συνθηκών ανταγωνισμού στους τομείς των μη εμπορεύσιμων διεθνώς αγαθών και υπηρεσιών , των οπωροκηπευτικών και των καυσίμων θα συνέβαλε ουσιαστικά στην περαιτέρω αποκλιμάκωση του .

Τα δημοσιονομικά έσοδα, τα οποία σε μεγάλο βαθμό προέρχονται πλέον και από την πάταξη της φοροδιαφυγής, γεγονός που αποτελεί ενδεχομένως τη μεγαλύτερη διαρθρωτική αλλαγή που έχει συντελεστεί τελευταία, αυξάνουν τα τελευταία χρόνια σύμφωνα με τους στόχους που τίθενται. Οι δαπάνες εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, ως ποσοστό του ΑΕΠ , μειώνονται λόγω της μείωσης των επιτοκίων , και στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι οι δαπάνες των τόκων , ως ποσοστό του ΑΕΠ ,είναι (ακόμη) σημαντικά υψηλότερες αυτών των εταίρων της ΕΕ . Οι σχετικά υψηλές αμυντικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ , μπορεί να μειωθούν και πράγματι μειώνονται, ενώ μαζί με τη μείωση των δαπανών για τόκους μπορεί να συμβάλουν ουσιαστικά στη μείωση του ελλείμματος ή/ και στην ενίσχυση των δαπανών του «κράτους-ευημερίας», κατά 3 περίπου εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε μέσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα, ανάλογα βέβαια με τις γεωπολιτικές εξελίξεις, που καθορίζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τις αμυντικές δαπάνες στην Ελλάδα. Το δημόσιο χρέος , ως ποσοστό του ΑΕΠ , μειώνεται λόγω της ύπαρξης σχετικά μεγάλων πρωτογενών πλεονασμάτων και των εσόδων από τις αποκρατικοποιήσεις .

Τέλος , βασικοί κλάδοι της οικονομίας απελευθερώθηκαν από 1/1/2001 , ενισχύοντας έτσι τον ανταγωνισμό και την αποτελεσματικότητα.

Τα παραπάνω δεν υποδηλώνουν ότι όλα τα προβλήματα μακροοικονομικής και δημοσιονομικής διαχείρισης λύθηκαν και σίγουρα χρειάζεται επιμονή μέχρις ότου το δημόσιο χρέος μειωθεί σημαντικά – απλά δεν αποτελούν πλέον υπερβολικό βάρος στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής .

Σημαντική πρόκληση τα επόμενα χρόνια είναι η αύξηση της απασχόλησης, στο βαθμό που απαιτείται για την ταχεία μείωση της ανεργίας .Απαραίτητη

προϋπόθεση είναι ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης . Αυτό όμως δεν αρκεί , αφού υψηλή ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί και ως συνδυασμός μιας μεγάλης αύξησης της παραγωγικότητας και μιας μικρής ή μηδενικής αύξησης της απασχόλησης . Απαιτούνται εξειδικευμένες και καινοτόμες πολιτικές απασχόλησης , οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη την ευρωπαϊκή εμπειρία , τα συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής της Λισσαβόνας αλλά και τις ελληνικές ιδιομορφίες . Τέτοιες ιδιομορφίες είναι το σχετικά μεγάλο μερίδιο του αγροτικού πληθυσμού , η τάση αύξησης της συμμετοχής των γυναικών που επιθυμούν μερική απασχόληση στο εργατικό δυναμικό και το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων .

Η ταχεία αύξηση της απασχόλησης και η συνακόλουθη μείωση της ανεργίας είναι η προσφορότερη πολιτική και για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Διότι σήμερα κοινωνικά αποκλεισμένοι είναι κατεξοχήν εκείνος ή εκείνη που δεν έχει απασχόληση οποιασδήποτε μορφής.

Με την πραγματική σύγκλιση και την αύξηση της απασχόλησης δεν εξαντλούνται οι προκλήσεις της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής μέσα στη ζώνη του ευρώ . Η ποιότητα ζωής , η κοινωνική συνοχή, η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν επίσης σημαντικές προκλήσεις . Η πραγματική σύγκλιση και η πλήρης απασχόληση πρέπει όμως να θεωρηθούν ως βασικές προτεραιότητες .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.1 ΑΥΞΗΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ – ΚΟΣΤΟΥΣ ΖΩΗΣ

Το 2002 μας βρίσκει με ένα νέο νόμισμα, το ευρώ . Η δραχμή με ιστορία 2.500 ετών εξαφανίζεται και μαζί με αυτή, η Ελλάδα χάνει τον έλεγχο επί του εθνικού της νομίσματος και της νομισματικής της πολιτικής . Η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα της Φρανκφούρτης , ελέγχει τις οικονομικές μας συναλλαγές .

Διαπρεπείς οικονομολόγοι όπως οι Κων/νος Κόλμερ και Κων/νος Θάνος έχουν διαβλέψει ότι το ευρώ δεν θα έχει θετικές επιπτώσεις στην Ελληνική οικονομία , είτε πρόκειται για τις ιδιωτικές επενδύσεις, είτε για το εισόδημα και την κατανάλωση των Ελλήνων εργαζομένων. Η εξέλιξη αυτή ήταν αναμενόμενη, αυτό που δεν ήταν αναμενόμενο ήταν ο τόσο πολύ σύντομος χρόνος εκδήλωσης των προβλημάτων αυτών.

Σίγουρα δεν πρόκειται να εξισωθεί η αγοραστική δύναμη των Ελλήνων με την αντίστοιχη των Γερμανών ή των Γάλλων , υπάρχουν όμως πολλές πιθανότητες να εξισωθούν οι τιμές των προϊόντων. Και αυτό σημαίνει στην πράξη, ότι επειδή τα περισσότερα προϊόντα που κυκλοφορούν στην Ελληνική αγορά εισάγονται από θυγατρικές πολυεθνικών εταιρειών , θα υπάρξει σταδιακή εναρμόνιση των τιμών τους . Όσο π.χ. κοστίζει ένα απορρυπαντικό στο ελληνικό super market σε ευρώ θα κοστίζει και στο αντίστοιχο Γαλλικό . Με τη διαφορά ότι ο Γάλλος εργαζόμενος αμείβεται με 1.800 ευρώ το μήνα, ενώ ο Έλληνας με 530 ευρώ. Ένα άλλο φαινόμενο «αθέατης» αύξησης των τιμών είναι η μείωση του βάρους , μήκους και του όγκου των προϊόντων ευρείας καταναλώσεως (όπως γιαούρτι, το χαρτί τουαλέτας , η βαζελίνη κτλ) για την μείωση του πληθωρισμού , οι παραγωγοί μειώνουν την προσφερόμενη συσκευασία .

Όλα τα αγαθά που εισάγονται από διάφορες χώρες και κυρίως η ενέργεια (πετρέλαιο) ανατιμήθηκαν αντιστοίχως από 5% έως 50% , χωρίς να εμφανίζονται στον επίσημο τιμάριθμο κόστους ζωής . Η άνοδος των τιμών των υγρών καυσίμων κατά 55% και η μη υποκατάσταση τους από το φυσικό αέριο (για το οποίο δαπανήθηκαν περίπου 2 δισ. ευρώ) συνιστά άλλη μία θρυαλλίδα στα θεμέλια της « νομισματικής σταθερότητας». Όλα τα στοιχεία κόστους (ναύλα , κόμιστρα , πρώτες ύλες) ανεβαίνουν .

Η μείωση του τζίρου σε συνδυασμό με τη δυσκολία σύγκρισης των τιμών μεταξύ ευρώ και δραχμών, καθώς και κατάργηση του αγορανομικού ελέγχου, που επιβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο όνομα της ελεύθερης αγοράς , διευκολύνει την κερδοσκοπία με τις αδικαιολόγητες αυξήσεις των τιμών. Έχουμε τις υπηρεσίες και τη διατροφή, όπου οι τιμές έχουν αυξηθεί υπερβολικά και λόγω ευρώ , με αποτέλεσμα να τροφοδοτούν τον πληθωρισμό με υπέρογκες αυξήσεις .Κλασσικά παραδείγματα είναι , οι λαϊκές αγορές και η εστίαση . Ποιος δεν έχει αντιληφθεί- ή καλύτερα έχει «πληρώσει» - ότι το καλάθι της νοικοκυράς για να γεμίσει χρειάζεται μεγαλύτερο ποσό χρημάτων . Ακόμη και η εστίαση, με ιδιαίτερα αυξημένη την δαπάνη για τη διασκέδαση εκτός κατοικίας (εστιατόριο, καφέ, γρήγορο φαγητό κτλ)

όπου όλο και μεγαλύτερο είναι το διατιθέμενο ποσοστό του οικογενειακού εισοδήματος, έχει αυξημένο ρυθμό ανόδου των τιμών μετά την εισαγωγή του ευρώ, χωρίς παράλληλη αύξηση ποιότητας. Αλλά και οι υπηρεσίες έχουν προκαλέσει αυξήσεις πολύ μεγαλύτερες του πληθωρισμού, συντελώντας και αυτές με τη σειρά τους στην αποδυνάμωση του οικογενειακού προϋπολογισμού.

Η εισαγωγή του ευρώ δεν έχει καμία επίπτωση στις επενδύσεις αφού επηρεάζονται από τη φορολογία, το εργασιακό κόστος, τις υποδομές, την κρατική παρέμβαση και δεν έχουν να κάνουν με το κοινό νόμισμα.

Στη διάθεση μας έχουμε ένα καθορισμένο ποσό ευρώ να διαχειρισθούμε (114 δισ.) και μας επιτρέπεται να δανειζόμαστε μέχρι και το 3% του ΑΕΠ. Αν τα ελλείμματα υπερβαίνουν το 3% το ποσό αυτό θα μειώνεται. Ενδεικτικό είναι ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας σ' ένα τρίμηνο η νομισματική κυκλοφορία μειώθηκε κατά 12,5%. Όταν σε μία οικονομία, που έχει προβλήματα παραγωγικής αποδιάρθρωσης και επομένως μειωμένης ανταγωνιστικότητας, που έχουν προκληθεί από τη συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επιβληθεί συναλλαγματική ισοτιμία, όπως είναι η εισαγωγή του ευρώ, είναι μαθηματικά βέβαιο ότι θα μειωθούν οι εξαγωγές και θα αυξηθούν οι εισαγωγές. Αυτό προκαλεί την αύξηση των ελλειμμάτων του δανεισμού, των τοκοχρεολυσίων, της ανεργίας, της κοινωνικής εξαθλίωσης. Η δημόσια περιουσία πωλείται όσο-όσο ενώ τα κέρδη των ολίγων μεγιστοποιούνται.

Στην πολιτική πλευρά του ευρώ πρέπει επίσης να είμαστε πολύ επιφυλακτικοί, διότι στη ευρωπαϊκή ένωση δεν υπάρχει πρόβλεψη ή ρήτρα αποχωρήσεως! Αν ένα κράτος αποφασίσει ότι δεν το συμφέρει η παραμονή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση και θελήσει να αποχωρήσει, δεν υπάρχει τρόπος.

4.2 ΜΙΣΘΟΙ

Η πιθανότητα προσαρμογής των αμοιβών των Ελλήνων εργαζομένων προς τα ισχύοντα επίπεδα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως είναι μηδαμινή, αν λάβουμε υπόψη μας τη χαμηλή παραγωγικότητα και το υπεράριθμο προσωπικό (π.χ. στις ελληνικές τράπεζες, όπου προσφέρονται οι «καλύτερες αμοιβές», το προσωπικό είναι διπλάσιο ανά μονάδα καταθέσεων / χορηγήσεων απ' ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρώπης). Συνεπώς ή οι μισθοί στην Ελλάδα θα εξακολουθήσουν να είναι από τους χαμηλότερους στην Ευρώπη ή η ανεργία θα γιγαντωθεί οπότε το πρόβλημα μετατίθεται από την οικογένεια στην κοινωνία.

Ο μέσος μηνιαίως μισθός στην Ελλάδα για τους χαμηλόμισθους είναι 700 περίπου ευρώ μηνιαίως, για έναν μέσο μισθωτό 900 περίπου ευρώ μηνιαίως και για έναν υψηλόμισθο 2.000 ευρώ περίπου. Την Ελλάδα ακολουθεί η Ισπανία, με το χαμηλόμισθο να κερδίζει 800 ευρώ τον μήνα, τον μέσο μισθωτό με 1.300 ευρώ και τον υψηλόμισθο με 2.800 ευρώ εισόδημα. Οι υψηλότερα αμειβόμενοι, μεταξύ των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι οι εργαζόμενοι στο Λουξεμβούργο, όπου ο χαμηλόμισθος πληρώνεται με 1.700 ευρώ, ο μέσος μισθωτός με 2.600 ευρώ και ο υψηλόμισθος με 6.200 ευρώ μηνιαίως. Δεν γνωρίζουμε πως κατέληξε σ' αυτές τις συγκρίσεις η Eurostat, αλλά ευθύς αμέσως προκύπτει η απορία γιατί «δεν φεύγουμε όλοι για το Λουξεμβούργο;» όπου παρέχονται υψηλότερες αμοιβές. Αν υποθέσουμε ότι δεν μιλάμε τη γλώσσα, τότε γιατί δεν πάνε στο Λουξεμβούργο οι Γάλλοι ή οι Βέλγοι, που μιλούν την γλώσσα αλλά έχουν μισθούς κατά 2/3 χαμηλότερους;

Μία πρώτη εξήγηση του παράδοξου αυτού είναι ότι η αγοραστική δύναμη του εργατικού μισθού διαφέρει αισθητά από χώρα σε χώρα. Τα ενοίκια π.χ. στο

Λουξεμβούργο είναι διπλάσια απ' ό τι στην Γαλλία και το κόστος των υπηρεσιών (π.χ. οικιακής βοήθου ή υδραυλικού) υπερδιπλάσιο της Αθήνας .Κατά δεύτερο λόγο , οι διαφορές παραγωγικότητας μεταξύ των εργαζομένων , είναι σημαντικές και εξηγούν και τις ανάλογες διαφορές των αμοιβών . Στην Πορτογαλία π.χ. που μοιάζει με την Ελλάδα η παραγωγικότητα (δηλαδή το ακαθάριστο εθνικό προϊόν ανά ένα εργαζόμενο) είναι το 35% της αντίστοιχης της Γερμανίας , ενώ το εργατικό κόστος το 37% περίπου του Γερμανικού .

Όταν οι τιμές παραγωγικότητας διαφέρουν τόσο έντονα όσο στην περίπτωση της Ελλάδας και της Γερμανίας είναι παραπλανητικό να μιλάμε να μιλάμε για «ενιαία αγορά» εργασίας , έστω κι αν υπάρχει η ελευθερία εγκαταστάσεως- που κι αυτή είναι σχετική . (π.χ. είναι σχεδόν αδύνατον για έναν Έλληνα γιατρό να εργαστεί στην Ολλανδία ή σε μία Ελληνική ασφαλιστική εταιρεία να επεκταθεί στην Γερμανική αγορά). Μια πραγματικά ενοποιημένη αγορά χρήματος , αγαθών και εργασίας θα προϋπέθετε μικρές διαφορές τόκου , αμοιβών και παραγωγικότητας , που όμως δεν απαντούν μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση . Συνεπώς για πολύ καιρό ακόμη θα διαφέρουν οι μισθοί μεταξύ Ελλάδας και της υπόλοιπης Ευρώπης . Άρα οι συγκρίσεις των μισθών δεν έχουν νόημα , αν δεν συνοδεύονται από συμπληρωματικά στοιχεία της παραγωγικότητας και του κόστους ζωής .

4.3 ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Σε περισσότερα από 20 χρόνια – και αν- επιτευχθεί η σύγκλιση των μισθών της Ελλάδας με τη Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού αυτή τη στιγμή η απόσταση που χωρίζει τη χώρα από τους εταίρους της στην Κοινότητα συνεχίζει να διευρύνεται.

Σύμφωνα με στοιχεία που περιέχονται σε πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι μισθολογικές αυξήσεις στην Ελλάδα (σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα) θα ακολουθούν πτωτική πορεία την τρέχουσα διετία σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση όπου κατά μέσο όρο οι αυξήσεις επιταχύνονται.

Με βάση τα στοιχεία της Κομισιόν, οι πραγματικές αμοιβές (μετά την αφαίρεση του πληθωρισμού) στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, αυξήθηκαν κατά 3,3% το 2004 , ενώ προβλέπεται να αυξηθούν κατά 2,5% του 2005 και 2,4% το 2006. Προφανώς η Κομισιόν στις εκτιμήσεις της δεν έλαβε υπόψη της τα σημερινά δεδομένα της ελληνικής οικονομίας (δημοσιονομική απογραφή και πρόγραμμα λιτότητας) , αφού με βάση τη φετινή εισοδηματική πολιτική στο δημόσιο (2,4 % με 2,9%) και αυτή που ισχύει στον ιδιωτικό τομέα (αυξήσεις 5,5 %) και με πληθωρισμό να «τρέχει» με 4,2% , οι πραγματικές αυξήσεις των αμοιβών υπερβαίνουν ελαφρώς τις μηδενικές .

Το πολύ σε ένα λίτρο λάδι εξαντλείται η εισοδηματική πολιτική, αφού οι χαμηλοσυνταξιούχοι του ΙΚΑ θα πάρουν φέτος αύξηση στο ΕΚΑΣ από 2,1 ευρώ μέχρι 8,4 ευρώ το μήνα . Λίγο καλύτερα είναι τα πράγματα για τους συνταξιούχους αγρότες καθώς πολλοί από αυτούς, έχοντας εξασφαλίσει ως παραγωγοί το λάδι , θα μπορούν με την αύξηση των 12 ευρώ να αγοράσουν δύο κιλά κρέας !

Όσο για τους δημόσιους υπαλλήλους, τους αρκεί μια βραδινή έξοδος τον μήνα για να ξοδεύουν τα 20 έως 50 ευρώ που τους δίνει η κυβέρνηση .

<i>Πέρυσι αύξηση 30 ευρώ στο ΕΚΑΣ, φέτος έως 8,4 ευρώ</i>			
<i>Η εξέλιξη του ΕΚΑΣ την περίοδο</i>			
	<i>Ευρώ</i>	<i>Αύξηση</i>	<i>Δ (%)</i>
1998	34,9		
1999	52,4	17,5	50,0
2000	61,3	8,9	17,0
2001	81,8	20,5	33,5
2002	96,5	14,7	17,9
2003	111,2	14,7	15,2
2004	141,2	30,0	27,0
2005	149,6	8,4	6,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Στις κατώτατες συντάξεις του ΟΓΑ η αύξηση είναι 12 ευρώ τον μήνα και έτσι η σύνταξη διαμορφώνεται στα 213,2 ευρώ .Η αύξηση είναι χαμηλότερη μετά το 1999, όπως προκύπτει από τον σχετικό πίνακα .

<i>Πέρυσι αύξηση 30 ευρώ στον ΟΓΑ, φέτος 12 ευρώ</i>			
<i>Η εξέλιξη κατώτερης σύνταξης ΟΓΑ</i>			
	<i>Ευρώ</i>	<i>Αύξηση</i>	<i>Δ (%)</i>
1999	97,4	-	-
2000	126,7	29,3	30%
2001	141,9	14,7	11,6%
2002	156,1	14,7	10,4%
2003	171,2	15,1	9,7%
2004	201,2	30	17,6%
2005	213,2	12	6%

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Αντίστροφη είναι η πορεία στην Ευρώπη των «15» , οπού η Κομισιόν «βλέπει» να βελτιώνεται σταδιακά η μισθολογική κατάσταση των εργαζομένων .

Συγκεκριμένα, οι πραγματικές αυξήσεις των αμοιβών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν 0,9% το 2004, ενώ αναμένεται να βελτιωθούν κατά 1% και 1,2% το 2005 και 2006 αντίστοιχα. Έτσι , ο ρυθμός με τον οποίο η Ελλάδα πλησιάζει την Ευρωπαϊκή Ένωση ως προς τους μισθούς, επιβραδύνεται χρόνο με τον χρόνο.

Σύμφωνα με στοιχεία που περιλαμβάνονται σε πρόσφατη έκθεση του Ινστιτούτου Εργασίας , οι μέσες ακαθάριστες αποδοχές στην Ελλάδα το 2003 (στις

οποίες δεν προβλέπονται οι εισφορές του εργοδότη προς τα ασφαλιστικά ταμεία) ήταν 1.289 ευρώ τον μήνα, έναντι 1.947 ευρώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλαδή αντιστοιχούν στο 66,5% των ευρωπαϊκών .

Στην έκθεση επισημαίνεται ότι εάν υπολογισθούν με βάση την αγοραστική τους δύναμη (λαμβάνεται υπόψη το κόστος προϊόντων και υπηρεσιών, η αγορά ακινήτων και η ενοικίαση κατοικίας) οι αμοιβές στην Ελλάδα αντιστοιχούν στο 83% του μέσου της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

4.4 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΡΥΘΜΟΥ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Προάγγελος δεινών για την ελληνική οικονομία, αλλά και τους καταναλωτές, αποτελεί η επιδείνωση μιας σειράς δεικτών και οικονομικών μεγεθών τη χρονιά που πέρασε (2004) .

Εν αναμονή των σκληρών μέτρων που έρχονται ως απόρροια της απογραφής, μια σειρά από δυσμενή οικονομικά στοιχεία που προέρχονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και τη στατιστική υπηρεσία, αλλά και μελέτες και εκτιμήσεις του ΣΕΒ και διεθνών χρηματοπιστωτικών οίκων , εκφράζουν φόβους για ύφεση και επιβράδυνση της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας . Η στασιμότητα που καταγράφηκε το 2004, συνδέεται με την επιφυλακτικότητα εκ μέρους των επιχειρηματιών να προχωρήσουν σε επενδυτικές πρωτοβουλίες , κυρίως εξαιτίας της αδυναμίας της κυβέρνησης να προωθήσει τον αναπτυξιακό νόμο, αλλά και του γενικότερου κλίματος διαπλοκολογίας και ενοχοποίησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Μία σειρά από δυσμενή οικονομικά στοιχεία καταδεικνύουν το 2004, ως έτος οικονομικής δυσπραγίας , παρά το γεγονός ότι το προηγούμενο δωδεκάμηνο ήταν χρονιά εκλογών αλλά και Ολυμπιακών Αγώνων .

Πίνακας 1

4.2 % από 15% Οι επενδύσεις τη διετία 2003-2004		
	Μεταβολή (%)	
	Σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους	Ποσά δισ. ευρώ
2003		
1 ^ο τρίμηνο	15,3	7,5
2 ^ο τρίμηνο	9,4	7,0
3 ^ο τρίμηνο	13	7,3
4 ^ο τρίμηνο	15	7,4
2004		
1 ^ο τρίμηνο	5,1	7,9
2 ^ο τρίμηνο	5,0	7,3
3 ^ο τρίμηνο	2,6	7,5
4 ^ο τρίμηνο	4,2	7,7
ΠΗΓΗ : ΕΣΥΕ		

Ειδικότερα , το 2004 η κατάσταση καταγράφεται ως εξής :

- Ο ΣΕΒ επισημαίνει ότι οι επιχειρηματικές επενδύσεις το 2005, δημόσιες και ιδιωτικές, αναμένεται να επιβραδυνθούν σημαντικά, ενώ δεν μπορούν να εκτιμηθούν τα άμεσα θετικά αποτελέσματα του νέου αναπτυξιακού νόμου.
- Στο ίδιο μήκος κύματος και η εκτίμηση του οίκου PRICE WATER HOYSE COOPERS , η οποία για τη χώρα μας προβλέπει επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ στο 2,75% για το 2005 , από 3,9% που εκτιμά η κυβέρνηση , ενώ εκφράζει φόβους ότι θα επηρεαστεί αρνητικά η ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα .
- Επίσης, το 2004 μειώθηκε για πρώτη φορά στην πενταετία ο ρυθμός των χορηγήσεων προς τις επιχειρήσεις κυρίως εξαιτίας της καθυστέρησης της κυβέρνησης να προωθήσει μέτρα για την επιχειρηματικότητα τα οποία θα χρηματοδοτούνταν από τις τράπεζες .

Η ζοφερή κατάσταση στα επιχειρηματικά δάνεια, που ουσιαστικά σημαίνει πάγωμα των επενδύσεων , καταγράφηκε για πρώτη φορά τον περασμένο Αύγουστο με την πιστωτική επέκταση να υποχωρεί στο 0,4% από 15,1 % που ήταν ένα χρόνο νωρίτερα , τάση που συνεχίστηκε τους επόμενους μήνες , με αποτέλεσμα ολόκληρο το 2004 οι οφειλές των επιχειρήσεων προς τις τράπεζες να διαμορφώνονται σε 15,67 δισ. ευρώ από 15,86 δισ. που ήταν το 2003. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος , το 2004 παρατηρήθηκε ελαχιστοποίηση έως μείωση του δανεισμού του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της οικονομίας , σε αντίθεση με τα νοικοκυριά που συνεχίζουν ακάθεκτα την κούρσα των πιστώσεων .

Ειδικότερα , η εξέλιξη της πιστωτικής επέκτασης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας είχε ως εξής :

- Προς τη βιομηχανία μειώθηκε κατά 1,2% τον Δεκέμβριο, ενώ παράλληλα μειώθηκε και το ύψος των υπολοίπων των δανειακών υποχρεώσεων σε 15,68 δισ. ευρώ από 15,87 δισ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2003 .
- Οι χορηγήσεις προς το γεωργικό τομέα παρουσίασαν αύξηση μόλις 5,4 % και το ανεξόφλητο υπόλοιπο των οφειλών ανήλθε σε 3,25 δισ ευρώ , έναντι 3,08 δισ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2003.
- Στο εμπόριο η αύξηση ήταν μεγαλύτερη και διαμορφώθηκε στο 14% τον Δεκέμβριο, ενώ το ύψος των οφειλών σε 18,82 δισ. ευρώ έναντι 16,51 δισ. ευρώ στο τέλος του 2003.
- Στον τουρισμό η πιστωτική επέκταση διαμορφώθηκε στο 15,8% τόσο τον Δεκέμβριο όσο και στο σύνολο του έτους , με τις οφειλές των τουριστικών επιχειρήσεων στο τέλος Δεκεμβρίου να ανέρχονται σε 4,04 δισ. ευρώ .

Πίνακας 2

<i>Τα δάνεια την τελευταία τετραετία</i>						
<i>Τα ποσά είναι σε δισ. ευρώ</i>						
Έτος	Βιομηχανία	Εμπόριο	Τουρισμός	Γεωργία	Στεγαστικά	Καταναλωτικά
2001	12,6	15,5	2,1	3,7	15,6	7,8
2002	14,3	15,6	2,9	3,2	21,2	9,7
2003	15,8	16,5	3,4	3,0	26,5	12,4
2004	15,6	18,8	4,0	3,2	33,1	17,0

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

5.1 ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΖΩΗΣ .

Τα στοιχεία για τις αυξήσεις των τιμών μόνο σε εννέα βασικά καταναλωτικά αγαθά αποτελούν ντοκουμέντο για τη μεγάλη άνοδο του κόστους ζωής το τελευταίο διάστημα : Για να αποκτήσει μια οικογένεια με δυο παιδιά εννέα βασικά αγαθά , τα οποία καταναλώνει είτε σε ημερήσια είτε σε εβδομαδιαία βάση , πρέπει λόγω των ανατιμήσεων που έχουν γίνει τον τελευταίο χρόνο να δαπανήσει 209 ευρώ περισσότερα σε σχέση με πέρυσι . Το ποσό μάλιστα αυτό αρκεί για να «φάει» σχεδόν το μισό (44%) της φετινής αύξησης που προβλέπει η εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης (σε ετήσια βάση ένας μισθωτός στο Δημόσιο με εννέα χρόνια υπηρεσία , που έπαιρνε 14.738 ευρώ το 2004 , φέτος θα πάρει επιπλέον 476 ευρώ .)

Πίνακας . 1

ΜΟΝΟ ΟΙ ΑΝΑΤΙΜΗΣΕΙΣ ΣΕ 9 ΠΡΟΪΟΝΤΑ «ΤΡΩΝΕ» ΤΟ 44% ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΜΙΣΘΟΥ			
Τιμές λιανικής σε ευρώ			
	ΤΙΜΕΣ		
Προϊόντα	2004	2005	Αύξηση (%)
1 λίτρο γάλα*	394,20	408,80	3,70
2 γιαούρτια*	700,80	744,60	6,25
1 λίτρο ελαιόλαδο**	200,20	252,72	26,23
500 γρ . φακές **	18,72	20,80	11,11
1 κιλό ψωμί *	401,50	438,00	9,09
1 εξάδα αυγά **	45,24	53,04	17,24
1 υγρό πιάτων **	87,88	91,00	3,55
1 κιλό γραβιέρα **	431,60	472,16	9,40
1 κιλό φέτα **	313,56	324,48	3,48
*κάθε μέρα (το σύνολο της δαπάνης υπολογίζεται σε ετήσια βάση για κάθε προϊόν)			
**την εβδομάδα			
ΣΥΝΟΛΟ	2.593,7	2.802,48	7,56

Το εκπληκτικό είναι ότι οι δαπάνες αυτές αφορούν έξοδα που δεν καλύπτουν καν τα απολύτως αναγκαία για τη διατροφή μιας τετραμελούς οικογένειας . Πρόκειται για ημερήσιες αγορές που αφορούν ένα κιλό ψωμί , ένα λίτρο γάλα και δυο γιαούρτια, ενώ σε εβδομαδιαία βάση ένα λίτρο ελαιόλαδο , μια εξάδα αυγά , ένα κιλό γραβιέρα , ένα κιλό φέτα και ένα υγρό απορρυπαντικό πιάτων (πίνακας 1) ! Κι

όμως για αποκτήσει τα αγαθά αυτά πρέπει κανείς να ξοδέψει σε ετήσια βάση 2.802 ευρώ, από 2.593 ευρώ πέρυσι (αύξηση 7,5 % , ποσοστό που είναι υπερδιπλάσιο του πληθωρισμού) .Αποτέλεσμα των αλλεπάλληλων ανατιμήσεων που έχουν στηθεί στην αγορά τον τελευταίο χρόνο , αφορούν εκατοντάδες προϊόντα και φθάνουν έως και 26% !

Με βάση τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει η Ένωση Καταναλωτών Ελλάδος, τα μηνιαία έξοδα μιας τετραμελούς οικογένειας με δυο παιδιά και ιδιόκτητο σπίτι ξεπερνούν τα 2000 ευρώ. Το ποσό αυτό αφορά δαπάνες για διατροφή, μετακινήσεις, τιμολόγια ΔΕΚΟ, γιατρούς, φάρμακα, φροντιστήρια, αποπληρωμή καρτών και την κάλυψη άλλων βασικών αναγκών .(πίνακας 2)

Τα νέα είναι δυσάρεστα και στο μέτωπο της ανεργίας , αφού καταγράφεται ρεκόρ, με τους εγγεγραμμένους ανέργους τον περασμένο Ιανουάριο να φθάνουν τους 534.670 τον ίδιο μήνα του 2004 (11.995 περισσότεροι) . Την ίδια ώρα τα επίσημα στοιχεία του ΟΑΕΔ για τη μεταολυμπιακή περίοδο δείχνουν «έκρηξη» των απολύσεων και των «οικειοθελών» αποχωρήσεων και βουτιά στις προσλήψεις και την απασχόληση .

Πίνακας . 2

Μηνιαία έξοδα τετραμελούς οικογένειας με δυο παιδιά (ένα στο Λύκειο, ένα στο Γυμνάσιο) με ιδιόκτητη κατοικία		
Κατηγορίες δαπανών		Ποσά σε Ευρώ
Είδη διατροφής	Γαλακτοκομικά, ελαιόλαδο, δημητριακά, φρούτα, λαχανικά, γλυκά, παγωτά, ξηροί καρποί, ζάχαρη, καφές	310
	Κρέατα (μοσχάρι, αλλαντικά, πουλερικά κτλ.)	70
	Ψάρια και θαλασσινά	45
	Οινοπνευματώδη και αναψυκτικά	35
	Φαγητό εκτός σπιτιού (ταβέρνα, φαστ -φουντ κ.α)	170
Είδη νοικοκυριού	Απορρυπαντικά, σαπούνια, χαρτί υγιείας χαρτοπετσέτες, βερνίκια παπουτσιών κτλ.	85
Έξοδα μεταφορών	Βενζίνη για Ι.Χ. (120 λίτρα αμόλυβδη), εισιτήρια, (3 κάρτες απεριόριστων διαδρομών), κόμιστρα ταξί	165,5
Τηλεπικοινωνίες	Τιμολόγια για ΟΤΕ και για 4 κινητά τηλέφωνα (τα 2 καρτοκινητά)	238
Υγεία	Φάρμακα, γιατροί, οδοντίατρος	70
Ατομική φροντίδα	Κομμωτήριο, οδοντόκρεμες, αφρός ξυρίσματος	80
Στέγαση	ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, κοινόχρηστα	161
Διάφορα	Τσιγάρα, εισιτήρια σινεμά, θεάτρου	178
Εκπαίδευση για τα 2 παιδιά	Δίδακτρα φροντιστηρίου (για Γ΄ Λυκείου, 9 μαθήματα με 60 ώρες τον μήνα)	320
Καταναλωτική πίστη	Πληρωμές καρτών	170
ΣΥΝΟΛΑ		2.097,5
*Πηγή: Ένωση Καταναλωτών Ελλάδος		

5.2 ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ ΤΟ ΧΑΣΜΑ ΠΛΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΦΤΩΧΩΝ

Το ετήσιο εισόδημα που έχει ορίσει η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία ως «όριο φτώχειας» για το 2004 είναι από 4.800 ευρώ και κάτω. Περίπου οι δυο στους δέκα Έλληνες βρίσκονται στο όριο αυτό και αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις καθημερινές οικονομικές τους υποχρεώσεις. Το ανησυχητικό ωστόσο είναι ότι κάθε χρόνο προστίθενται ολοένα και περισσότεροι πολίτες στη ζώνη φτώχειας. Σε καμία άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε καν σε αυτές της πρώην Ανατολικής Ευρώπης, η αυξητική τάση δεν είναι τόσο έντονη. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι ο ρυθμός αύξησης όσων βρίσκονται κάτω από τα όρια της φτώχειας είναι διπλάσιος στη χώρα μας από τον κοινοτικό μέσο όρο. Το ίδιο συμβαίνει και με όσους βρίσκονται ελάχιστα πάνω από τα όρια αυτά.

Έτσι, ενώ το 2001 είχαν αυξηθεί κατά 100.000 οι πολίτες που βρίσκονταν κάτω από αυτό το όριο, πέρσι ο αντίστοιχος αριθμός πολιτών ήταν 250.000-κυρίως συνταξιούχοι και άνεργοι νέοι. Το 2005, σύμφωνα με τις μέχρι τώρα εκτιμήσεις, οι νεόπτωχοι στη χώρα μας θα αυξηθούν κατά 320.000 και σύμφωνα με γνώμες ειδικών κοινωνιολόγων, εάν δεν ήταν τόσο ισχυροί οι δεσμοί στην ελληνική οικογένεια, τα περισσότερα από αυτά τα άτομα θα βρίσκονταν στον δρόμο, ανήμπορα να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους.

Ωστόσο οι Ευρωπαίοι στατιστικολόγοι στέκονται με ενδιαφέρον μπροστά και στα στοιχεία από τη χώρα μας που αφορούν τους...πλούσιους, οι οποίοι χρόνο με τον χρόνο επίσης αυξάνονται! Ποσοστό 4,7% όσων κατέθεσαν φορολογική δήλωση είχαν ετήσιο εισόδημα μεγαλύτερο των 100.000 ευρώ (στοιχεία στατιστικής υπηρεσίας 2004). Πέρσι το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 3,9% - ενώ το 2000 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 2,7%. Σύμφωνα με τους οικονομολόγους «στη χώρα μας ουσιαστικά συνυπάρχουν δυο διαφορετικοί κόσμοι, απόλυτα ξένοι μεταξύ τους, στη μια πλευρά βρίσκεται ο κόσμος της ανεργίας, της ανέχειας, των λαϊκών αγορών και των καταναλωτικών δανείων με τις απλήρωτες δόσεις. Στην άλλη ο κόσμος των πολυτελών ξενοδοχείων, των συχνών ταξιδιών στα πέρατα της Γης και των επώνυμων ρούχων». Είναι ενδεικτικό ότι μέσα στο 2004 το 10% των αυτοκινήτων που πωλήθηκαν ήταν ακριβά τζιπ 4X4. Στο ίδιο διάστημα οι τράπεζες προχώρησαν σε κατάσχεση 35.000 αυτοκινήτων επειδή οι αγοραστές τους δεν μπορούσαν να πληρώσουν τις δόσεις. Σύμφωνα με έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, «το εισόδημα του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι 7 φορές μεγαλύτερο από το εισόδημα του φτωχότερου 20%».

Τις δύο όψεις της ελληνικής κοινωνίας αποτυπώνει πρόσφατη έρευνα του ΕΚΚΕ («Φτώχεια, αποκλεισμός και κοινωνική ανισότητα»). Σύμφωνα με αυτήν, τα φτωχά νοικοκυριά έχουν τη δυνατότητα να κάνουν μία εβδομάδα διακοπές μόνο σε ποσοστό 20,7%. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα μη φτωχά νοικοκυριά είναι 56,6%. Το 40,10% των «φτωχών νοικοκυριών» δηλώνει ότι δεν έχει τα απαραίτητα χρήματα για ικανοποιητική θέρμανση στο σπίτι. Στο άλλο άκρο, το 86% των μη φτωχών νοικοκυριών δηλώνει ότι μπορεί άνετα να πληρώνει, όσο ... ακριβό και να είναι το πετρέλαιο.

Τα φτωχά νοικοκυριά αντιμετωπίζουν δυσκολίες ακόμα και όταν πρέπει να αντιμετωπίσουν πρόβλημα υγείας. Η ίδια έρευνα δείχνει ότι 400.000 πολίτες με οικονομικά προβλήματα δήλωσαν ότι ενώ υπήρχε ανάγκη για μια τουλάχιστον επίσκεψη σε γιατρό, αυτή δεν πραγματοποιήθηκε. Άλλη έρευνα -της Εθνικής

Σχολής Δημόσιας Υγείας –δείχνει ότι πολίτες με υψηλά εισοδήματα πηγαίνουν πιο συχνά στον οδοντίατρο. Το 18,2% δηλώνει ότι έχει άνετα τη δυνατότητα να κάνει μια επίσκεψη στον οδοντίατρο, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των πολιτών με χαμηλά εισοδήματα είναι 10,2%. Ανισότητα προκύπτει και από τη συχνότητα εισαγωγής των πολιτών σε δημόσια νοσοκομεία. Είναι ενδεικτικό ότι μόλις το 2,4% των Ελλήνων με υψηλά εισοδήματα επισκέπτεται τα δημόσια νοσοκομεία – προφανώς προτιμούν τα ιδιωτικά θεραπευτήρια. Όσον αφορά τη διασκέδαση, οι φτωχοί βγαίνουν συχνότερα για καφέ και σινεμά ενώ οι πλούσιοι συχνάζουν στα νυχτερινά κέντρα, στο θέατρο, στα ακριβά εστιατόρια και ταξιδεύουν τουλάχιστον δύο φορές τον χρόνο στο εξωτερικό – με αεροπλάνο φυσικά.

Τέλος, οι πιστωτικές κάρτες αποτυπώνουν το χάσμα στην ελληνική κοινωνία. Όσοι έχουν χαμηλά εισοδήματα (από 3.000 έως 10.000 ευρώ) χρησιμοποιούν σε ποσοστό 34% τις κάρτες τους –σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών. Αντίθετα, απ' όσους διαθέτουν ετήσιο εισόδημα πάνω από 25.000 ευρώ, μόνο το 4% τις χρησιμοποιεί για τις συναλλαγές του. Όσοι έχουν χαμηλά εισοδήματα δανείζονται πολύ πιο εύκολο από τις τράπεζες και πληρώνουν με μεγάλη δυσκολία τις δόσεις τους. Από τους «κακοπληρωτές» το 87% διαθέτει ατομικό εισόδημα μικρότερο των 15.000 ευρώ. Το 35% όσων διαθέτουν χαμηλό εισόδημα έχει περισσότερα από ένα τραπεζικά δάνεια.

Τα ελληνικά νοικοκυριά συνεχίζουν ακάθεκτα τον δανεισμό τους, με αποτέλεσμα οι οφειλές για στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια προς τις τράπεζες να παρουσιάζουν αύξηση κατά 28,9% και να φθάνουν τα 50,18 δις. ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα καταναλωτικά δάνεια σημείωσαν τον μήνα Δεκέμβριο άνοδο 37,4%, ενώ στα στεγαστικά η αύξηση ήταν 24,8% το ανεξόφλητο υπόλοιπο των καταναλωτικών ήταν 17,05 δις. ευρώ και των δανείων για κατοικία 33,13 δις. ευρώ.

5.3 ΚΥΜΑ ΑΥΞΗΣΕΩΝ

Και ενώ τα στοιχεία για το ύψος των ανατιμήσεων στην αγορά αποτελούν αδιάψευστο μάρτυρα της ακρίβειας, ένα νέο κύμα ανόδου των τιμών βρίσκεται σε εξέλιξη από τις αρχές Μαρτίου και αναμένεται να ολοκληρωθεί έως το τέλος του Απριλίου. Το νέο αυτό κύμα αφορά αυξήσεις έως και 7% σε εκατοντάδες είδη ευρείας κατανάλωσης σε 15 βασικές κατηγορίες προϊόντων (όπως ελαιόλαδα, τυροκομικά, καφέδες, σοκολάτες, απορρυπαντικά, αλκοολούχα ποτά και κρασιά). Πρόκειται για ανατιμήσεις που προέρχονται από τις μεγάλες βιομηχανίες του κλάδου τροφίμων και ποτών, τις οποίες σύμφωνα με τις πληροφορίες, όλες οι μεγάλες αλυσίδες σούπερ μάρκετ στην αγορά θα έχουν περάσει στα ράφια τους μέσα στο επόμενο διάστημα. Αυτός είναι ο τρίτος γύρος ανατιμήσεων μέσα στους τελευταίους δώδεκα μήνες. Είχαν προηγηθεί αυξήσεις έως 10% τον Μάρτιο του 2004 σε εκατοντάδες είδη στα σούπερ μάρκετ, ενώ ακολούθησαν ανατιμήσεις έως 12% σε περισσότερα από 1.500 προϊόντα, από τον Οκτώβριο του 2004 έως και τον Ιανουάριο του 2005.

Και όλα αυτά, χωρίς να υπολογίζονται οι ανατιμήσεις σε καύσιμα αλλά και σε πολλές υπηρεσίες που έχουν επίσης πάρει φωτιά το τελευταίο δωδεκάμηνο, ξεπερνώντας κατά πολύ τις αυξήσεις των εισοδημάτων. Η βενζίνη τους δυο τελευταίους μήνες ακρίβυνε κατά 5-6 λεπτά το λίτρο κατά μέσον όρο, ενώ το πετρέλαιο θέρμανσης στοιχίζει φέτος στους καταναλωτές 13-14 λεπτά το λίτρο περισσότερο από τα μέσα Μαρτίου του 2004. Τις σημαντικές αυξήσεις επιβεβαιώνει

και η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, σύμφωνα με την οποία η τιμή του πετρελαίου θέρμανσης αυξήθηκε τον Φεβρουάριο 2005 σε ετήσια βάση κατά 32,9% και της βενζίνης κατά 8,3% . Στον άλλο «σκληρό πυρήνα», τις υπηρεσίες, από τα επίσημα στοιχεία της ΕΣΥΕ η μέση ετήσια αύξηση τον Φεβρουάριο ήταν 5% στα ενοίκια, 5.8% σε ύδρευση-αποχέτευση, 4,8% στα δημοτικά τέλη, 4,5%στις ιατρικές υπηρεσίες,3,6% στη συντήρηση αυτοκινήτου, 4,3% στα ασφάλιστρα Ι.Χ., 10,4% στα ταξί, 4,3% στα διδάκτρα σχολείων κτλ . (πίνακας 2.1)

Πίνακας 2.1

Ανατιμήσεις έως 26% σε 24 προϊόντα στο διάστημα Ιανουάριος 2004-Φεβρουάριος 2005 (σε ευρώ)			
	15/1 2004	22/2 2005	Αύξηση
Γάλα Δέλτα παστεριωμένο 1 λίτρο	1,08	1,12	3,70%
Γάλα σοκολατούχο Milko Δέλτα 500 ml	0,91	0,96	5,49%
Γάλα Φάγε παστεριωμένο 1 λίτρο	1,12	1,2	7,14%
Γιαούρτι Total 2% (διπλή συσκευασία)	1,92	2,04	6,25%
Γιαούρτι Comple 10% (διπλή συσκευασία)	1,98	2,08	5,05%
Τυρί Φιλαδέλφεια 200 γρ.	1,59	1,65	3,77%
Κεφαλοτύρι Καστοριάς (α' ποιότητας)το κιλό	8,7	9,15	5,17%
Γραβιέρα Νάξου το κιλό	7,9	8,4	6,33%
Γραβιέρα Μυτιλήνης το κιλό	8,3	9,08	9,40%
Ελαιόλαδο Άλτις 1 λίτρο	4,1	4,64	13,17%
Ελαιόλαδο Σπιτικό 1 λίτρο	3,85	4,86	26,23%
Ρύζι Agrino (νυχάκι)500 γρ.	1,15	1,34	16,52%
Φακές χύμα 500 γρ.	0,36	0,4	11,11%
Μαλακτικό ρούχων Suplin 1.000 ml	1,62	1,85	14,20%
Azax για τα τζάμια 450 ml	0,88	0,98	11,36%
Εμφιαλωμένο νερό ΙΟΛΗ 1,5 λίτρο	0,45	0,5	11,11%
Coca-Cola κουτάκι 330 ml	0,43	0,45	4,65%
7UP κουτάκι 330 ml	0,43	0,45	4,65%
Fanta κουτάκι 330 ml	0,43	0,45	4,65%
Coca-Cola 1,5 λίτρο	1,32	1,38	4,55%
Ρετσίνα Κουρτάκη 1 λίτρο	1,68	1,97	17,26%
Αγιωργίτικο Τσάνταλης λευκό 750 ml	5,15	5,42	5,24%
Γάλα Νουνού 410 γρ.	0,76	0,79	3,95%
Γάλα Βλάχας 410 γρ.	0,75	0,78	4,00%
*Πηγή : Έρευνα αγοράς καταναλωτικών οργανώσεων Οι τιμοληψίες έγιναν σε συγκεκριμένη αλυσίδα σούπερ μάρκετ			

5.4 ΚΥΜΑ ΠΤΩΧΕΥΣΕΩΝ ΤΟ 2004

Πρωταθλητές στη χρεοκοπία για το 2004 αναδείχθηκαν οι ελληνικές επιχειρήσεις, καθώς ο αριθμός των εταιρειών που έβαλαν λουκέτο σημείωσε τη μεγαλύτερη αύξηση στην Ευρώπη. Συγκεκριμένα, οι πτωχεύσεις επιχειρήσεων στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 20,2% το 2004 σε σχέση με το 2003, όταν ο μέσος όρος ανόδου σε δείγμα 17 ευρωπαϊκών χωρών ήταν μόλις 1%. Σύμφωνα με στοιχεία της εταιρείας οικονομικών ερευνών Creditform, το 2004 στην Ελλάδα πτώχευσαν 577 επιχειρήσεις, έναντι 480 το 2003 και 489 το 2002. Στη δεύτερη θέση ως προς τον ρυθμό αύξησης βρίσκεται η Αυστρία (11.2%), ενώ ακολουθεί η Ελβετία (9.2%). Ο μεγαλύτερος αριθμός πτωχεύσεων για το 2004 σημειώθηκε πάντως στη Γαλλία (40.042 επιχειρήσεις), ενώ κατά πόδας ακολούθησε η Γερμανία, όπου 39.600 επιχειρήσεις έβαλαν λουκέτο μέσα στο προηγούμενο έτος.

Αξίζει πάντως να σημειωθεί πως για το 2004 στην Ελλάδα αντιστοιχούσαν μόλις 8 πτωχεύσεις ανά 10.000 εταιρείες, όταν ο αντίστοιχος αριθμός για το Λουξεμβούργο ήταν 280 και για την Αυστρία 234.

5.5 ΑΝΕΡΓΙΑ

Στο μέτωπο της ανεργίας η κατάσταση είναι τραγική. Στις περισσότερες οικογένειες η ανεργία αποτελεί μόνιμο εφιάλη με θύματα κυρίως τους νέους και τις γυναίκες. Ενδεικτικό είναι ότι τον Ιανουάριο καταγράφεται νέο ρεκόρ εγγεγραμμένης ανεργίας στην Ελλάδα, με τους άνεργους να φθάνουν (επίσημως) τους 546.665 και ενώ η κυβέρνηση δεν έχει λάβει κανένα ουσιαστικό μέτρο για την ενίσχυση της απασχόλησης.

Τα νέα στοιχεία του ΟΑΕΔ για την εγγεγραμμένη ανεργία δείχνουν μάλιστα αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας τον Ιανουάριο του 2005 κατά 15,51% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα το 2003, γεγονός που αποτελεί πρωτοφανές ρεκόρ για τη χώρα μας. Να σημειωθεί ότι τα νέα στοιχεία της ΕΣΥΕ (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία) δείχνουν ότι η ανεργία το τρίτο τρίμηνο του 2004 ανήλθε σε 10,1% (που αριθμητικά σημαίνει ότι 485.897 άτομα αναζητούσαν εργασία, το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (Β') το ποσοστό ανεργίας ήταν 10,2% ενώ το πρώτο τρίμηνο του 2004 ανερχόταν στο 11,3%.

Η εγγεγραμμένη ανεργία (ΟΑΕΔ)		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		
Φύλο	Πλήθος ανέργων	Ποσοστά (%)
Άντρες	207.248	37,91
Γυναίκες	339.417	62,09
ΣΥΝΟΛΑ	546.665	100,00

Τα επίσημα στοιχεία του ΟΑΕΔ για την μεταολυμπιακή περίοδο δείχνουν «έκρηξη» των απολύσεων και των «οικειοθελών» αποχωρήσεων (+5,39% και +6,36%, αντίστοιχα) και μεγάλη κάμψη στις προσλήψεις (-6,56%) και στην απασχόληση (-93.842 θέσεις) . Τα ίδια στοιχεία δείχνουν ότι το 2004 «έκλεισε», τον μήνα Δεκέμβριο, με άλλο ένα θλιβερό ρεκόρ : Τον αυξημένο κατά 13,70% αριθμό των απολύσεων σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2003 και κατά 36,84% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2000!

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία αυτά, στους μεταολυμπιακούς μήνες, μεταξύ Σεπτεμβρίου – Δεκεμβρίου μειώθηκε ο αριθμός των προσλήψεων εργαζομένων κατά 6,56% καθώς έγιναν 366.175 αναγγελίες προσλήψεων έναντι 390.190 της αντίστοιχης περιόδου του 2003 και αυξήθηκαν κατά 5,39% οι απολύσεις (308.596 από 292.802) και κατά 6,36% οι «οικειοθελείς» αποχωρήσεις (151.421 από 142.364) . Αυτό σημαίνει συνολική διαρροή 460.017 θέσεων . Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα να καταγραφεί επίσημα συνολική απώλεια 93.842 θέσεων εργασίας (460.017 αποχωρήσεις μείον 366.175 προσλήψεις).

Τον μήνα Δεκέμβριο οι απολύσεις αυξήθηκαν με πρωτοφανή ένταση και έφθασαν τις 60.586 (+13,70%) έναντι 53.286 του Δεκεμβρίου του 2003, 46.804 του Δεκεμβρίου του 2002, 46.321 που ήταν τον Δεκέμβριο του 2001 και 44.276 του Δεκεμβρίου του 2000 (σωρευτική αύξηση 36,84%) . Τον ίδιο μήνα αναγγέλθηκαν 29.179 παραιτήσεις εργαζομένων . Η δυσμενής εξέλιξη των στοιχείων της απασχόλησης του Δεκεμβρίου αποτυπώθηκε τον Ιανουάριο και στους καταλόγους ανεργίας του ΟΑΕΔ . Ενεγράφησαν επιπλέον 11.995 άτομα ως ενεργά και ο αριθμός των εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ ανέργων έφθασε, όπως ανακοινώθηκε, τις 546.665 έναντι 534.670 που ήταν τον Ιανουάριο του 2004 και των 473.257 ανέργων του Ιανουαρίου του 2003 (αύξηση 15,51% μέσα σε μια διετία).

Μετά την ευφορία που προκάλεσε η επιτυχημένη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, η αγορά προσγειώθηκε σε μια νέα πραγματικότητα. Οι προκηρύξεις νέων μεγάλων έργων υποδομής καθυστερούν, το Δημόσιο χρωστά σε κατασκευαστικές εταιρείες περισσότερα από 800 εκατομμύρια ευρώ για έργα που έχουν ολοκληρωθεί και δεκάδες χιλιάδες εργαζόμενοι στις κατασκευές έχουν μείνει χωρίς δουλειά .

Από την άλλη, δείκτες της πραγματικής οικονομίας όπως ο ρυθμός μεγέθυνσης του οικονομικού προϊόντος και η κατασκευαστική δραστηριότητα δείχνουν τάσεις ανώμαλης ...προσγείωσης .

Πίνακας 3

<i>Η ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ (αριθμός ανέργων) 31/01/2005</i>			
ΑΤΤΙΚΗ	180.292	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	7.386
ΒΟΙΩΤΙΑ	6.364	ΤΡΙΚΑΛΑ	8.415
ΕΥΒΟΙΑ	11.484	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	8.070
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	3.291	ΓΡΕΒΕΝΑ	2.643
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ	12.153	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	10.900
ΛΕΣΒΟΣ	5.744	ΑΡΤΑ	4.861
ΚΑΒΑΛΑ	6.040	ΠΡΕΒΕΖΑ	3.587
ΣΕΡΡΕΣ	10.128	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	2.927
ΔΡΑΜΑ	10.081	ΚΕΡΚΥΡΑ	10.736
ΞΑΝΘΗ	7.703	ΑΧΑΪΑ	21.997
ΡΟΔΟΠΗ	4.618	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	3.166
ΕΒΡΟΣ	7.723	ΑΡΚΑΔΙΑ	3.921
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	55.845	ΗΛΕΙΑ	5.159
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	6.988	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	6.601
ΚΙΛΚΙΣ	3.029	ΛΑΚΩΝΙΑ	3.298
ΠΕΛΛΑ	3.743	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	3.011
ΠΕΡΙΑ	10.480	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑ	8.250
ΚΟΖΑΝΗ	13.173	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	22.021
ΙΜΑΘΙΑ	6.141	ΡΕΘΥΜΝΟ	6.598
ΦΛΩΡΙΝΑ	3.173	ΧΑΝΙΑ	7.913
ΛΑΡΙΣΑ	15.022	ΛΑΣΙΘΙ	2.967
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	9.023		

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ένταξη της ελληνικής οικονομίας στην ΟΝΕ ανοίγει νέες δυνατότητες και νέους ορίζοντες για τις επιχειρήσεις, τους επενδυτές, τους εργαζόμενους και την εθνική οικονομία. Η αξιοποίηση όμως ή όχι των νέων δυνατοτήτων είναι η ιστορική πρόκληση του 21^{ου} αιώνα για όλους μας. Τα κέρδη και ζημίες για τον καθένα θα συναρτηθούν με τη βούληση και τον τρόπο και τον σχεδιασμό για την προσαρμογή στο νέο επιχειρηματικό περιβάλλον, που θα επιλέξει ο καθένας. Γεγονός είναι ότι η ίδρυση της ΟΝΕ και μάλιστα σε κάπως συντομότερο χρόνο από ότι προβλεπόταν, έχει αποτελέσει επίκεντρο ενδιαφέροντος και δημοσίων συζητήσεων, αρθρογραφίας στον τύπο, κτλ. Οι διάφορες απόψεις που έχουν διατυπωθεί, τοποθετούνται ανάμεσα σε δύο ακραίες θέσεις. Στο ένα άκρο βρίσκεται η άποψη ότι πρόκειται για «το πιο συγκλονιστικό γεγονός στη σύγχρονη ιστορία», για μια αυτοτελή «νομισματική επανάσταση» που πρόκειται να αλλάξει το χάρτη της παγκόσμιας οικονομίας και του παγκόσμιου συστήματος πληρωμών με τη δημιουργία μιας δεύτερης μεγάλης οικονομικής δύναμης στον κόσμο, κτλ, κτλ. Η άλλη ακραία θέση έχει υποστηρίξει ότι η ΟΝΕ θα πρέπει να παραλληλιστεί με «μία τρύπα στο σκοτάδι», «μία μαχαιριά στο μέλλον», «όργανο των μεγάλων συμφερόντων», «απατηλό σχήμα», «οικονομικό και πολιτικό ευνουχισμό», κτλ, κτλ. Οι απόψεις αυτές περιέχουν υπερβολή, αν και δεν αποτελούν έκπληξη, λόγω του ότι το γεγονός της ίδρυσης της ΟΝΕ πρόκειται αδιαμφισβήτητα να έχει παγκόσμια σπουδαιότητα, η οποία, θετική η αρνητική, θα επιμεριστεί στις Χώρες-Μέλη της και στους Λαούς των Χωρών αυτών.

Η αντικειμενική πραγματικότητα θα πρέπει να βρίσκεται κάπου ανάμεσα στις δύο παραπάνω ακραίες θέσεις. Παρότι το μέλλον είναι αυτό που θα αποδείξει το ρόλο που θα διαδραματίσει η ΟΝΕ σε επίπεδο παγκόσμιας οικονομίας και εθνικών οικονομιών, το κοινό νόμισμα και η άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής θα έχουν άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στον καθένα μας.

Το βέβαιο είναι ότι η ΟΝΕ δεν πρόκειται να αποτελέσει ούτε πανάκεια και «μαγική ράβδο», ούτε «κατάρα» για κανένα. Οπωσδήποτε, πρόκειται για μία νέα πραγματική κατάσταση που δίνει νέες δυνατότητες και παράλληλα «πρόκληση» για την αξιοποίησή τους από αυτούς που θα αποφασίσουν συστηματική συσσώρευση της απαραίτητης τεχνογνωσίας και απόκτηση ποιοτικής επαγγελματικής εξειδίκευσης, ώστε να επιτύχουν άνοδο της παραγωγικότητας και του εισοδήματός τους. Η «πρόκληση» και οι δυνατότητες που διανοίγονται είναι θέμα προσαρμογής στο νέο επαγγελματικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, που ήδη έχει επιτευχθεί στις υπόλοιπες Χώρες-Μέλη της ΟΝΕ. Οι δυνατότητες και η «πρόκληση» θα είναι μεγαλύτερες σε τομείς που συνδέονται περισσότερο με τις νέες τεχνολογίες και με τις χρηματοοικονομικές κλπ υπηρεσίες και σε επαγγέλματα που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό εξειδίκευσης. Διότι, οι τομείς και τα επαγγέλματα αυτά είναι περισσότερο εκτεθειμένα στον ανταγωνισμό, αλλά παράλληλα έχουν και μεγαλύτερες προοπτικές δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Κοντολογίς, αυτό που χρειάζεται είναι η απομυθοποίηση και η αποφυγή υπερβολών και γενικεύσεων σε ένα πραγματικό πλέον γεγονός, όπως είναι η ΟΝΕ, εντός της οποίας καλούμεθα στο εξής να ζήσουμε και να προσαρμοστούμε, όσο περισσότερο τόσο το καλύτερο για τον καθένα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Η Ιστορία του Ελληνικού Χαρτονομίσματος από τον Φοίνικα έως το Ευρώ. Εκδόσεις: FINATEC ΑΕ.(Κεφ. 1)
2. Νομισματική Πολιτική. Παύλου Μ.Μαλινδρέτου (2000). Εκδόσεις: ΠΑΠΑΖΗΣΗ. (Κεφ 2)
3. Το Ευρώ και Εμείς. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (2000). (Κεφ 2)
4. Η Δραχμή-Από το Φοίνικα στο Ευρώ. Γιώργος Αλογοσκούφης, Σοφία Λαζαρέτου (2002). Εκδοτικός Οίκος Λιβάνη. (Εισαγωγή, Κεφ. 1)
5. Ευρώ – Η γιγάντωση της ανεργίας. Κωνσταντίνος Κόλμερ. Εκδόσεις: Κάκτος, Αθήνα 2000 (Κεφ. 4)
6. Μικρό λεξικό του Ευρώ. Ντανιέλ Κον – Μπεντί, Ολιβιέ Ντυαμέλ. Εκδόσεις Πόλις (1998). (Κεφ. 3).
7. Ελλάδα – Η ένταξη στην ΟΝΕ και οι προκλήσεις του μέλλοντος. Γιάννος Παπαντωνίου, Τάσος Γιαννίτσης, Γιάννης Στουρνάρας, Σπύρος Τραυλός, Pedro Solbes, Gerrit Zalm, Carlo Azeglio Ciampi. Εκδόσεις Καστανιώτη (2004). (Κεφ. 3-4)
8. Εφημερίδα ‘ΤΑ ΝΕΑ’ 15/3/2005 (Κεφ. 5)
9. Εφημερίδα ‘ΤΑ ΝΕΑ’ 19/3/2005 (Κεφ. 5)
10. Εφημερίδα ‘ΤΟ ΕΘΝΟΣ’ 5/3/2005 (Κεφ. 5)
11. Εφημερίδα ΤΟ ΕΘΝΟΣ της Κυριακής 20/2/2005 (Κεφ. 4-5)
12. Ιστοσελίδα: www.e-grammes.gr (Κεφ.3)
13. Ιστοσελίδα: www.aske.com
14. Ιστοσελίδα: www.euro-hellas.com (Κεφ. 2)
15. Ιστοσελίδα: www.ert.gr (Κεφ. 1)
16. Ιστοσελίδα: www.dias.aueb.gr (Κεφ. 1)
17. Ιστοσελίδα: www.europa.gr (Κεφ. 2)
17. Ιστοσελίδα: www.kairatos.com.gr (Κεφ. 2)

